

LAIMINGŲ NAUJŲJŲ!

Tą naktį, vienintelę naktį,
Ateina stebuklas į žemę,
Aplėbia savo sparnais
Ir neša į aukštą
Svajonių pasaulį...
Širdys aukštyn — į dangų
Su linkėjimais visiems ir sau...
Dvasios atotrūkis nuo kasdienybės...

Už tos stebuklų ribos
Su laikrodžio dūžiais
Palikime nuoskaudas ir pyktį...
Tebūnie taurė sklidina šviesos ir laimės
Ne tos, aplietos krauju,
O viduje, sieloje, mumyse...

AMELIJA MILTENIENĖ

IŠ MŪSŲ KRONIKOS

xxx

Ir vėl nuoširdų aciu tariame aukojusiems Kražių skerdynių paminklui: Onai ir Stasiui Ruibiams iš Čikagos (500 rub.), Aleksandrui Levickui iš Sodalės km. (100 rub.), Onai Paldavičienei iš Vileikių km. (100 rub.), Šimuliui iš Raudgirio km. (100 rub.), Henrikui Želviui iš Valpalių km. (100 rub.), Stasiui Zėlbai iš Petrališkės km. (25 rub.), Žibutienei iš Spirgiukų km. (150 rub.), Jonui Tamošauskui iš Mytkalnio km. (50 rub.), Kęstučiui Balčiūnui iš Kvedarnos (25 rub.).

xxx

Paskutinįjį 1991 metų mėnesį gedulo varpai skambėjo aštuoniems mūsų parapijiečiams. Mus paliko Stasys Šarauškas iš Kražių (gim. 1900 m.), Juozas Zibartas iš Kražių (gim. 1913 m.), Jadvyga Streckienė (Kazdailavičiūtė), paskutiniu metu gyvenusi Mažeikiuose (gim. 1908 m.), Jurgis Gedutis iš Savėtiškės km. (gim. 1906 m.), Jadvyga Gargasienė (Vaitkutė) iš Kražių (gim. 1938 m.), Jurgis Mikalauskas iš Budraičių km. (1909 m.), Zofija Kalnikienė (Trakšelytė) iš Kalvių km. (gim. 1909 m.), Michalina Metrikienė iš Kražių (gim. 1911 m.).

Jų pakeisti atėjo tik trys nauji katalikai: Roberta Mockutė iš Butkiškės, Valentas Kelpšas iš Karklėnų ir Simona Šuštauskaitė iš Pašilės.

xxx

Praejusiame „K.a.“ numeryje rašėme, kad Lenkijoje gyvenantis ponas Pševlockis pasiūlė mums konkrečią pagalbą Linkaučių bažnyčios atstatymui: padaryti projektą ir paremti finansškai. Šiandien mes jau gavome projektą, visus reikalingus brėžinius, nuotraukas. Nuoširdžiai dėkojame ponui J. Pševlockiui.

(Nukelta į 2 psl.)

Kai „ana“ jiems nepatiko

Ši publikacija pirmiausia buvo patekusi į „Bičiulį“, į įprastinį Sąjūdžio skyrelį „Atgimimo keliu“... Tačiau šis spausdinti atsisakė. Motyvai? Labai žemiški ir paprasti. Girdi, supraskit mus teisingai: esam savivaldybės laikraštis, nuo jos materialiai priklausom. Kompiuterių reikia. Neįtiksim, užrėks kuris gerklingesnis deputatas ir nieko negausim. Negi nematot, kaip būna. Kai būsit jūs reali valdžia, jus spausdinsim o kol jie... atleiskit, negalim...

Tegul mūsų neprieteliai bylinėjasi — sergsti mus senolių išmintis. Bet taip jau atsitiko, kad šįkart mūsų sąjūdiečių pirmininkei Virginijai Pluščiauskienėi teko bylinėtis su savais: su žmonėmis, kuriuos labai gerai (gal net per daug gerai) pažinojo, su kuriais daug metų dirbo. Kaip pamenate iš ankstesnių publikacijų („Bičiulis“ — šykščiau, „Kražių aidai“ gana plačiai apie tai rašė), V. Pluščiauskienė buvo rajono deputatų atleista iš darbo, rajono valdybos sekretorės pareigų, taip ir nepateikus jai jokių kaltinimų, išskyrus adomaitišką — ana mums nepatinka, nors trys paskutiniosios rajono tarybos sesijos nieko rimtesnio ir nenagrinojo, o svarstė amžiaus klausimą — kaip susidoroti su neparankia sekretore. Ir susidoroto. Nepadėjo nei Aukščiausiosios Tarybos rekomendacijos, nei teisininkų paprotinimai. V. Pluščiauskienė liko be darbo. Tad nieko kito neliko, kaip kreiptis į rajono teismą, kuris lapkričio 28 dieną ir išnagrino šią bylą. Ieškovės prašymas konkretus — sugrąžinti į darbą ir priteisti už priverstinę pravaikštą. Atsakovo (jam atstovavo Rajono tarybos patarėjas R. Dapkus, atsinešęs į teismo posėdžių salę Rajono deputatų tarybos nuomonę — ieškovės norų netenkinti). Jei jau taip V. Pluščiauskienė norinti, tai jie gali pakeisti įrašą darbo knygelėje ir sumokėti už priverstinę pravaikštą. Čia pat R. Dapkus paprašė nepažinti politikų dalykų, nes V. Pluščiauskienės byla su politika nieko bendro neturinti. Bet į teisėjo klausimus, ar V. Pluščiauskienė blogai dirbo, turėjo darbinį bei drausminį nuobaudų, R. Dapkus atsakė, kad nieko panašaus — V. Pluščiauskienė net labai gerai dirbėsi. Tuomet už ką ji buvo atleista, jei politiką siūlo atmesti?

Teismo proceso metu išlindo ir dar vienas įdomus dalykas: deputatų sprendimas nesutapo su įrašu darbo knygelėje. O V. Pluščiauskienė pagaliau sužinojo, kad ji atleista vadovaujantis... TSRS įstatymais. Jų, matyt, nemokėjo „perskaityti“ net pats prokuroras ir paprašė teismą ieškovės pareiškimą tenkinti. Ką teismas ir padarė, palikdamas rajono deputatams vienintelę viltį — jie gali per dešimt dienų rajono teismo sprendimą apskųsti Aukščiausiam teismui.

Tačiau rajono deputatai, prak-

tiškai tik tuo tikslu sukviesti gruodžio 3-ąją į sesiją, tos teisės atsisakė, tuo lyg ir pripažindami, kad šįkart jų negarbingai pralaimėta. Bet kartu jie dar kartą pademonstravo, kad, nors sukopok, toji publika nediris atvirai pripažinti savo klaidų, kad ir kokios akivaizdžios jos bebūtų. Rajono tarybos pirmininkas taip dailiai įvyniojo viską į vatą, kad deputatams beliko balsuoti, ar jie bylinės Aukščiausiam teisme, ar ne. O juk paprasčiausias teisingumas reikalavo ne tokios formulotės — deputatų derėjo paklausti: „Sutinkate pagaliau naikinti savo ankstesnius neteisėtus sprendimus. Pluščiauskienės atžvilgiu?“

Charakteringa ir kita detalė: V. Pluščiauskienė buvo apspjau-dyta viešai, sesiją transliuojant per vietos radiją, o reabilituota tyliai, tik saujelei žinant. Tiesa, kai deputatas I. Vidugiris primygtinai paklausė, kaip bus su viešumu, deputatai neprieštaravo, kad būtų transliuojama per radiją. Bepigu sukurti, kai žinai, jog tesėti vis tiek nereikės — juk paruošti radijo laidą iš savivaldybės salės praktiškai nėra techninių galimybių. Pagaliau, ar deputatų nedomino, iš kieno kišenės bus užmokėta už priverstinę pravaikštą? Kodėl iš valstybės biudžeto? Juk, atrodo, aišku, kas visi to kaltininkas.

O dabar tikriausiai knieti paklausti: kaip čia su ta V. Pluščiauskienė: žinote, kad ji Aukščiausiosios Tarybos patvirtinta Valstybės kontrolės departamento Šiaulių apygardos skyriaus vyriausiąja kontroliere, o dabar ji į ankstesnes pareigas sugrįžta. Taip, V. Pluščiauskienėi bedarbystė negrėšė — tokie žmonės nesimėto. Tačiau kam malonu išeiti su įrašu darbo knygelėje, jog tu atleista ryšium su pareikštu nepasitikėjimu? Atrodo, toks bene vienintelis atvejas Nepriklausomoje Lietuvoje. Pagaliau kiekvienam seniai aišku, kad šitiek triukšmo anaipol ne dėl V. Pluščiauskienės. Tai — seno ir naujo kova. Ir tai suprasdama, V. Pluščiauskienė užima kitas tos kovos pozicijas. Ji gruodžio 3-osios sesijai įteikia motyvuotą pareiškimą ir pasilieka dirbti naujosiose pareigose.

Ar laukiate kalėdininkų?

Po ilgų dvasios merdėjimo dešimtmečių pagaliau namo pareina išblaškytos, išniekintos senosios mūsų tradicijos. Sugrįžta ir kalėdojimas. Siemet po daugelio metų kalėdininkų sulaukė ir mano parapijiečiai. Džiugu, kad žmonės dar nepamiršo, kaip reikia tokius svečius pasitikti. Pagal nuo seno nusistovėjusią tvarką kalėdotojai, įėję į kambarį, iškart užgieda kalėdinę ar adventinę giesmę. Namiškiai suklaupia. Po to kunigas sukalba ramybės palinkėjimo maldą, pašlakšto kambarį ir žmones švėstu vandeniu ir duoda pabučiuoti kryžių. Tik tada visi pasisveikina, pasikalba, surašomi čia gyvenantieji: tėvai, vaikai, seserys, broliai, kokius sakramentus priėmė ir t. t. Ilgą laiką į kalėdojimą buvo žiūrima net kaip į savotišką ubagavimą, visai iškraipoma tikroji prasmė, o galop ir visai uždrausta — viešpatavusiai netikėlių valdžiai buvo nepriimtinas toks ganytojų bendravimas su savo parapijiečiais. O iš tikrųjų kalėdojimas — pati gražiausia dvasininko ir jo parapijiečių bendravimo forma. Pirmiausia labai simboliškas pats kalėdojimo laikas. Gimė Kristus, atnešdamas žmonėms ramybę ir taiką — klebonas, tuo pat metu aplankydamas namus, to paties palinki savo parapijiečiams. Toji diena tampa mažyte švente kiekvieno namuose. Žmonės susikaupia, pasipuošia. Apie tai dienai teikiama svarbą liudijo ir švariai nušluoti takeliai, nublizginti langų stiklai.

Kalėdojimas — labai svarbus dalykas ir mums, kunigams. Jo

metu mes artimiau susipažįstame su savo parapijiečiais, sužinome, kuo jie gyvena, ko labiausiai jiems stinga, koks jų dvasinis lygis ir t. t.

Pirmasis kalėdojimas parodė, kad jis mums labai reikalingas ir kaip savotiška ekskursija po parapiją. Ypač dabar, po praėjusių melioracijų, kada jokie žinynai bei žemėlapiai nebeatitinka realybės, kur kaimų, vienkienų vieni vardai belikę, kitame kaime, žiūrėk, viena ar dvi trobelikės atmintį besaugančios.

Per gruodžio mėnesį aplankiau mažiausią savo parapiją — Pašilės. Joje — 27 kaimai ir 213 šeimų. Štai Burbiškių, Karklėnų, Sendvario, Skruzdėlynės, Smalvičių, Šilgalio kaimuose po vieną šeimą belikę, Baltrušiškesė, Keinarinėje ir Vabaliuke — po du, Baračkos kaime — trys žmonės. Liūdna statistika. Bet maloniai nuteikia tai, kad žmonės geri, save laikantys tikinčiais. Beveik visuose namuose radome kryžių ant sienos arba mažą kryžiuką ant stalo, šventųjų paveikslų. Tik du asmenys buvo nepakrikštyti, keletas gyvena be santuokos sakramentų. Tai labai geras procentas, žinant, kad Pašilės parapiją jau keliolika metų neturi savo klebono, o kalėdota paskutinį kartą buvo daugiau kaip prieš 30 metų. Visur buvome maloniai sutikti, laukiami. Ir tik vienas žmogus tokių svečių nepageidavo.

Sausio mėnesį kalėdininkų sulauks Karklėnų parapijoje, o vasarį ir kovą kalėdosime Kražiuose ir jų apylinkėse.

Kun. ST. ANUŽIS

Nijolė PETROŠIŪTĖ

„GARSAS“ KVIEČIA TYLAI

Raseinių rajono tremtinių klubas „Garsas“ išplatino kreipimąsi į Lietuvos gyventojus „Dėl tylėjimo akcijos“. Jame sakoma, kad „nuo 1992 metų sausio 13 dienos tautai atminimais dienomis (kiekvienas Lietuvos gyventojas savarankiškai ir kiekvienais metais) sausio 13, vasario 16, nuo Velykų iki atvelykio, Gedulo ir Vilties dieną, Šilinių savaitę, Lietuvos kariuomenės dieną kiekvienoje įmonėje, įstaigoje, organizacijoje, kiekviename kaime, apylinkėje, parapijoje, rajone, mieste nė vienas Lietuvos doras ir garbingas žmogus su buvusiais ir esamais TSKP, LKP, LDDP, KGB nariais, tikinčiųjų persekiotojais neturėtų kalbėtis, atsakinėti į jų klausimus, neimti ir neduoti interviu — tylėti“. Taip pat pabrėžiama, kad tomis dienomis Respublikos ir rajono spaudoje neturi pasirodyti nė vieno buvusio ar esamo TSKP, LKP, LDDP, KGB nario — tikinčiųjų persekiotojo straipsnių ar interviu su jais, kad šiomis dienomis medžiagą spaudai ir radijui bei televizijai ruošia tik tie žurnalistai, kurie nepriklausė minėtoms partijoms, nebendradarbiavo su KGB, nepersekiotojo tikinčiųjų, kad redakcijos, kuriose dirba tokių žurnalistų, turėtų laikraščius išleisti tuščius, kad net mokiniai bei studentai neatsakinėtų tokiems mokytojams ir dėstytojams.

Šį kreipimąsi apsvarstė ir Sąjūdžio Kelmės rajono taryba. Bet nuo bendro sprendimo kol kas susilaikė. Vis dėlto reikia gerai paskaičiuoti, ar iš viso bebus su kuo kalbėtis? Ar prasidėjus šiai akcijai, nepanašėsime į nebylių dykumą? Ar penkiasdešimt metų klaidžioję tamsoje, taip ir likom nė karto nekluptelėję, neslystelėję? Ar pagaliau nepaseno senolių išmintis, kad tyła — visuomet geriausia byla?

„K. A.“ inf.

Kas rašyta apie Kražius

„Mūsų momentas“ — liberalinis informacinis savaitraštis, ėjęs 1928-40 metais Šiauliuose. 1929-30 m. jis buvo leidžiamas „Momento“, 1930-33 „Mūsų momento“ ir 1933-40 — „Įdomaus mūsų momento“ pavadinimu. Leidinį redagavo Bronius Buišas. Tiražas siekė 3000 egz. Jame rašyta apie Kražius.

1929 m. Nr. 35 „Daktaras nugyde“, 1930 m. Nr. 7 „Iš keršto liko žmogžudžiais“, Nr. 20 „Kaip Kražiai sutiko Vytautą Didįjį“, 1934 m. Nr. 34 „Kražių skerdynės Šiauliuose rodamos“, 1937 m. Nr. 35 „Žuvusieji lakūnai palydėti į amžino poilsio vietas“.

VACLOVAS RIMKUS

(Atkelta iš 1 psl.)

x x x

Kražiuose viešėjo iš Vokietijos atvykęs dr. R. Bistriskas. Jis čia ieškojo savo artimo žmogaus Zigmo Stabinsko kapo. Kapą surado, tačiau šalia jau palaidotas kitas žmogus.

Svečiui kol kas nepavyko susitarti su kapo „nuomininko“ artimaisiais, kad šalia būtų pastatytas paminklėlis ir Z. Stabinsko atminimui.

x x x

Išpūdingai šiemet Kražiuose praėjo Kristaus gimtadienio šventės. Bažnyčioje buvo atlaikytos trejos pamaldos. Pagrindinės, Bernelių Mišios, buvo aukojamos už Kražių parapiją anksti rytą. Suma — kaip paprastai. O pavakariasis bažnyčia kvietė vaikus — Mišios buvo laikomos jų intencija. Jau-nimo prisirinko nemažai. Gal todėl, kad po pamaldų prie

nuostabios eglutės žadėjo ateit Kalėdų senis? Ir atėjo. Turtin-gas jis buvo šiemet: ir saldai-nių, ir gavinančių gėrimų, ir gražių knygelių turėjo tiems, kas gražiai padeklamavo, pagiedojo, padainavo ar pašoko.

Mokytojo J. LIPSKIO nuotraukose ir matome sustabdytas linksmas akimirkas prie kalėdinės eglutės.

x x x

Kražių vidurinę mokyklą aplankė viešnia iš Pietų Australijos Isolda Poželaitė-Davis, kuri daug ir įdomaus papasakojo apie Australiją: gamtą, kultūrą, tradicijas, švietimą. Ji susipažino su mūsų mokyklos muzikos, istorijos, pradinėjų klasių kabinetais, Gediminaičių bei

žaidimų kambariais. Mokyklos mokinių etnografinis ansamblis, vadovaujamas mokytojos Reginos Šeputienės, viešniai iš Australijos padovanojo nuotai-kingą programėlę.

J. LIPSKIO nuotraukoje: ma-lonios susitikimo akimirkos.

PO TO, KAI RAŠĖME

TIK DALELĖ TIESOS

Praėjusiame „Kražių aidų“ numeryje tiesiog sulaikydami kvapą skaitėme publikaciją „Auka ar budelis“. Ačiū, gerieji žmonės, už tiesą ir drąsą. Tik joje anaipol ne visos žmogėno A. Juozapavičiaus piktdarystės aprašytos. Suprantama, dėl tokio tvarinio paprasčiausiai ir laikraščio vietos gaila. O gal ir ne viską žinojote? Nors dabar dažnai kviečia susitaikymui, siūlo nebeminėti praeities, o mes manome, kad žmonės tiesą žinoti turi. Mes nesakome, kad juos

reikia iškart ar pasielgti taip, kaip jie su mumis elgėsi. Bet žmonės turi žinoti, kas šalia jų gyvena, su kuo jie galbūt bendrauja. Jeigu jūs dar rašysite apie A. Juozapavičiaus „žygdarbius“, apsilankykite Užventyje, Varniuose (adresai nurodyti — red.), atskleisim naujus šio žmogaus biografijos puslapius. O! Jeigu taip per A. Juozapavičių pralietas ašaras į vieną vietą surinktum, oi gili upė išietų!

Grupė užventiškių

ĮSTATYMAS NIEKUO DĖTAS

36-ajame „Kražių aidų“ numeryje publikacijoje „Sunvotė“ išvardinote nemažus turtus, rastus anapus Šaukoto, senojo Kascėno sodyboje. Ir kas čia tokio? Nejaugi ūkininkas neturi teisės nusipirkti? Vyriausybės įstatymai tą leidžia, technika apsirūpinti padeda Ūkininkų sąjunga (...)

Anonimas iš Tytuvėnų

NUO REDAKCIJOS: Visiš-

kai su Jumis sutinkame. Tik visa esmė ta, kad iš Radviliškio rajono valdybos žemės ūkio skyriaus pažymos matyti, jog Lietuvos ūkininkų sąjungos Radviliškio skyriaus žemės ūkio technikos Kascėnui neskyrė. O iš Kelmės rajono valdybos žemės ūkio skyriaus pažymos sužinoim, kad dalis to turtelio priklausė mūsų rajono žmonėms, arba, kaip dar įprasta sakyti, kolūkiams.

„POLITINĖ BYLA“

Taip pavadintą publikaciją išspausdino 37-asis „Kražių aidų“ numeris. Jei pamenate, joje rašėme, kaip Sąjūdis bylinėjosi su Žemdirbių sąjungos ir žemės ūkio profsąjungų Kelmės rajono tarybomis dėl garbės ir orumo įžeidimo. Per tą laikotarpį jau du kartus šią bylą nagrinėjo Raseinių rajono teismas. Ir vėl atidėjo. Mat šįsyk prireikė oficialių dokumentų, įrodančių, kieno organas yra... „Kražių aidai“.

Sunku pasakyti, į kurią pusę pasviris Temidės svarstyklės, bet jau šiandien aišku, kad Kelmės sąjūdiečiai kaltinami už atsakovams nepatinkančias Lietuvos radijo ir televizijos laidas, už įvairius straipsnius įvairiuose respublikiniuose lei-

diniuose, už atskirų parlamentarų kalbą iš tribūnų, už „Kražių aidų“ publikacijas. Atsakovai savo tiesoms apginti net iš sostinės liudininkus susikvietė: tokius kaip Giedraitį, Ponamariovą, pasiprašė gerai kražiškiams pažįstamą Joną Stankų, kuris, beje, labai negražiai „susikirto“ beliudydamas. Mat tuomet šalia jo buvę kiti liudininkai visai ką kita matė ir girdėjo (tegu jam bus atleista. Sako, kad tokia esanti profesinė stribokų liga).

Sąjūdiečiai gi į Raseinius važiavo vieni. Jie įsitikinę, kad teisybė yra viena ir ji pati sau turi atstovauti. Jai nereikia nei kvietinių liudininkų, nei advokatų.

„K. A.“ inf.

„ĮKVĖPIMAS“

Gydytojas į vaistinę, kurioje aš dirbu vedėju, atnešė gruodžio mėnesio „Kražių aidų“ numerį. Ačiū autorei, kuri aprašo A. Juozapavičiaus žygdarbius ir parodo, kokia komunistų, visokių „buvusių“ moralė: jie nesigėdi net kompensaciją paimti. Gėda ir panieka to-

kiems! Ir žmonių prakeikimas! Linkiu „Kražių aidams“ ir toliau demaskuoti raudonuosius žudikus, nenuilstamai kovoti už Lietuvą.

O mane šis straipsnis „įkvėpė“ poezijai...

KĖSTUTIS BALČIŪNAS
Kvėdarna

Buvusiems

Sakyk, žmogau, koks buvo tavo kelias? Ne! Nebelauk! Kas buvo, jau praėjo!
Ar visada jis buvo tau tiesus? Iš miego kelias Tėviškė gyva.
Ar tavo sieloj piktžolės dar želia? O praeity tu daug jai nusidėjai,
Ar dar lenkies prieš buvusius stabus? Dabar sakyk: „Aš kaltas, Lietuva...“
Ir atsiklaupk prieš pakelės smūtkelį,
Tikiu, tavy dar piktžolės bujoja. Bučiuoki žemę šventą Lietuvos,
Gailiesi dar nuvirtusių „vadų“. Prašyk maionės Dievą Visagalį —
Bijai tu laisvo, auštančio rytojaus. Tavas kaltes galbūt jis dovanos.
Teblauki dar praėjusių dienų.

IŠ SAUSIO MĖN. KALENDORIAUS

1992-IEJI SKELBIAMI GYVOSIOS PARAPIJOS METAIS.

Šiandien Lietuvoje jau daug gyvųjų parapijų. Tradiciniame Lietuvos kaime ir iki pokario laikų gyvavo tvirtos parapijiečių bendrijos, kur žmonės vieni kitus pažinojo, kartu vieni kitų džiaugsmuos ir bėdose buvo. Penki okupacijos dešimtmečiai suardė daugumos šeimų gyvenimo sanklodą, sunkiai atsilaikė ir parapijos. Bent pusė kaimo sugužėjo į miestus. Prisiiršę širdim prie gimtojo kaimo, jie tebelaiiko save gimtinės parapijiečiais. Tačiau bažnytinis kaimo išsvičių susibūrimas beliko tik tradiciniai atlaidai. Miesto žmonių ryšys su parapija dar mažiau glaudus: melstis einama nebūtinai į savo parapijos bažnyčią, dažnai pasirenkama patogesnė pagal troleibusų ar autobusų maršrutus. Tad bažnyčia ir kviečia visus atgaivinti gyvą parapijinę šeimą dvasiją. Kaip šito bus siekiama, Jūs išgirsite savo bažnyčioje. Tikimės nuširdžios visų tikinčiųjų pagalbos.

TRYS KARALIAI

Tai — viena gražiausių sausio mėnesio švenčių. Jau 5-osios dienos vakare, TRIJŲ KARALIŲ šventės išvakarėse pagal seną paprotį, tikintieji, reikšdami savo tikėjimą, rašo pašventinta kreida ant savo namų durų trijų išminčių vardų pirmąsias raides ir tris kryželius: „K+M+B+“.

Tai Kasparas, Merkelis ir Baltazaras. Šie trys išminčiai, gyvenę skirtingose vietovėse ir greičiausiai buvę astrologai, vienu metu pastebėję keistą dangaus reiškinį, lig tol neregėtą žvaigždę. Jie suprato, kad gimė Žmonijos Išganytojas ir išskubėjo jo pasveikinti. Kadangi juos vedė viena kelrodė žvaigždė, tai jie kelyje ir susitiko. Atkeliavę į Judėjos Betliejų, jie ėmė klausinėti: „Kur yra gimusis Žydų karalius? Mes matėme užtekant jo žvaigždę ir atvykome jo pagarbinti“. Tai išgirdęs, karalius Erodas sunerimo, paprasčiausiai išsigando, kad atsirado kitas karalius. Tuomet Erodas nutarė išminčius pergudrauti: „Keliuokite ir viską sužinokite apie kūdikį. Radę praneškite man, kad ir aš nuvykęs jį pagarbinčiau“. Išklause karalius, išminčiai leidosi kelionėn. Ir štai žvaigždė, kurią jie buvo matę užtekant, traukė pirmą, kol sustojo ties ta vieta, kur buvo kūdikis. Išžengę į namus, pamatė kūdikį su motina Marija ir, parpuolę ant žemės, jį pagarbino. Paskui jie atidengė savo brangenybių dėžutes ir davė jam dovanų: aukso, kaip karaliui, smilkalų kaip Dievui, miros kaip žmogui. Pas Erodą jie negrįžo, nes apie jo klastą sapne buvo perspėjęs angelas. Viešpaties angelas perspėjo ir Juozapą: „Kelkis, imk kūdikį su motina ir bėk į Egiptą. Pasilik ten, kol tau pasakysiu, nes Erodas ieškos kūdikio, norėdamas jį nužudyti“. Atsikėlęs nakčia, Juozapas pasiėmė kūdikį ir motiną ir pasitraukė į Egiptą. Gi Erodas, pamatęs, kad jį išminčiai apvyklė, baisiai įniršo ir, pasiuntęs kareivius, išžudė Betliejuje ir jo apylinkėje visus berniukus iki dvejų metų.

KUN. ST. ANUŽIS

SAUSIO 13-OJI — KRUVINASIS SEKMADIENIS

Ir laikas bejėgis

Sako, laikas esąs pats geriausias gydytojas. Jis įveikia net pačias sunkiausias dvasios ligas. Bet kažin, ar visada visagalis jo stebuklingasis vaistas užmarštis? Štai jau praėjo ištisi metai, o aš kas vakarą, kada grįžusi po darbų jungiu televizorių, per širdį nubėga skaudus virpulys. Gerai, jei rūpesčių verpetas atitraukia tuojau nuo televizoriaus, o jei ne — vėl krauju garuojanti sausio 13-oji. Už tai ir sakau, kad laikas gali gydyti tik tiek, kiek morfijus — prislopinti skausmą. Išgydyti jis negali. Ir nereikia! Užmarštis būtų kur kas sunkesnė ligos forma. Užmiršti negalima! Vien jau todėl, kad nepasikartotų. Apie tai reikia kalbėti daug, pasakoti iš kartos į kartą. Aš esu be galo dėkinga likimui, kad jis man leido

sausio 13-ąją būti prie televizijos bokšto. Leido savo akimis viską pamatyti, širdimi patirti, visa siela įvertinti. Aš keturis kartus žiūrėjau mirčiai į akis. Pirmąkart tai buvo 1942-aisiais prie Laptevų jūros. Tuomet jutau beprotišką Tėvynės ilgę ir, rodos, pačiam velniui būčiau dūšią pardavusi, kad tik leistų Tėvynėj numirti. Antrąkart ji man kelią pastojų 1950-aisiais, kai ryžausi į Lietuvą parbėgti. Tada visus jausmus pakeitė neapykanta. Raudonžvaigždžiai daužė mane, net kvapo nebesiklausydami, o aš, sąmonę atgavusi, vis labiau jų neapkenčiau. Trečiąkart sutikau mirtį — kvailutę. Avarija. „Kaip viskas beprasmiška,“ — dar spėjau pagalvoti. Ir štai sausio 13-oji. O širdy — vienintelis jausmas — begalinė meilė Lie-

tuvai. Rodos, tegul traisko, tegul į gabalus sukapoja, o aš privalau ją apginti, neturiu teisės nė žingsnio trauktis atgal. Niekada dar nebuvau patyrusi tokio jausmo. Jokiū būdu nenoriu pasakyti, kad aš — drąsulė. Priešingai, esu didelė bailiukė. Bet čia buvo kažkas didelio ir nenusakomo, švento ir už jokių pinigų neišduodamo. Toks dalykas, kaip mirties baimė, atrodo menkutis ir nesuprantamas. Ir žinau, kad tuo jausmu mes visi gyvenome. Už tai ir žuvo. Už tai ir laimėjome. Ir dar žinau, jog jeigu vėl pašauks Lietuva, mes būsime ten, kur plaka jos širdis. Vėl užmiršime visas rietenas, tarpusavio nesutarimus, vėl viskas nublanks prieš didžiąją meilę jai, vienintelei, kurios negalima nei sušaudyti, nei tankiais sutraikyti ir nuo kurios joks laikas neišgydys.

TEKLĖ STASAITIENĖ

TĖVIŠKĖS KRYŽIAI

TU GRAŽI, GIMTINE, MANO LIETUVA,
TAVIMI DIDŽIUOJUOS, NES ESI SAVA.
ČIA GIMIAU IR AUGAU, ČIA KAPAI TĖVŲ,
ČIA KIEKVIENAS MEDIS KALBA MAN BALSU.

Gimiau ir užaugau Kražių parapijoje, Daugintiškės kaime. Mano tėvai buvo tikintys žmonės, o tėvelis dar ir kryžius darė. Iš viso, kiek atsimenu, septynis buvo pastatęs. Prie mūsų sodybos buvo senkapiai. Ten stovėjo nedidelis kryžius. Prie jo susirinkdavo aplinkiniai melstis, pirmiausia tie, kurie negalėdavo nueit sekmadienį į bažnyčią. Meldavosi, kaip mes vadindavom, ant kapukų. Tai buvo viso kaimo maldos vietelė. O kada būdavo kryžiaunos dienos, tai į eglę pakabindavo plūgo noragą ir mes, vaikai, į noragą skambindavom: būdavo mūsų varpai. Kada užpuolė okupantai, prasidėjo žudynės, trėmimai, tada mano tėvelis gavo iš kaimyno ažuolą ir pats savo rankomis padarė kryžių, kad saugotų žmones nuo artėjančių nelaimių. Jį pastatė prie kelio, kuris sukasi ant Gorainių nuo Kletiškės. Prisimenu, suėjo visi kaimynai, šventino kryžių, visi giedojo, meldėsi. Ilgai tas kryžius stovėjo, niekas negalvojo tuomet, kad atsiras žmogus, kuris negalės ramiai pravažiuoti pro tą kryžių. Nuplėšia, būdavo, mūkelę, mano mama nuperka, pašventina ir vėl prikala.

Vėl nuplėšia. Ir vėl prikala. Daug kartų taip. Pradėjo prie žemės kryžiaus apačia pūti. Pabijojom, kad visai nenuvirstų. Mano brolis Petras Zablockis pasiėmė reikiamos medžiagos, nuėjo į dirbtuves ir paprašė vyrų talkos. Tuoj atėjo vyrai į talką: Ignas Jankauskas, Petras Tamošaitis, Vacys Grubliauskas ir Bronius Žukauskas. Atvažiavo su traktoriumi, nes reikėjo nuo žemės pakelti, mūkelę prikalti... Čia tuojau kaip viesulas atlėkė P. Cvirkos kolūkio partinės organizacijos sekretorius E. Bytautas, perdavė visus milicijai, kolūkio pirminkas P. Lukošius po penkiasdešimt rublių nubaudė.

Neilgai bestovėjo kryžius. Radome nuverstą. Ir tik dabar, atgimstant tautai, mūsų šeima: Petras, Vincas, Teresė ir aš, Elena, ryžomės vėl atstatyti kryžių. Pastatėm senojoje vietoje. Gal nebeužkabins...

Nepraėina vyrai pro šalį nenukėlę kepurį, moterėlės gelių atneša. Labai džiaugiuosi, kad mano tėviškės kaimynai yra tikintys, dori žmonės.

ELENA KAZLAUSKIENĖ

VIDURY GLŪDAUS MIŠKO

Ten, kur plentas šauna tiesiai į Užventį, Pašvinės miške, Šaukėnų girininkijoje stovėjo vienišas kryžius, tarsi saugodamas čią susikertančių miško kelių kryžkelę. Stovėjo jis, negrabus, iš paprasčiausio ažuolo suresta kryžmė, ir jame iškalta data: „1912 m.“ Per ilgą stovėjimą jo kojos sutrėjo, kažkas jas patrupino. Ir vėl jis stovėjo. Bet po antrojo karo kažkas pradėjo jį „puošti“: kryželiais, rožančiais, šventųjų paveikslėliais — žmonės čia, miško glūdumoje, palikdavo savo skausmą. Netrukus ėmė rasti ir naujų kryželių. Už kelių ko atsirado ir koplytėlė. Šalia jos — jau didesni kryžiai. Taip pamažu kryžiai užpildė visą kryžkelės trikampį su įrašais už suteiktą sveikatą ir už kitas Viešpaties malones. Atsirado ir kitatikių kryžių, su dviem kryžiavonėm. Bet jie ne-

kludė vienas kitam, labai santarvėje gyveno. Nuo to nemenkėjo pagarba ir senajam kryžiui. Jį gausiai apkabinėjo šventomis relikvijomis, puosė gelėmis. O rudenį, per Vėlines, čia degdavo žvakutės. Ir taip buvo iki 1983 metų vasaros. Pikta ranka nupjovė kryžius, koplytėlę, nulupinėjo kryželius nuo aplinkinių medžių, kažkas vėl juos mėgino statyti. Pikta ranka vėl juos naikino.

Šiandien vėl gyva kryžių giraitė 5-ajame Šaukėnų girininkijos kvartale. Kai ten lankiausi, jau stovėjo 15 kryžių, trys — gana dideli, gražūs. Būtų labai malonu, kad atsiliptų tie žmonės, kurie miško glūdumoje statė kryžius, ir papasakotų tikrąją šios vietos istoriją. (Ne tokią, kokią kadaise pasakojo „Leninietis“ apie „Šventąją pušį“.)

JONAS VAINORIUS

MOTINOS RAUDA

Kai sūnų išleidai į laisvės kovas
Ir ašarą nubraukei tyliai... —
Pašvaistė ties pamiške švietė rausva
Ir nešė kulkosvaidžius vyrai.

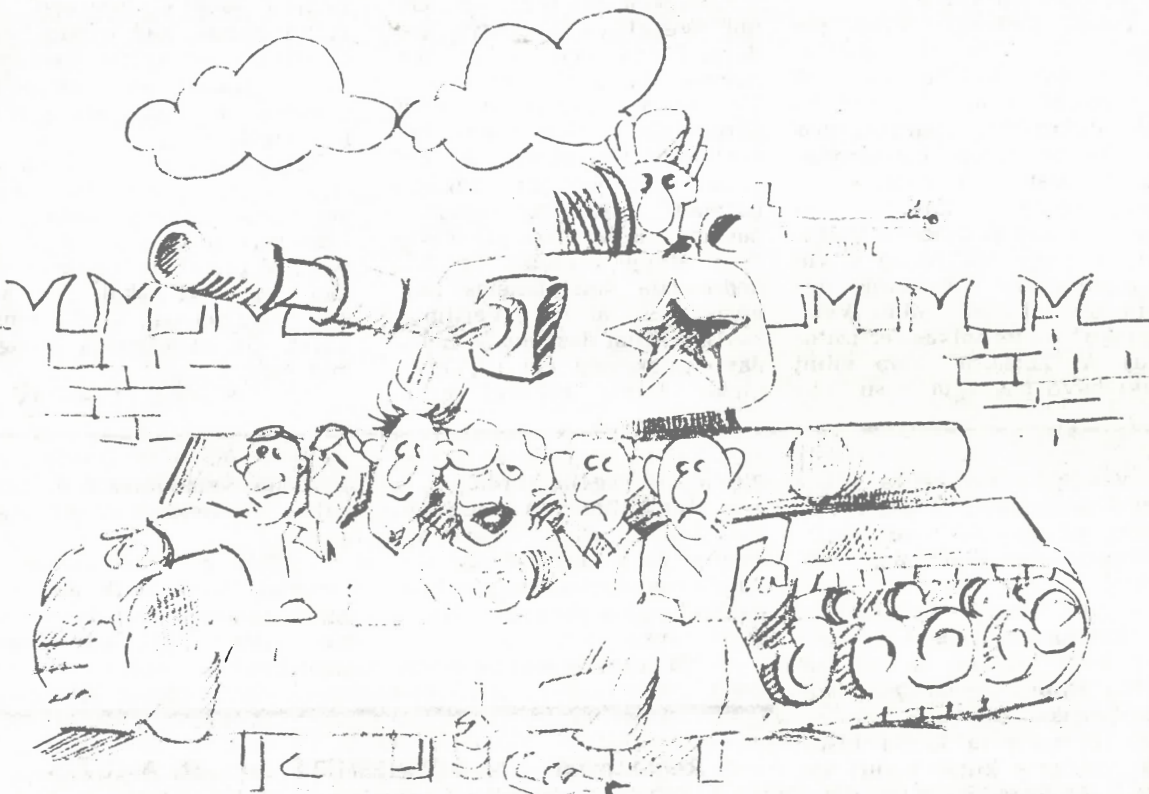
Tą naktį dangus negesino žvaigždžių,
Aušra nusigandusi švito...
Ir kraujas iš daugelio brolių širdžių
Nudažė tą pilką arimą.

Nuo salvių įkaito smėlėta kalva;
Vėliau jau išaušo ir rytas.

Kiekviena gelė buvo baimės pilna,
Kiekvienas žmogus buvo piktas.

Kai vadui įsakius pakilo būriai —
Pakilo būriai tarsi žvakės.
Už aušrą, už mėnesį degė skaisčiau
Išblýskusios didvyrių akys.

Ši daina buvo dainuojama 1947-49 metais Žemaitijos partizanų būriuose. Užrašė buvusį politinį kalinį IRENA MAKUŠKAITĖ.

„PASKUTINĖ VAKARIENĖ“

Telegramos iš terbos,
kur kabo Kražiuos ant tvoros

Ką tai galėtų reikšti?

Nuo senų senovės žmonės pagal atskirų gyvūnų elgesį išmoko skirti įvairius gamtos reiškinius, nuspėti ateitį, net nulemti žmonių, kartais ir visos tautos likimus. Net sunku pasakyti, kuriems gyvūnams lietuviai šioje srityje skyrė didžiausią vaidmenį. Bet užteko, ko gero, dėmesio visiems, jei jau tokiame niekingam tvariniui kaip žiurkė gana pagarbi vieta atiteko. Staisako: jei žiurkės iš pat rudens į arodus sulindo, lauk nuo žiemos žiemos. Jei pelės katinui uodegą apkramtė, jo šeimininkei greitai „Amžiną atilšį“ giedos. Na, o kas nutinka po to, kai pelės pradeda bėgti iš laivo, žino net viso pasaulio jūrininkai. Ir t.t. ir t.t. Bet keičiasi laikai, keičiasi ir pelių psichologija. Ir pasirodo, gana nelengva įminti, ką jų naujieji „triuukai“ reiškia. O būtent: pastaruoju metu pelės su ypatingu atkaklumu ėmė užiminėti sau vis naujas pozicijas. Jos vis dažniau aptinkamos ten, kur

anksčiau niekuomet jų nepasitaikydavo. Štai praėjusį mėnesį į redakciją užsuko žmogus, nešinas kepaluiku duonos, kuriame per visą kepalą įsitempęs tįsojo... „pacukas“.— „Viejoj įdaro“.— nutarėme tada. Prancūzai valgo varles, kiniečiai — sliekus, tai gal kartais ir lietuvių kepėjai sumanė asortimentą pajvairinti, nuo pasaulinių „standartų“ neatsilikti. Bet kai po keleto dienų viena mūsų parapijietė kelmiškių gaminto limonado butelyje vėl aptiko peliukštį, susimąstė. Ką tai galėtų reikšti? Kol kas visi įsitikinę, kad tai — ne maisto produktų gamintojų išmonė, ne jų kalėdinė dovanėlė vartotojams, o kur kas reikšmingesni dalykai: nesuprantami, pranašingi ženklai.

O gal kas iš mūsų brangių skaitytojų padėtų įminti šią gamtos mįslę?

Jeronimas KUKURDVELKIS

Savo kepenų kaina

Nesaldų buvusiems nomenklatūrininkams, ką ir besakyti. Negana, kad žemiškąjį rojų prarado, bet dar kai kas jau siūlo ir prie valdžios vairo jų kurį laiką neprileisti, kitokiais būdais juos pakūtavotis priversti. O aš manau, kad nomenklatūrininkai ir padėjo, kad komunizmas neatrestauruojamai subyrėtų, kad šitaip susikompromitavo žmonijos akyse, prarado autoritetą. Esu paprastas kaimo žmogus ir neturėjau progos patirti, kas toj Maskvoj ar Vilniuj dėjosi, bet kas Kelmėje, mačiau, nes bėdos pripaustas ne vieną kartą partkomo duris varsčiau. Pas Pirmąjį retai patekdavau, bet prieš Antrąjį ar Trečiąjį dažnai tekdavau kepurę glamžyti. Taigi, ateini, būdavo, o iš anapus stalo kad dvokteli, tai net kvapą užgniauzia. Ilgiau pabuvęs, išėini visai gerai apspangęs. O kiek tų rūmų bernelių, ypač priešpaskutiniosios kartos, ant partkomo laiptų

šlapiais klynais praguleta, kiek kampų apvemta! Taigi, būkim nors šiandien teisingi: juk ne kiekvienas jų turtus susikrovė. Sakykit, ar tokių Kelmėje nepažįstat. Pagėrė tik vyrai už dyka ir tiek. Ir tai — jų tragedija. O Nepriklausomybei jie tik gera darė: nuosekliai, savo sveikatos sąskaita, net paskutinėmis kepenų ląstelėmis partijos autoritetą griovė. O ir tie, kurie gerti nepajėgė: negi jiems lengvesnė dalia iškrito keturpėsiom apie šventorių ropinėti, ar po krūmu palindus klebono langus sekti ir šitokiu būdu žmones juokinti. Tiesa, į akis nusikvato tuomet gal retas kuris drįso, tačiau už akių net anekdotus apie tai kūrė.

Už tai ir sakau: jei jai pakūtai numatom nomenklatūrininkus, tai prieš tai juos „išrūšiuoti“ reikėtų. Kitas gal net apdovanojimo vertas.

JONAS RAMANAUSKAS

Iš bolševikmečio tautosakos

Iš ciklo „IŽYMYBĖS PRAGARĖ“

Kai Antanas Sniečkus išleido paskutinį kvapą, tuoj pat šimtas velnių pasičiupo jo dūšią ir nudangino į patį pragaro vidurį. Vaikšto, žvalgosi dūšėlė naujoj vietoj, o čia tuoj ir jos asmens sargybiniai pris-

tatė. Šie, pamatę seną savo prietelių, net savo velniškąją prigimtį pamiršo ir draugiškai šnekučiuodamiesi ėmė po pragarą vaikštinėti.

— Kas čia? — parodė A. Sniečkus akimis į didelę kupe-

Buvo dar juoda naktis, kai į Pakražančio kolūkio Grinių brigados arklininko G. Samuilio duris pasibeldė tos pačios brigados brigadininkas Z. Sakas. Girdi, Gintai, nesupanikuok, kai atėjęs į fermą nerasi arklių. Jie yra išvežti į „Veislininką“ (Šiaulių tarprajoninę valstybinę firmą „Veislininkas“). Ir, matydamas nieko nesuprantančias G. Samuilio akis, dar pridūrė: „Viskas suderinta, sutvarkyta taip, kaip turi būti. Taip reikia! Supranti?“

Bet arklininkas vis dar nesuprato: kodėl nakčia? Kodėl slapčia, niekam nežinant? Kodėl pačius geriausius arklius? O kai dar sužinojo, kad visus juos keturis išvežęs pats kolūkio pirmininkas P. Žilinskas, visai pasimetė. Tad į visus arklininką (ir ne tik jį — su bangavo, sužėdė visas kolūkis) apnikusius klausimus teko atsakyti Valstybės kontrolieriams.

Tuomet ir paaiškėjo, kad ištis neeilinės ir jautrios asmenybės to pirmininko P. Žilinsko esama. Nusprendęs, kad darbo žmonių nereikia varginti tuo, ką gali pats padaryti, P. Žilinskas iš vakaro pasiėmė iš brigadininko Z. Sako fermos raktus ir, pats su savimi pasitaręs, atrinko arkliukus, kurie kolūkiui jau nebetinka. Būdamas karštas Nepriklausomos Lietuvos patriotas, P. Žilinskas jau seniai įsisąmonino, kad visokios gyvulių nurašymo, išbrokavimo komisijos — stalinizmo atgyvena. Nejaugi jis, kolūkio vadovas, be komisijų neišmano, kokie arkliai jam tinkami. Ir tie veterinarijos pažymėjimai — tik popieriaus gadinimas. Juk ne pas svetimus, pas savus veža. Ir bene pirmą kartą! Aštuoniolika arkliukų su tais jau bus!

Ir išvažiavo žirgeliai visiškai be dokumentų. Nebuvo užpildytas net bandos žiniaraštis. Net sunku įsivaizduoti, kaip P. Žilinskas būtų išsisukęs iš padėties, jei kelyje būtų pasipainioję autoinspektoriai.

Toliau veiksmas vyko jau Šiaulių tarprajoninėje valstybinėje firmoje „Veislininkas“. Čia netrukome išsiaiškinti, kad šitoks dokumentų apiforminimas — vos ne firmos kasdienybė. Firma visiškai nereikalauja prekių gabenimo važtaraščių, priima juos neužpildytomis grafomis, o jeigu jau reikia kokio popierėlio prie buhalterinių dokumentų, tai juos užpildo „Veislininko“ zootechnikas-realizatorius A. Žemaitis. Taip eilinių sykių buvo pasielgta ir su Pak-

ražančio arkliais: pats A. Žemaitis užpildė bandos žiniaraštį, pats už ūkio specialistus pasirašė, pats išgalvotą ūkio atstovo Sakalausko pavardę užrašė (mat pirmininkui buvę nepatogu sava pavarde). Antra vertus, juk gėda būtų atsakyti tokios paslaugos, kai šie puikius, jaunus žirgelius už 250 rublių parduoda, visai nepaisydami balansinės vertės bei kolūkio susirinkimo nutarimų). Luokės jomarkė tuomet jie kainavo 20-25 tūkstančius rublių). Reikia pastebėti, kad paslaugus „Veislininko“ zootechnikas — realizatorius ne tik pirkdamas arklius, bet ir parduodamas juos. Net neprityrusiai akiai matyti, kad ant pirkimo-pardavimo aktų labai daug tapačių parašų, kurių, beje, „autorystės“ A. Žemaitis neatsisako. Nevargino jis mūsų ir naujomis pažintimis su arklių pirkėjais — nėra jų! Nėra tokio Šavelio ir Zako, Butkaus ir Ziko. Niekada jų ir nebuvo. Išgalvota! O ir tie egzistuojantys pirkėjai, pasirodo, tik širma esanti. Štai Jauniškės kaimo gyventojas A. Ivanauskas „perka“ iš „Veislininko“ du arklius. Kai kitą dieną pas jį apsilankėme, nebeturįs. „Išmanęs“ su čigonais į kumelį. O kaimynai tą kumelį pas A. Ivanauską jau ir praėjusiais metais matė. Vargais negalais Šiaulių rajone suradome ir „ūkininkę“ Dailidonienę (deja, tokios ūkininkės nėra, tai pažymėjimo numeris sugalvotas), kuri iš „Veislininko“ gavo arkli... nemokamai. Niekas negalėjo pasakyti, už kokius nuopelnus toji ligota moterytė šitokį visų prielankumą pelnė. Tik gal po gero mėnesio P. Žilinskas prisiminė, kad tai jo mamos esama.

Ir tokių faktų — kiek nori. Į kelių bėriukų skūras nesurasyti. Vartau dokumentus ir kartais ima rodytis, kad galbūt pats Pinčiukas į tą visą reikalą yra įsimaišęs, kuris obuolmušių žvengimu ne tik šaunų jį Girdvainių bus pražudęs. Vienur žvengia, kitur patys atsiduria. Firma „Veislininkas“ dažniausiai buvo tik tarpininkas Vyriausybės nustatyti arklių pardavimo tvarkai apeiti. Prisiimkim: Vyriausybė iki pirminės privatizacijos uždraudė parduoti privatiems asmenims pagrindines gamybos priemones (šiuo atveju arklius). Bet šito nedraudžia valstybinėms įmonėms (šiuo atveju „Veislininkui“). Arkliai dažniausiai nebūdamo pristatomi net į „Veislininko“ fermą, kadangi pirkė-

jai atvažiuodavo kartu su arkliais. Net iš juos atvežusios mašinos neišlipdavo. Su ta pačia atvažiuodavo, su ta pačia išvažiuodavo ko gero vienam Pinčiukui težinomais keliais.

Taigi mažas plyšelis įstatyme, ir nuvilnija aukso gysla sukčiams.

Kai Valstybės kontrolės departamento Šiaulių apygardos skyriuje svarstė šį klausimą, Šiaulių tarprajoninės valstybinės firmos „Veislininkas“ direktorius S. Bacys užtikrino, kad tokių dalykų jo vadovaujamoje įstaigoje nebebus. Ir kaip užstatą savo žodžių tikrumui įteikė pažymą, kad senasis firmos antspaudas jau sunaikintas Šiaulių policijos komisariate (iki tol firma naudojo du antspaudus: tikrąjį ir senąjį su „LTSR“ ir rusiškaisiais įrašais. Ant klastotųjų dokumentų naudojo būtent pastarąjį (taip pat priėmimo-perdavimo aktą, kuriuo P. Žilinsko išgabentus arklius atgal sugrąžino Pakražančio kolūkio žmonėms. Be to, tvirtai pažadėjo savo kiemą nuo tokių darbuotojų kaip A. Žemaitis išsišluoti. Kitaip ir būti negali! Tačiau naivu būtų tikėtis, kad apsišluosime iškart. Tokių žemaičių, žilinskių, pinčiukų — dar pilni pakampiai. Juk ir tuokart ne tik Pakražančio arkliai nakčia į „Veislininką“ iškeliavo? Pirkimo-pardavimo aktai veda ir į kitus Kelmės bei aplinkinių rajonų ūkius. Ir, o nelemtas sutapime, net pavogti arkliai, kaip antai Tytuvėnų sodininkystės valstybiniam ūkyje, buvo būtent tą pačią naktį. Vakarykščiai valdžios buvo įsakyta visus į vieną tvartą suvesti, o naktį... pavogė. Beje, tuos pačius, dėl kurių dar vasarą šio ūkio žmonės atvykusiems „pirkliams“ šakėmis pagrasino. Kaip dabar paaiškėjo, tas pirklys buvo A. Žemaitis. O buvo ir tokių ūkių, kaip antai Kražių, kuriuose žmonės, pajutę Pinčiuko pinkles, pradėjo pagalbos visais varpais šauktis. Pasirodo, ne veltui tikima, kad garsiai gaidžiams rėkiant, velniai išsislaps-to — plačiai apie užmačias sušnekus, kražiškių arklių niekas nebelietė.

Taigi tema viena, o variacijų — daug. Jos, be abejo, vėl sueis į vieną, kada prasideš privatizacija ir visi pamatys, kad privatizuoti nebėra ko, kad tokie žilinskai jau seniai privatizavosi, o tau, žemės kurmi, tik obuolmušių žvengimas beliko.

NIJOLĖ PETROŠIŪTĖ

tą velnių, kurie kažką šukaliavo, mušė šakėmis per katilo viršų, nė minutei neatitraukė žvilgsnio nuo saugojamo objekto.

— A! Tai — žydai. Pats atsakingiausias darbo baras. Jei jau nors vienas iš smalos katilo išlips, tai bemat ir kitus ištrauks.

— O ką į tą katilą kišit? Va į tą, prie kurio keturi ra-

guotieji samagoną verda?

— Tas katilas jau sausakimšas. Ten — rusai. Jiems apsaugos kaip ir nereikia. Tik būtina reguliariai samagono paduoti. Viskam pakantūs, viskas gerai. Liuks tauta!

— Na, o anas kampe kodėl

niekieno nesaugomas? O toks pilnas! Tik dejonės ir verksmai girdėti.

— Ten gi tavo tautiečiai, lietuviai. Dėl to katilo mes esame ramiausi: jei jau ir bandys kuris išlipti, tai kiti bemat atgal įtrauks.

Redaktoriai N. PETROŠIŪTĖ, kun. St. ANUŽIS

KRAŽIU. AIDAI

KRAŽIŲ PARAPIJOS LAIKRAŠTIS

Eina nuo 1939 m.

1992 m.
VASARIS
Nr. 40 (43)

GIMTŲJŲ NAMŲ TRAUKA

Kadaise kažkur perskaičiau tuomet keistokai nuskambėjusią mintį: jei tave pradeda traukti jaunystės prisiminimai, vadinasi, jau sensti. Ach, kaip aš iškart paskubėjau ją atmesti! Ir tik monotoniškai snigant kalendoriaus lapeliais, aš vis dažniau ir dažniau prie jos grįždavau, nes šiuo metų bėgsmu ėmė traukti ne tik jaunystės prisiminimai, bet ir sapnotis vaikystės takai, kuriuose dažnai sutikdavau artimus ar tik betarpiškai pažintus žmones, vėl klausiausi girdėtų ar išgyventų istorijų. O kai ilgesys virto skausmu, susiruošiau vieną dieną, visus darbus atmetusi, į Plučikės, atkampų Kražių kolūkio kaimą, kuriame prabėgo didžioji manos vaikystės dalis.

— Ar tik nelabasis ir nešal! Ką tu ten berasi? — bandė atkalbinėti mama, — juk melioracija praėjo...

Mamos žodžiams komentarų nereikėjo. Kasdien riedėdama rajono keliais ir keliukais, mačiau juodąją pašlovintosios melioracijos šliužę. Atvedė ji mane ir į Plučikės. Tik kur jos? Štai Pranskus, Navickas, pakalnėje turėtų būti didžioji Lyšupio brasta, dešimtis kartų per potvynius maudžiusi. Deja, ano upe liuko tik vardas belikęs... O tuoj už jo turi būti ir posūkis į kadaise garsų Plučikių pono Určino dvarą. Ilgai žvilgsnis klajojo stepes primenančiose pievų platybėse, kol pagaliau užkliuvo už sutręšusio rąstgalio. Dievuliukai, juk tai — kryžius. Tas pats kryžius, taip vaikystėje mus gąsdinęs. Mat pasakojai, kad čia kasnakt vaide-nasi, kad susirenka pasišildyti prieglobsčio nerandančios vėlės. Visada atsiradavo savom akim tai mačiusiųjų... Deja, tik šandien tesu-vokiu, kokios nuostabios ir nepa-kartojamos buvo anos vaikystės le-gendos ir padavimai, kuriomis se-noliai kadaise apipynė visus goje-

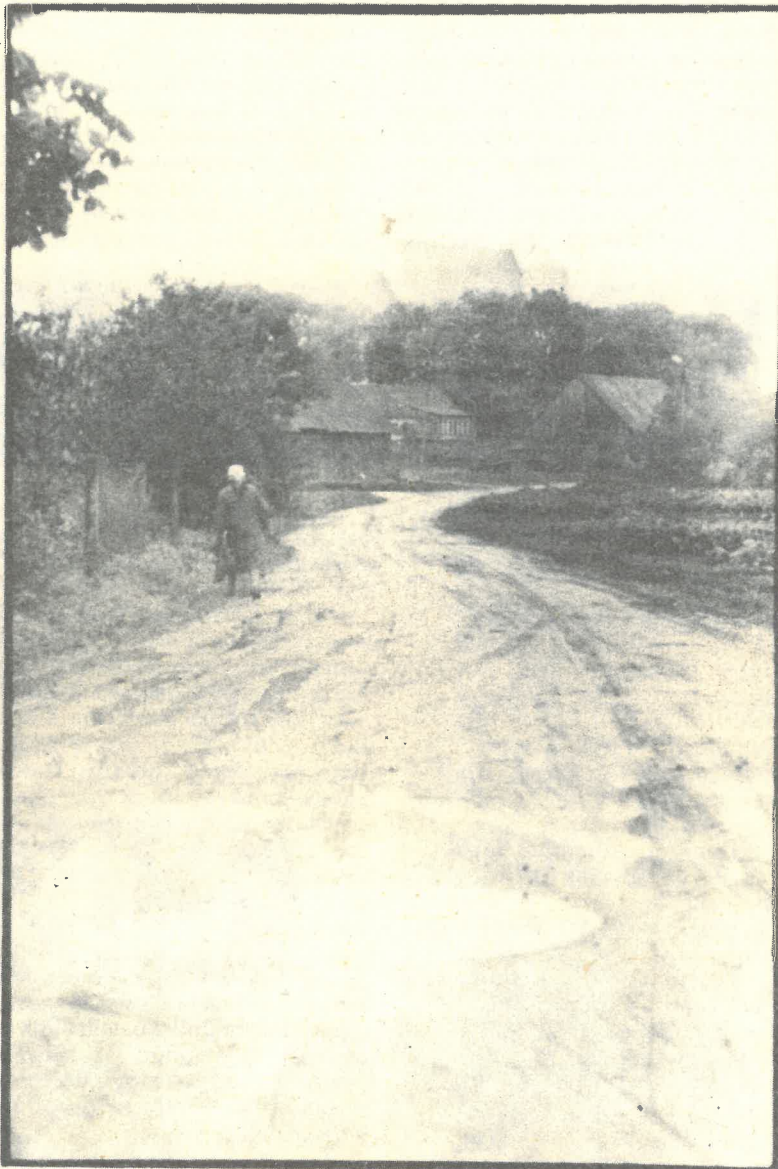
lius, duburius, šaltinius, senkapius, net vienišus šimtamečius ąžuolus. O kad taip jie šiandien visi at-gytų, į atmintį sugrįžtų! Visus visus juos užrašyčiau, kiekvieną detalę užfiksuočiau. Deja, išsibarstė jie per metų bėgsmą, kartu su jų porintojais amžinybėn nukeliavo. Ir nieko nebepaklaus, niekas nebe-primins. Tuo labiau, kad ir vienin-telis anų dienų liudininkas senasis kryžius, pavargęs ir nukaršęs, pri-klaupė poilsio. Ir veltui anų dienų aidą ieškojau ir storuose tauto-sakos leidiniuose, kraštotyros dar-buose — nepateko į juos mano vaikystė. O kiek jų užmarštin iškeliauja dar šiandien! Kartais ties jais stabtelėti laiko pritrūksta, kartais paprasčiausiai dėmesio nek-reipiame, nesusimąstome, kad tai — mūsų dvasingumo šaknys, jos neišsenkančios kūrybos versmė. Paskendusi mintyse, nė nepajun-tu, kaip šalia manęs stabteli ša-kota obels lazda:

— Jauna specialistė būsi? Anksčiau nemačiau vasces tose pusty-nėse. Gerai, kad nuo laukų pradėdi. Tik arti Laumės akies neik. Prasmegsi. Po to, kai trijų kry-žių gojelį žmonės išniekino, laumė labai mūsų priedermei keršija...

Ne, ne viskas dar nukeliavo užmarštin. Ir virš išniekintų laukų dar tebevaikšto legendos. Žinojau Trijų kryžių gojelį. Į jį uogauti „vašokšlių“ eidavom. Kad ir tankiu mišku apaugusios, tvarkingos su-laukėjusių serbentų eilės rodė kadaise dvaro parku ar sodu bu-vus. O kryžiai senkapi, sako, nuo maro laikų likusi, žymėjo. Tik kur ta Laumės akis? Kai atsitokėjau, Lazda jau kilo į kitą kalnelį. Iš lėto, kartkartėmis stabtelėdama, lyg ragindama „Skubėk, ko delsi! Aš nueisiu, ir niekas tau nebe-parodys Laumės akies...“ Taip, daug ko niekas šiandien nebegali parodyti. Kad ir vaizdžiausiai kas pasakotų, vis tiek sunku įsivaizduoti, kokios nuostabios architektūros dvaras čia buvo, kokie parkai, alėjos jį supo, koks sodas aplink ošė. Vaikystėje mačiau to „gyvenimo planą, kuris tuomet man nieko nesakė ir jokio supratimo apie jį neturėjau. Ir pluoštelį nuotraukų kaip šiandien matau. Turėjo jas čia gyvenusi senyva moteris Oliese va-dinama. Dėl savo gyvenimo būdo

dažnai pašiepiama, bet šiaip šviesaus proto moteriškė: pasakorė ir kitokių „štukų“ mėgėja. Pamenu, pradinės mokyklos mokytojos paraginti, spalio švenčių proga padarėme popieri-nių raudonų vėliavų ir jomis „apdovanojome“ kaimynus. Pažiū-

rėjo Oliesė į mūsų dovaną, ir sako: „Vaikai, padėkim tą daiktą ten, kur labiausiai jam tinka būti. „Daugiau nė žodžio netarusi, iškurnijo į kiemą, akimis surado didelį, šviežią arklamėšlį ir įsmeigo į jį mūsų „dova-ną“ (Nukelta į 2 psl.)

Kreivos, murzinos Kražių gatvelės, bet tokios brangios, mielos...

JUOZO BINDOKO nuotr.

Tikrą sumaištį sukėlė žinia, kad už parduotą valstybei pieną ir mėsą bus suteikta galimybė įsigyti lengvuosius automobilius ir žemės ūkio techniką. Apsukresni tuoj pat kvitus iš kaimynų, pažįstamų ar šiaip pašaliečių supirko, susiskolijo ir netrukus ratuotą svajonę į namus parsigabeno. Lėtesni, prie „blatnyčių“ nepratę, skubėjo į rajono valdybą savais poperėliais nešini, kad viską pagal nustatytą tvarką api-formintų ir ramiai pažadėtojo laukti galėtų. Mynė tuos kelius ir darbšti kolūkietė Kristina Elskienė iš „Per-galės“ kolūkio. Nepirko, nesiskolino ji kvitų apie parduotus gyvulikus — savų užteko. Tiesa, kitą jaunesnį, dar ne visai sumitusį, teko par-duoti, bet ką padarysi, jei tos tech-nikos taip reikia. Tik pieno knyge-lių porą iš sesers pasiskolino. Kaip sakoma, dėl visa ko. Tai bene vienintelis atvejis rajone, kai šitiek mėsos pardavė vienas žmogus iš... 60 arų.

Taigi, nunešė tuos popierėlius moteris į rajono valdybą ir įteikė tiesiai rajono vyriausiajam zootech-nikui V. Bimbai ir rankas. Mat šis žmogus rajono valdybos buvo įpa-reigotas tais reikalais rūpintis. Ilgai laukti nereikėjo: tai vienur, tai kitur pasigirdavo džiugi naujie-na, kad: „Jau gavo!“ Tik K. Elskie-nei jokios žinėlės niekas nedavė. „Jei žadėjo, tai ir praneš. Juk gau-na...“ — guodėsi. Ir dar būtų laukusi, jei kai kas iš pažįstamų nebūtų pa-sišaipęs: „Patiklioji vištele tu, Kris-tina. Tu atidžiau pasižiūrėk, kas gauna! Jei Bimbukas gavo, dar ne-

reikia, kad tu gausi. Čia pat kai-mynai jai ir daugiau pavyzdžių pa-vardijo. Tad šitai paakinta mote-

nimo kriterijus privalejo numatyti, ir eilę sudaryti... Taip turėjo būti teoriškai. O praktiškai reikalai

Naujieji Metai, K. Elskienė atėjo pas V. Bimbą atsiimti tų jau tul-žimi apėjusių talonų. Sis ją pas rajo-no tarybos (!?) sekretorę-mašinin-kę G. Gėdminienę nusiuntė, o toji jai pagal V. Bimbos sudarytą ži-niaraštį išmokėjo 28657 bendrųjų talonų. Bet tuoj pat V. Bimba su-sizgribo, ar nebus tik per daug talo-nų K. Elskienei „išrašęs“. Susiėš-kojo ją per K. Elskienės sūnų ir parikalavo į kasą gražinti 2171 bendrąjį taloną. Nesiginčijo moteris. Gal ir suklydo. Tuoj pat nunešė ir G. Gėdminienei atidavė. Niekas jai kasos orderio neišrašė, jokio kito dokumento, kad gražino talo-nus, jai nedavė. Bet ne veltui sa-koma, kad apetitas kyla bevalgant: nespėjus K. Elskienei namo parei-ti, V. Bimba siunčia kitą žinią: dar per daug išmokėjo 4011 talonų. Ir vėl K. Elskienė nuneša G. Gėd-minienę. Ir vėl jokia dokumento, tą patvirtinančio, negauna. Bet, eida-ma namo, jau ima rimtai savo už-darbį skaičiuoti. O kuo toliau, tuo painiau darosi. Todėl ir atėjo pas valstybės kontrolierius, prašydama padėti suskaičiuoti. Suskaičiavome. 3209 bendrieji talonai iš K. Elskie-nės atimti neteisėtai. Perimta, kaip pasakytų kasininkai. V. Bimba vi-są tą reikalą šiandien bando aiškinti eiline klaida. Tik ar ne per daug tų klaidų skirstymo-da-linimo reikaluose, ir, iš viso ar ne per daug sujaukties ir popieriuose, ir žmonių santykiuose?

N. PETROŠIŪTĖ

ris vėl ryžosi praverti rajono valdybos duris. Vėl — pas V. Bimbą. O nesvečiai jį buvo sutikta! San-tykius teko net deputatų kambaryje su atsakingais darbuotojais aiš-kintis. O besiaiškinant ir mums pa-tiems daug kas paaiškėjo. O būtent: už tuos visus reikalus rajono valdyboje atsakingas buvo V. Bimba. Jis kvitus iš gyventojų rinko, jis pareiškimus apie pageidaujamą techniką į bylą segė, jis ir verti-

klostėsi visiškai kitaip. Net po šiai dienai liko neaiškūs lengvųjų auto-mobilių bei žemės ūkio technikos skyrimo vertinimo kriterijai, visiškai neregistruoti pretendentų pa-reiškimai, net kai kurių jų datos ištaisytos. Už tai ir konfliktų ne vien su K. Elskiene būta. Kaip tik skirstymas — taip ir triukšmas. Taigi, nuplaukė K. Elskienės sva-jonė. Bet su tuo nemalonumai ne-sibaigė. Kadangi ant kulnų jau lipo

IŠ MŪSŲ KRONIKOS

Penkis kartus sausio mėnesį gedulo varpai skambėjo Kražių žmonėms. Mus paliko Antanas-Vytautas Starožinskas, gim. 1934 m. iš Grumblių kaimo, Mėčius Klavaitis, gim. 1913 m. iš Plučių kaimo, Antanina Vilimienė, gim. 1904 m. iš Kapų gatvės, Elena Sakalauskienė, gim. 1895 m. iš Brukų kaimo, Stasė Valterienė, gim. 1903 m. iš Plučių kaimo.

Vėl dvejios krikštynos — Vid-manto-Jono Žymanto iš Pašilės ir Evaldo-Jono Kaciucevičiaus iš Petrališkės.

Ir vestuvės — Artūro Ka-ciucevičiaus (Linkaučių km.) ir Sigitos Jankauskaitės (Užven-tis) bei Irenos Jasulaitytės (Plučių km.) ir Valdo Gedvi-lo (Radviliškis).

Sausio 18 d. Kražių kultūros namuose vyko vakaronė, kurioje dalyvavo saviveiklininkai iš Kražių, Pašilės, Vašilėnų, Petra-liškės, Butkiškės. Gražiai jie dai-navo ir grojo, pro šalį pa-reinančius viliojo. „Norėjosi vaka-ronėje matyti kuo daugiau žmonių. Kviečiau net asmeniškai ateiti mokytojus, ambula-torijos, kontoros, vartotojų ko-operatyvo darbuotojus. Deja... O paskui tie patys žmonės kalbės, kad kultūros darbuotojai nieko nedirba, kad veltui tik pinigų ima... Tada ypač būna skaudu. O šis atvejas — ne vienintelis. Buvo satyros ir humoro vaka-ras, koncertavo O. Stankienė su savo šeimynėle, naujamatinė vaka-ronė — pustuštė salė“, — po renginio guodėsi Kražių kul-tūros namų darbuotoja S. Dir-meikytė.

Sausio 27 dieną Kražių viduri-nėje mokykloje įvyko Sąjūdžio Kražių, Valpainių, Petrališkės grupių susirinkimas. Aptarti ak-tualiausi šiandienos Sąjūdžio klausimai. Su svarbiausiais jų sąjūdininkus supažindino III Sąjūdžio suvažiavimo dalyvis kelmieškis V. Urbikas. Sąjūdie-čiai užpildė asmens anketas, nuo dabar jie turės nario bilietą ir mokės mokesť — Sąjūdis nuo dabar vadinsis politine visuomenine organizacija su fiksuota naryste. Susirinkime kražiškiai perrinko savo grupės pirminin-ką, kuris nuo dabar vadinsis įgaliotiniu. Juo liko mokytojas E. Dirmeikis.

Vėl nuoširdų ačiū tariame au-kojusiems kražių paminklų atgimimui:

Silutės miškų ūkis skyrė 1000 rub.; Stanislava Karpinė iš Kražių ir Liuda Liekienė iš Baulių kaimo — po 200 rub.; Mikavičiai iš Valpainių — 150 rub.; kražiškės Elzbie-ta Kazlauskaitė, Zofija Veidie-nė ir buvęs Kražių parapijietis Petras Janavičius — po 100 rub.; Aldona Rosinienė iš Rasei-nių — 70 rub.; Elena Jasulai-tienė iš Kražių — 50 rub.; Julija Zelbienė iš Pagių — 30 rub.

Be to, kunigų seminarijai Elzbieta Kazlauskaitė paaukojo 400 rub. ir Elena Gajauskie-nė — 100 rub.

Nuo amžių visuomenė teikė materialinę, dvasinę, kultūrinę ir medicininę pagalbą tiems savo nariams, kurių materialinė padėtis buvo sunki dėl senatvės, invalidumo, nedarbingumo, ligų ar stichinių nelaimių. Labdarybės idėja kėlė dvasininkai nuo pat krikščionybės įvedimo Žemaitijoje, ypač nuo 1421 metų, kai buvo įkurta Kražių parapija. Kunigai iš sakyklų ragino daryti tikinčiuosius tris žymiausias darbus: maldą, pasninką ir išmaldą arba labdarybę, mokė vykdyti septynis labdarybės darbus kūnui (ypač alkana papenėti ir trokštantį pagirdyti) bei septynis labdarybės darbus sielai. 15-16 a. Lietuvoje labdarybe rūpinosi bažnytinės brolijos. Jos šelpė nuskurdusius, gydydavo sergančius, rūpinosi benamių laidotuvėmis. Labdarybę teikė vienuoliai bonifratai, rokitai, šarītės. 19 a. Žemaičių vyskupijoje prie parapijų bažnyčių pradėjo kurtis beturčių, elgetų, paliegėlių prieglaudos, vadinamosios špitolės. Vėliau prieglaudomis, beturčių, invalidų globa ėmė rūpintis ir administraciniai organai. 19 a. pradėjo kurtis ir labdarybės draugijos.

Viena iš seniausių Lietuvoje veikusių labdarybės draugijų yra šv. Vincento Pauliečio (Vincopo) draugija. Ši privati katalikiškoji organizacija steigė senelių, invalidų, vaikų prieglaudas, vaikų darželius, nemo-kamas valgyklas beturčiams. Lėšas rinkdavo iš tikinčiųjų per bažnyčias, dalį jų gaudavo iš valstybės.

Nepriklausomos Lietuvos laikais organizuoti daryti meilės artimam darbus, vykdyti labdarybę geros valios žmonės Kražių parapijoje sutelkė vietas vikaras kunigas Eduardas Einoris. Jis yra švento Vincento Pauliečio draugijos Kražių skyriaus įkūrėjas. E. Einoriaus iniciatyva sukvietas steigiamasis susirinkimas įvyko 1933 m. kovo 12 d. Šiam susirinkimui pirmininkavo Lietuvių katalikų jaunimo sąjungos „Pavasaris“ Kražių kuopos pirmininkas, Kražių pavasarininkų tėvas Adomas Jurgelis, sekretoriavo Z. Remeraitė. Paskaitą tema „Labdarybė“ skaitė Kražių „Žiburio“ gimnazijos mokytojas Jonas Steikūnas. Į draugiją įstojo 40 narių. Išrinkta Kražių skyriaus valdyba: pirmininkė — Balčiūnienė, vicepirmininkas — kunigas E. Einoris, sekretorius — Kražių pradinės mokyklos mokytojas S. Bieliauskas, išdinininkas — Kražių pradinės mokyklos vedėjas K. Botyrius, kandidatai — A. Jurgelis, J. Andriejauskas. Į revizijos komisiją išrinkti: kanauninkas kunigas V. Tamoševičius, Kražių „Žiburio“ gimnazijos mokytoja K. Jonkaitytė, mokytojas J. Steikūnas. Tačiau šis valdyboje išsilaukė neilgai. Dar balandžio 4 d. ne tik iš valdybos sudėties, bet ir iš draugijos pasitraukė tautininkai, du mokytojai K. Botyrius ir S. Bieliauskas. Mat buvo gautas Raseinių apskrities viršininko pranešimas, kad šv. Vincento Pau-

liečio draugijos nariais netinka būti tautininkams.

Tais pat metais, 1933, balandžio 9 d. įvykusiame susirinkime gimnazijos mokytoja K. Jonkaitytė skaitė paskaitą „Šventas Vincentas Paulietis ir jo draugija kitur ir Lietuvoje“.

O tų pačių metų gruodžio 8 dienos susirinkime išrinkta nauja valdyba: kunigas E. Einorius (pirmininkas), K. Šapalas (vicepirmininkas), Balčiūnienė (sekretorė), K. Komkaitytė (vaikų darželio globėja) ir J. Nikitinienė (reikalų vedėja). Draugijos Kražių skyrius nutarė statyti parapijos salę ir vaikų prieglaudos namus. Statybos darbus rūpintis sudaryta komisija: kunigas V. Tamoševičius, valsčiaus viršaitis S. Šveikauskas, agronomas H. Urbonavičius ir A. Mačiukas. Kunigo E. Einoriaus dėka Kražiuose steigtas vaikų darželis, kuris pradėjo

šv. Vincento Pauliečio draugijos įkūrimo proga. Be to, platinos knygelės apie didįjį humanistą F. Ozamaną ir labdarybę. Labdarybei tarnavo ir pavasarininkų vakarų metu organizuojami „Laimės šuliniai“, miestelyje įrengtos aukų dėžutės.

1935 m. gegužės 22 d. iš Kražių iškeliamas kunigas E. Einorius. Jo vietą perėmė kunigas J. Kurliandskis. Tuo pačiu keitėsi ir draugijos skyriaus vadovybė. 1936 m. kovo 8 d. išrinkta nauja valdyba: pirmininkas — kun. J. Kurliandskis, vicepirmininkas — B. Čečergis, sekretorius — A. Žolpis, kasininkas V. Sakalauskas, narė — J. Nikitinienė. J. Matulevičienė ir Jurgilienė išrinktos kandidatėmis į valdybą. Išrinkta ir nauja revizijos komisija: kun. V. Tamoševičius, A. Jurgelis, mokytoja S. Petroševičiūtė.

S. Rimkus, kuris jau rugsėjo 3 d. pradėjo vadovauti draugijos skyriaus veiklai. Jam vadovaujant, žymiai išaugo skyriaus apyvarta, darbas pasidarė žymiai įvairesnis ir produktyvesnis. Labdarybės darbai buvo vykdomi rimtai, atidžiai ir taupiai, aukos teikiamos santūriai, žiūrima, kad jos patektų, kiek tai įmanoma, tiems, kuriems labiausiai reikalinga. Žodžiu, pašalpos buvo duodamos ne bet kam, o tik gerai ištyčius šelpiamųjų padėtį. Nuolat šelpiamiesiems pagerinti ir padidinti daviniai šv. Velykų ir šv. Kalėdų proga, rengiamos Kalėdų eglutės neturtingų tėvų vaikams. Vargšų registracija per kaimų įgaliotinius apėmė visą parapiją ir pasiekta, kad skurstančių ir neaprupintų maistu neliko. Pažymėtini konkretūs labdaros darbai. Adamapolės ūkininkas K. Purvinskis

riaus valdybos rezultatus, 1939 m. sausio 28 d. Romovės salėje įvyko šv. Vincento Pauliečio Kražių skyriaus visuotinis susirinkimas. Pastebėta, kad skyriaus pajamos per 1938 metus pasiekė 3356 litus. Didžiausi pajamų šaltiniai — labdarybės loterija, pašalpa iš Kražių pieno perdirbimo bendrovės, įvairios aukos. Daugiausia išleista Kražių vaikų darželio išlaikymui. Priimta sąmata 1939 metams 4450 litų sumai. Už aktyvų darbą skyriaus darbe nuoširdžiai padėkota kun. V. Tamoševičiui, stropiam ir taupiam išdinininkui V. Sakalauskui, už labdarybės loteriją ir kitų reikalų tvarkymą seserims Krukauskaitėms, ponioms Eidukienėi ir Nikitinienėi. Be to, padėkota tretininkų kongregacijai, Maldos apaštaltalavimui, pieno perdirbimo bendrovei ir visiems kitiems rėmėjams už nuolatines pašalpas ir rūpinimąsi labdara.

Siame susirinkime išrinkta trejiems metams (1939-41 m.) šio skyriaus valdyba. Deja, paskutinė. Tai — kanauninkas kun. V. Tamoševičius (dvasios tėvas), kun. S. Rimkus (pirmininkas), M. Eidukienė (vicepirmininkė), V. Sakalauskas (išdinininkas), A. Žolpis (sekretorius), J. Nikitinienė (reikalų vedėja). Į revizijos komisiją išrinkti kun. V. Tamoševičius, kun. K. Bumbulis, Katalikų veikimo centro Kražių skyriaus reikalų vedėjas A. Šlinskis. Išrinktas Kražių vaikų darželio laikytojų tėvų komitetas, kurį sudarė mokytoja A. Jurevičienė, Mačiukienė, Streckienė, Folkmanaitė, Biveinis. Vaikų darželio mokytojomis patvirtintos vienuolės seserys kotyrintės A. Sataitė ir A. Zaveckaitė.

Vaisingą ir visuomenei labai reikalingą šv. Vincento Pauliečio draugijos skyriaus darbą 1940 m. nutraukė sovietinė okupacija. Skyriaus valdybos pirmininkas S. Rimkus 1940 m. rugpjūčio 6 d. buvo areštuotas ir nukankintas tarybiniuose gulaguose.

VACLOVAS RIMKUS

VINCOPAU LIEČIAI

veikti 1934 metų pradžioje. 1933 m. šv. Vincento Pauliečio Kražių skyriuje buvo 3 nariai. Metinis nario mokestis — 3 litai. Skyrius nuolat šelpė 5 asmenis. Vienkartinė parama suteikta 61 žmogui. Skyriaus pajamų ir išlaidų apyvarta — 3045 litai. Dvarininkas Stukšta dovanavo namus senelių prieglaudai. Senelių namų išlaikymą parėmė Kražių valsčiaus savivaldybė.

Pirmąjį organizuotą labdarybės darbą skyrius įvykdė 1933 m. balandžio 2 d. — paskyrė 30 litų nuvežti į Raseinių apskrities ligoninę A. Steponkui, Linkaučių kaime nukentėjusiam nuo gaisro parapijiečiui. Tame pačiame posėdyje dviem miestelio moterėlėm iš surinktų aukų paskirta po 10 kiaušinių, 1 kg kruopų, 1 kg lašinių, 3 kg miltų, pusė centnerio bulvių. Kitame posėdyje nutarta šelpti miltais, dešra, avienu Sventragiuose gyvenusias moteris. Gegužės 12 d. nutarta vyriškiui kasdien duoti po 0,5 litro pieno, V.A. paskirta 10 litų apmokėti už gydymą, M. duoti 5 litus laidotuvėms ir t.t., ir t.t.

Labdarybės reikalingiems aukos buvo renkamos labai įvairiai. Dažniausiai kunigas E. Einoris su skyriaus valdybos sekretoriumi ar kitu skyriaus valdybos nariu važinėdavo po parapijas ir rinko aukas iš turtingų ūkininkų. Be to, įgalioti asmenys pereinavo miestelį su aukų dėžutėmis. Būdavo daromos rinkliavos ir bažnyčioje, taip pat rengiami koncertai, vakarai, paskaitos, organizuojama labdarystės loterija. Be to, buvo skleidžiama idėjinė labdarystės propaganda: įvairių organizacijų susirinkimuose inteligentai skaitydavo paskaitas labdarybės temomis. Pažymėtina, kad buvo surengtas Fridricho Ozamano minėjimas 100 metų

šv. Vincento Pauliečio draugijos Kražių skyriaus valdybos posėdžiai vykdavo kas mėnesį. Per 1933-35 metus užprotokuluoti 24 posėdžiai. Dažniausiai posėdžiuose buvo svarstomi pašalpų skyrimo, produktų rinkimo bei paskirstymo klausimai. Tačiau svarstyti ir kitokio pobūdžio klausimai. 1933 m. rugpjūčio 20 d. nutarta rinkti aukas Luokės miestelio žmonėms, nukentėjusiems nuo gaisro. Posėdyje nutarta vienam neturtingam, bet nedrausmingam jaunuoliui neduoti tiesioginės paramos, bet skirti pašalpą. Mokytiis amato. Kitame posėdyje priimtas nutarimas prašyti vidaus reikalų ministerijos, kad būtų kuriam laikui atidėtas neturtingo D. lūšnos nugriovimas. Dėl blogų darbo ir butų sąlygų kreiptasi pagalbos į darbo inspektorius.

1936 m. į Kražius atvyko tik baigęs kunigų seminariją kun.

kasmet iš savo durpyno leisdavo pasikasti durpių vaikų darželiui šildyti. Pasamdyta mergaitė senutei, duodamas pilnas išlaikymas aklajai, tarpininkaujama neturtingųjų reikaluose prieš valdžios įstaigas, apmokama už sergančiųjų gydymą ir vaistus, paskirtos įkapės benamei mirusiajai. Labdarybės skyrių labiausiai rėmė kanauninkas V. Tamoševičius, gimnazijos mokytoja K. Jonkaitytė ir J. Steikūnas, Kražių pieno perdirbimo bendrovė „Ūkininkų laimė“, vietos žemės ūkio kooperatyvas, tretininkai, katalikės moterys, pavasarininkai. Pagyvino savo darbą vaikų darželis. Jo auklėtiniai visuomenės, liaudies universiteto klausytojams švenčių metu rengdavo vakarus su meninėmis programėlėmis, vaidyba, plastikos numeriais, dainelėmis, šokiais, eilėraščiais.

Susumuojant naujosios sky-

Kražiuose veikė ne tik vincopauliečiai. Daug įvairių draugijų, organizacijų būta. Šioje senoje nuotraukoje matome angelaičių kuopelę (iš kairės į dešinę): Marytė Andriuškaitė, Elena Gaidamavičiūtė, Zosė Valavičiūtė, Stasys Mėčajus, Vincė Ruibytė, Kazys Kalnikas, Stefa Karpaitė, Aldona Mažeikaitė, kun. Zdanavičius, Elena Gendrolytė (partizanė), Jadvyga Kasparaitė, Eufrozina Misevičiūtė, Grencevičiūtė, Adelė Jankauskaitė. 1939 m. vasara.

(Atkelta iš 1 psl.)

na". Politikos mes neišmanėme, už tai naujos pramogos — per akis. Kur šiandien tos nuotraukos? Ar begyva ir pati Oksa? Rašau šias eilutes, o slapti vilniusi: o gal atsiras pas ką nors dokumentinės medžiagos, gal legendos, padavimai sugrįš, gal kas nors tame naikinimo etape išliko, kaip tie

mano laukiniai geltonieji jurginiai-kai.

Nuo mažumės labai mėgau gėles. Tad prikašiodavau jų visus patvorius, tarpulysvius. Kultūrinių gėlių niekas nepirko, bet man visiškai pakako ir visiškai sulaukėjusių geltonųjų jurginų, neužmirštuolių, saulučių. Palikau aš jas likimo valiai per patį žydėjimą. Ir užmiršau per tiek metų. O kai

sugrįžau čia atgal, ieškojau buvusio namo vietos, akmeninių, rodos, niekuomet nepajudinamų tvartų, daržinių, svirnų, gilių prūdų pėdsakų. Bet tik atminties vėjas į blauzdas plakė gerokai užtelėjusį atolą, o akys pasiekė net horizonte dunksantį Raudgirį. Tik štai ar tik ne buvusio prūdo pėdsakas lyg duobė išlikusi, lyg gilesnė buldozerio provėža? O ties ja geltonas

lopinėlis. Viešpatie, ir pravirkti negėda! Juk tai — jurginiai! Mano geltonieji jurginiai! Griuvo akmeniniai pastatai ir betoninės tvoros. Virto šimtamečiai ažuolai ir likimo smūgių neatlaikė gilūs vandenys. O jie išliko. Išliko kaip simbolis žmogaus darbų tautos, kaip tiltas į vaikystę, į gimtus namus, į kuriuos visi anksčiau ar vėliau sugrįžtame. Tik baugu, kad nepareitume

pernelių vėlai, kaip tas A. Vienuolio Jonulis numirti. Skubėkime kuo anksčiau į juos! Pažiūrėti, kaip žydi mūsų jurginiai, paieškoti Laumės akies, prakalbinti sukumpusią obelį šaką, nupūsti dulkes nuo atminties ir suplėšyti užmaršties šydą, kad po juo nedustu mūsų gyvybės šaknys.

N. PETROŠIŪTĖ

IŠ VASARIO MĖN. KALENDORIAUS

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKAI

— 20 METŲ

Šį mėnesį sukanka 20 metų, kai Lietuvoje pradėta leisti Katalikų Bažnyčios Kronika (LKBK). Tai nepaprastos reikšmės istorinis dokumentas, liudijantis apie lietuvių tautos kovą už tikėjimo laisvę ir tautinį išsilaikymą. I tomo įvade prof. Juozas Brazaitis rašo: „Kova prieš religiją, Bažnyčią ėjo kartu su kova prieš tautinę sąmonę. Religinė ir tautinė sąmonė visuomet buvo glaudžiai sutapusios Lietuvoje, o ypačiai išorinio pavojaus metu“.

„Su didžiausiu pasiaukojimu ir drąsa Lietuvos tikintieji leido pagrindinį „LKB Kroniką“, duodami konkrečius tikėjimo persekiojimo faktus, kartu parodydami, kokią atkaklią kovą jie veda prieš okupanto užimančias tikėjimui sunaikinti.“

„Persekiojamų brolių ir seserų noras yra atskleisti laisvam pasauliui tikrąją religinę padėtį pavergtoje tėvynėje ir išsklaidyti okupanto skleidžiamą melą apie tikėjimo laisvę.“

„Kiekvienas lietuvis privalo jausti pareigą išsityti visas „LKBK“, jas skaityti, semtis iš jų dvasinės stiprybės ir jungtis į didžiąją kovą už tautos religijos laisvę.“

Laisvojo pasaulio lietuviai spausdino LKB kronikas atskirais tomiais ir vertė į anglų ir kitas kalbas. Jubiliejaus proga sveikiname Kronikos leidėjus ir spausdiname keletą ištraukų iš LKB kronikos, faktų iš mūsų rajono.

LKBK III TOMAS, NR. 18. 1975.VIII.31 KRYŽIŲ GROVĖJAI. ŠAUKĖNAI. „1973 m. gegužės 8 d. Šaukėnų klebonas T. Svambarys savo kiemelyje pasistatė medinį kryžių. Sukruto Šaukėnų apylinkės ir Kelmės rajono pareigūnai; o tarybinio ūkio partinės organizacijos sekretorius Daraška kalbėjo: „Ne aš būsiu, jei neišversiu kryžiaus!“

Kai klebonas atsisakė kryžių nugriauti, tada Grabauskas pagrasino pranešti į Vilnių ir Telšius vyskupui, kad klebonas jo, pavaduotojo, neklausas.

Po kelių dienų pas kleboną apsilankė Šaukėnų apylinkės pirmininkas Jankus ir Šaukėnų komjaunimo sekretorius Gramatas, reikalaujanti, kad klebonas per tris dienas kryžių nugriautų. Klebonas griaut atsisakė.

Kelmė. „1975 kovo 10 Kelmės rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Grabauskas sukvieta į rajoną visus jo žinioje esančius klebonus ir bažnytinių komitetų pirmininkus. Pradžioje kalbėjo kažkoks pareigūnas iš Vilniaus. Jis priekaištavo, kad remontuojamos bažnyčios be leidimo ir grasino bausti. Be to, darbininkai turį būti apmokestinti... Vilniečio nuomone, į bažnytinį komitetą reikia rinkti tik mokytus vyrus. Vaiguvos klebonas kunigas Šimkus pareiškė, jog visi piliečiai prieš įstatymus yra lygūs ir kiekvienas galis būti išrinktas.

Pavaduotojas Grabauskas barė, kad bažnyčios remontuojamos be leidimų, mirusieji palydimi į kapines su religiniais ženklais — vėliavomis ir kryžiais.

Šaukėnų klebonas priminė, kad taip būdavo draudžiama tik prie caro.

— Ir dabar kaip prie caro! — sušuko įsikarščiavęs pavaduotojas.

Šaukėnai. „1975 spalio 13 naktį Šaukėnuose buvo nuverstas senas ažuolinis kryžius, pastatytas 1928 m. Lietuvos Nepriklausomybės dešimtmečiui pažymėti.

Ilgą laiką vietos klebonas buvo verčiamas šį kryžių pašalinti, bet nesutiko. Vietos komunistai, pasinaudami nakties priedanga, kryžių nugriovė.“

IV TOMAS, NR. 26. 1977 M. KOVO 19 D. STULGIAI. ATVIRAS LAIŠKAS KELMĖS „KOMUNISTINIO ŽODŽIO“ REDAKTORIUI V. PIKTURNAI

(Red. pastaba: spausdiname labai sutrumpintą dėl vietos stokos.)

„Šiais metais gegužės 29 d. „Komunistiniam žodžiui“ įdėtame straipsnyje „Nežiūrėk, ką darau, daryk, ką

šiuo metu dar tebegyvena Kražiuose.

Kodėl nepaminate, kad ta pati Žaludaitė maždaug prieš 12 metų kartu su tuolaikiniu kunigu A. Žuku buvo išmesta iš bažnyčios priklausančio namo ir palikta be jokios globos ir pastogės. Kodėl Jūs nenorite žinoti, kad aš sutvarkiau jai namą? (...) buvo kreiptasi į kolūkio pirmininką A. Navicką, prašant bent kokios paramos. Atsakymas gautas neigiamas. Tuomet kreipiausi į apylinkės pirmininką S. Ačą, prašydamas kelių lapų šiferio stogui. Atsakė: neturiu kaip nurašyti. Kodėl nutylėta, kad ir lova, ir lovoje esanti

mirtimi. Gera Jums šiandien rašinėti straipsnius, šmeižiančius mane, o tuo pačiu ir kitus kunigus, kad mums neįmanoma tų jūsų šmeižtų per spaudą, radiją ar televiziją atremti. Jeigu aš Jūsų adresu parašyčiau nors ir mažiausią netiesą, tai Jūs, jausdamasis nekaltas, tikriausiai mane patrauktumėte atsakomybėn. O kai Jus mane apšmeižiate per saudą, tai aš praktiškai per tą pačią spaudą įrodyti savo nekaltumo negaliu, nors įstatymai nepamato išimčių kunigams ir tikintiesiems. Ar Jūsų ateistinė sąžinė laiko garbingu dalyku piktnaudoti susidariusią padėtį? Ar Jūsų kaip redaktoriaus savigarba neturėtų būti aukštesnė už darbo stovyklose gyvenančių.

(...) Toliau Jūs savo straipsnyje rašote: „Šių metų pradžioje ligoninė mirė vieniša senutė Pranciška Butkutė...“ Visi Stulgėių kaime gyvenantieji žino, kad P. Butkutė mirė Pastulgio kaime pas Kazdavičiūnų Sofiją. (...) Įdomu, kodėl nutylimas faktas, kad jos laidojimui buvo surinkta iš tikinčiųjų. (...) Jeigu apylinkės taryba pirkto karstą ir apredus, tai kur dingo tikinčiųjų suaukoti pinigai? Nenoromis peršasi mintis, patvirtinti Antano Skinderio žodžius, kad apylinkės pirmininkas S. Ačas tris dienas gėrė po Butkutės laidotuvių. Ir kodėl neatšvilgta į tikinčiųjų prašymus, kad velionė būtų palaidota su religinėm apeigom. (...) Rašote: „...Iš jų tarpo atsirado tokių, kurie, nešant karstą į kapines, užrišo kapinių vartus...“ Iš laidotuvių dalyvavusių niekas nematė užrištų vartų. (...) Gerbiamas redaktorius V. Pikturna, noriu paklausti, kuo remiate savo teigimą, kad aš pamokslu metu skelbiau, kad reikia pinti vainikus ir perlaidoti palaidotą Butkutę? Iš 151-200 tikinčiųjų, dalyvavusių sekmadieniais pamaldose, nė vienas negalėjo išgirsti tokio skelbimo, kadangi tai nebuvo sakyta. (...) Taip pat niekas Stulgėiuose tą dieną, kai buvo laikomos pamaldos už velionę Butkutę, nematė, kad būtų ėjusi procesija: nešamas kryžius, vėliavos, ėjęs kunigas su bažnytine atributika. O pagaliau kodėl aš negaliu šventinti kapo ir melstis? (...) Neaišku, ką norite pasakyti, kai rašote, kad gyvenu gražiai sutvarkytoje sodyboje (...).

Gerbiamas redaktorius V. Pikturna, nežinau, kas Jus paskatino rašyti šį melą skleidžiantį straipsnį ir klaidinti skaitytoją. Tikriausiai Jūs norite pasitarnauti ateizmo propagandai rajone. Bet juk ir ateistui privaloma bendroji etikos norma. Jeigu taip akivaizdžiai meluojate žmonėms, kurie aiškiausiai žino tikrus faktus, tai ar neseka išvada, kad visas Jūsų ateizmo darbas statomas ant melo pamatų... Ar tuo savo rašiniu nepažeminote garbingo redaktoriaus vardo? Nežinau, ar Jūs, turėjęs drąsos parašyti netiesą, turėsite valios jėgos tai atsaukti. Garbingo ir tvirto charakterio žmogus, padaręs klaidą, visuomet ją atitaisys. (...)

Šio atviro laiško nuorašą siunčiu: Jo prakilybei Telšių Vyskupijos Valdytojai A. Vaičiui, Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui Tumėnui, Kelmės raj. „Komunistinio žodžio“ redakcijai.

Kun. J. Bučinskas, Stulgėių klebonas“

VASARIO 2-OJI — GRABNYČIOS. Šiandieną bažnyčiose šventinamos žvakės mums primena Išganytojo atneštąją naują meilės ir kilnumo šviesą. Kristus yra pasaulio šviesa.

Svč. Mergelė Marija 40-ą dieną po Išganytojo gimimo nunešė vaikelį Jėzų į Jeruzalės bažnyčią paaukoti Dievui. Senelis Simeonas pranašavo, kad Marijos širdį pervers skausmo kalavijas, nes vaikelis, kuris yra pasaulio šviesa, bus paaukotas už žmoną.

VASARIO 3-OJI SV. BLAZIEJUS. Šiandien bažnyčioje kunigas deda tikintiesiems prie kaklo dvi sukryžiuotas žvakes ir kalba maldą: „Užtariant šventajam Vyskupui ir kankiniui Blažiejui Dievas tesaugoja jus gerkles nuo ledo ir nuo bet kokio kito susirgimo.“ Kodėl gerkles? Mat Blažiejus buvo Sebastos vyskupas Armėnijoje. Dėl savo šventumo jis turėjo didelį pasitikėjimą — savo palaiminimu pagydė vaiką, kuriam į gerklę buvo įsmigusi žuvis asaka. Mirė kankinio mirtimi 316 metais.

VASARIO 10-AJĄ VARDADIENI SVENČIA SV. SKOLASTIKA. Pamaldai ir pasiturinti italų šeima susilaukė dvynukų, sūnaus ir dukters. Abu jie tapo šventi. Sūnus įkūrė Benediktinų ordiną (savo vardo). Tėvams mirus, sesuo Skolastika turtus išdalino elgetoms, o pati nuėjo pas brolių, kuris ant Monte Cassino buvo pasistatęs vienuolyną. Atsirado mergaičių, norinčių tarnauti Dievui. Benediktas pastatė joms atskirą vienuolyną ir papuošė regulą. Skolastika buvo pirmoji abatė.

Benediktinų vienuolynas buvo ir Kražiuose. Šiam vienuolynui buvo pastatyta ir dabartinė Kražių skerdynių bažnyčia... Jos fasade stovi dvi didelės statulos. Tai šventieji dvynukai — Benediktas ir Skolastika.

VASARIO 11 DIENĄ MINĖSIM SVČ. M. MARIJOS APSIREIŠKIMO SVENTĖ. 1858 m. vasario 11 d. Liorde (pietinėje Prancūzijoje) šv. Marija pasirodė 14 metų vargšei mergaitei Subiru Bernadetai, atėjusiai prie upelio pasirinkti žabų. Svč. Marija mergaitei pasirodė daug kartų. Vietos klebonas liepė mergaitei paklausti apsireiškusiosios vardo. Marija atsakė: „Aš esu Nekaltas prasidėjimas“. Dabar apsireiškimo vietoje stovi trys didingos bažnyčios. Daugybė tikinčiųjų kasmet patiria stebuklingų Marijos malonių.

VASARIO 16-OJI — gražiausia vasario mėnesio šventė — LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS DIENA! Šventės išvakarėse 15 d. 19 val. kviečiame visus į Kražių kultūros namus šios šventės paminėjimui. Vasario 16-ąją 12 val. 30 min. bus aukojamos šv. Mišios už Lietuvą.

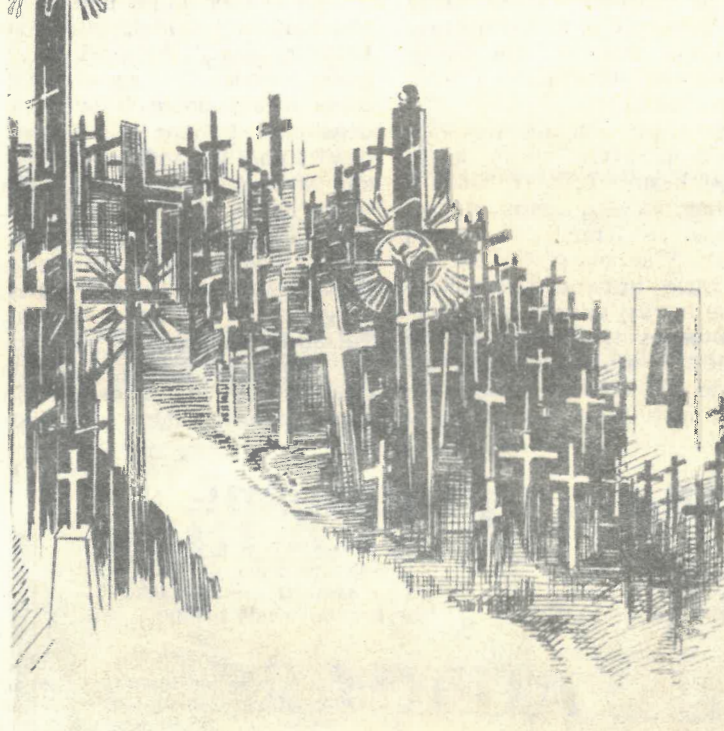
Vasario 16 dieną švenčia savo vardadienius šv. Julijona ir Tautvydė. Geros šventės Jums! Nuoširdžiai sveikiname visus gimusius vasario 16-ąją, kurių jau pati gimimo šventė įpareigoja nepalstamai kovoti laisvos Lietuvos labui.

Vasario 16-ąją 1935 metais pirmą kartą iškilmingai minėta Lietuvos Nepriklausomybės šventė Latvijoje ir Estijoje. Tą dieną 1883 metais išėjo „Aušra“. O vasario 24 dieną 1935 metais lietuviai iškilmingai paminėjo Estijos Nepriklausomybės šventę.

Sakoma, kad talentingi, įžymūs žmonės „bevelija“ gimti vasario mėnesį. Ko gero yra tiesos tuose žodžiuose. Vasario mėnesį gimtadienius švenčia (ar šventė) Sigittas Geda (14 d.), Pranas Vaičiaitis (10 d.), Kazys Jakubėnas (10 d.), Antanas Miškinis (11 d.), Kazys Bradūnas (11 d.), Bernardas Brazdžionis (14 d.), Motiejus Serbievičius (24 d.), kun. Ričardas Mikutavičius (26 d.), Motiejus Valančius (28 d.), na, ir mūsų rajono valdytojas Rimantas Motuzas.

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS

KRONIKA

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKOS IV TOMO VIRŠELIS. 1978 M. ČIKAGA

sakau“ Jūs rašote, kad... „Prieš kurį laiką Stulgėių klebonas J. Bučinskas iš darbo išvarė senutę Žaludaitę, kuri visą gyvenimą bažnyčiai tarnavo...“

Jūs savo straipsnyje nepaminate, dėl ko išvariau, kokia išvartymo priežastis. Kodėl nepaminate, kad Žaludaitė Stulgėių kaime atsirado ne kaip bažnyčios tarnautoja, o kaip benamis ir gyvenime savarankiškai tvarkytis nesugebantis žmogus? Kad ji ne į darbą priimta, o tik priglausta. Apie tai Jums gali pasakyti tuo laiku Stulgėiuose gyvenusi Mikutienė. Ji

patalynė buvo mano duota?(...) jūs rašote: „...išvarė nepaklausęs, kur toliau dirbsi, iš ko pragyvensi“. O kodėl nutylėjot, kad išrūpinta invalidumo pensija mano rūpesčiu? Tai Jums patvirtins gydytojai (...) Juk tuo reikalu buvo kreiptasi ir į apylinkės tarybą net kelis kartus. Atsakymas gautas: „neturim tam lėšų“.

Gerbiamas V. Pikturna, girdėjau pasakojant, kad darbo stovyklose esantieji (kolonijose) laikosi tokios etikos: „negalima mušti surišto“. Už nesilaikymą jie savuosius baudžia

„KIEKVIENAS SAVO ŠIRDYJE NEŠIOJASI DIEVĄ“

Prieš kurį laiką po daugelio metų savo jaunystės Kražius vėl aplankė buvęs „Žiburio“ gimnazijos auklėtinis J. Kojelis. Brangūs prisiminimai paskatino J. Kojelį, deja, jau šikart amerikietį, įsteigti jo vardo 100 dolerių premiją už geriausių lietuvių kalbos rašinį. Sausio 11 dieną ir rinkosi stipriausi literatai į Kražių vidurinėje mokykloje vykusį konkursą, kurį laimėjo 11 klasės moksleivė Lina Gaidjurgytė iš Valpainių kaimo. Tačiau vertinimo komisija nutarė šią premiją „suskaldyti“: už I vietą skirti 50 dolerių, už II vietą — 30 dolerių, ir už III vietą — 20 dolerių. Taip 30 dolerių „užsidirbo“ vienuoliktokas Tamošaitis iš Kletiškės kaimo, o 20 dolerių kražiškė Sigutė Mazrimaitė iš dvilyktosios klasės.

SPAUSDINAME I VIETĄ IR 50 DOLERIŲ PELNIUSĮ LINOS GAIDJURGYTĖS RAŠINĮ.

NUOTRAUKOJE — LINA GAIDJURGYTĖ. SUSIKAUPIMO MINUTĖS PRIEŠ RAŠINĮ.

loje yra kertelė, kuri skirta Dievui. Kiekvienas žmogus Dievą supranta savaip.

Buvo laikotarpis, kai Dievas buvo varomas iš žmonių širdžių. Buvo laikotarpis, kai buvo niekinama daug šventų dalykų, o tarp jų ir Dievo vardas. Daug kančių iškentėjo, nemažai kraujo išliejo žmonės, kol Dievą ir tikėjimą susigrąžino į savo šeimos židinį.

1893-aisiais metais po visą Europą pasklido žinia, kurią lydėjo kraujo kvapas, žmonių aimanos, kazokų rimbų pliaukšėjimas ir Kražių skerdyinių vardas. Visa tai įvyko dėl to, kad caras įsakė uždaryti Kražiuose buvusį moterų vienuolyną ir bažnyčią. Tada ir sukilo žmonės. Ir stoji ginti savo tikėjimo. Už savo tikėjimą žmonės ir mirė. Vieni mirė, bet į jų

vietą stoji daugybė kitų, kurie buvo pasiryžę likti ištikimi savo tikėjimui. Ir liko, ir gyveno, ir tikėjo, ir skiepijo naujoms kartoms tikėjimo medžio ūglius, kurie davė vaisių. Kas, jeigu ne Dievas, suteikė tiek stiprybės ir ryžto?

„Kasdienės mūsų duonos duok mums šiandien...“ Ačiū Dievui, duonos dar turime! Bet juk yra pasaulyje žmonių, kuriems reikia ištiesti pagalbos ranką. Juk visus gerus darbus lydi Dievo palaiminimas, todėl mūsų užuojauta silpnesniam, dosnumas ir meilė artimui visada bus atlyginta. Yra daug žmonių, nusivylusių gyvenimu. Jie nebetiki žmonėmis, nebetiki gerais darbais ir mano, kad niekas jų nebemyli ir jie niekam nebereikalingi. Bet juk nesvarbu, kad žmogus sėdi invalido vežimelyje ar guli lovoje, negirdi ar nemata. Juk svarbiausia yra tai, kad jis yra žmogus. Žmogus, nuskriaustas likimo, neturi būti skriaudžiamas žmonių. Net ir blogiausias žmogus negali praeiti pro vargšą, prašantį išmaldos. Širdyje suvirpa liepsnelė, kurią uždegė Dievas, ir žmogus nori padėti, nori padaryti ką nors gero. Juk Dievas — tai gėris, meilės įsikūnijimas. O juk mes visi savo širdyje nešiojamės Dievą.

„...ir atleisk mums mūsų kaltės, kaip mes atleidžiame savo kaltininkams...“ Atsiprašau, atleisk, nepyk... Tie žodžiai, kuriuos mes tariame įžeistam ar užgautam. Ir mes atleidžiame, pamirštame skriaudą pagalvoję, kad patys esame pridarę nemažą blogų darbų. Bet kas tuos darbus skatina daryti: juk mes kiekvienas savo širdyje nešiojamės Dievą? Dievas — tai gėris, o gėris — tai geri darbai. Tačiau kartais žmogus pasiduooda juodoms jėgoms, kurios pradeda tarsi kirmėlės graužti gėrio vaisius. Sunku tada žmo-

(J. Marcinkevičius)

gui... Jo sieloje kovoja dvi jėgos, kurios nepasidalina lobių, glūdinčių joje. Bet Dievas laimi. Nesvarbu, kad žmogus padarė blogą darbą, bet negi jis neatgailauja? Jis atgailauja visuomet, net ir tada, kai garsiai to nesako. Ir atleidžia Dievas, ir stengiasi nuraminti kaltą. Suvirpa kaltojo širdis, išsprūsta atgailos žodžiai, prisipažįsta klydes.

„...ir neleisk mūsų gundyti, bet gelbėk mus nuo pikto“. Pagunda... Kas tai? Tai noras turėti tai, ko neturi. Tai noras žinoti tai, ko nežinai. Ar tik tai? Ne! Juk dažnai pasitaiko taip, kad nori turėti daugiau, ir daugiau, kol galų gale tavo užvaldo godumas. Godumas pūnigams, žemei, meilei... Tik, deja, mūsų norai ne visada būna patenkinami, nes mes tampame pikti, viskuo nepatenkinti, nes kartu su mūsų godumu nepasididėja meilė Dievui. Bet Dievas gelbsti mus. Jo dalelė, esanti mumyse, pradeda nerimauti, krebždėti, ir mes suprantame, kad darome negerai. Kartais pasitaisome, o kartais pasidarome dar blogesni. Juk, nugalėję vieną pagundą, pradame žavėtis kuo nors kitu ir vėl norime, norime... Ir taip be galo, be krašto. Pagaliau ateina laikas, kai viską suprantame ir galimės, bet kartais būna jau vėlu. Tada ir mirštame galvodami, kad Dievo teismas mus supras teisingai.

Dievas... Kas tai? Tai viskas: ir gėris, ir meilė, ir daug daug nuostabių savybių, kurias mumyse išugdė meilė Dievui. Jeigu mylime Dievą, tai negalime būti blogi. Juk blogis — tai velnio sėkla. Tikėkime (juk turime kuo nors tikėti), ir mūsų širdyse deganti nors ir mažytė, bet stipri ugnelė neleis klestėti blogiui.

Mano daina — graudesnė

39-ajame „Kražių aidų“ numeryje perskaičiau „Motinos raudą“ ir nusiminiau. Eilėraštis, tuojau pat virtęs geros daina, nuolat mano kartotas kaip „Tėve mūsų“, sujauktas, sudarkytas. O juk jis dažnam buvo kaip priesaikos žodžiai, kuris ir šiandien dar primena tautos tragediją, kai mes buvome tik... žmogžudžiai; tautos išdavikai, kai brangiausių tautos vaikų kūnai išnešanti mečiosios turgavietėse, kai širdies gėla, nebetelpančią tautoje, turėjome sutalpinti į mažą širdį, į skausmo dainą, į „Motinos raudą“. O ji buvo tokia:

Kai sūnų išleidai į laisvės kovas
Ir ašarą nubraukei tyliai,
Pašvaistė ties pamiške švietė rausva,
Ir nešė kulkosvaidžius vyrų.

Kulkosvaidžiai grojo per dienas ir naktis.
Nuo salvių skambėjo net šilas,
Kiekviena gėlė buvo baimės pilna,
Kiekvienas žmogus buvo piktas.

Kai šūvių įsakymas liepė nutraukt,
Pakilo būriai tarsi žvakės,
Už aušrą, už mėnesį degė skaisčiau
Išblyškusių didvyrių akys.

Rytuose išbrėško sidabro aušra,
Ir buvo nutilusios salvės,
Į kapines žengė lygioji greta —
Sušaudytos rankos ir galvos.

Kai skausmas sustingdė kūlines visų,
Tik šautuvų tūtos blizgejo,
Tada takeliu į didvyrių kapus
Pavargus senutė atėjo.

Ir tarė jinai partizanui vienam:
„Palaukit, jei turit dar laiko,
Aš noriu pažvelgti į akis čia vienam,
Kuris buvo tikras man vaikas“.

Sausa ir gyslota, bet tvirta ranka
Ji vartė kiekvieną lavoną.
Ir priejuostė josios naminė, marga
Nuo kraujo paliko raudona.

Karžygiai sustingdė maldoj nebylioj,
Ir šautuvus pirštais paglostė...
Senutė lavoną bučiavo sūnaus,
Nužėrusi smėlį nuo skruosto.

Ir niekas nebetarė žodžio lada,
Tik vėjas nerimdamas trypė.
Senutė sausa ir gyslota ranka
Prie kruvino veido prilipo.

Karžygiai pajuto — minutė sunki
Pakėlė rankas prie kepurų.
Norėjo pažvelgti į jojo akis,
Bet štai — jis akių nebeturi...

Sis eilėraštis buvo dainuojamas nuo pat partizaninio judėjimo pradžios iki visiško jo sunaikinimo. Ši eilėraščių dainuoja ir šiandien. Tai — motinų skausmas. Tai — motinų rauda. O kas gali išsakyti ir vaikų skausmą, kurie nepatyrė motinos meilės, motinos glamonių, kurie buvo blaškomi po pasaulį be savo pavardės, kuriuos pravardžiavo „banditukais“. Niekad nepamiršiu, kaip praėjusį rudenį partizanų takais ėjome Spirgiukų kaime ieškoti Zofijos Bagdonavičiūtės ir trijų jos kovos draugų žuvimo vietos. Kelią į ją užtvėrė didžiulis ledinio vandens kanalas. Partizanės sūnus, krašto apsaugos komendantūros komendantas Petras Klevinis mus ant savo rankų pernešė, kad tik greičiau galėtumėm nulenkti galvą motinos didvyrės atminimui, kad tik greičiau pastatytumėm atminimo koplytstulpį jos žuvimo vietoje. O didįjį paminklį jis tebeslato. Kasdien, pasiaukojančių darbų, dažnai užmiršdamas savo asmeninį gyvenimą — vardan tos Lietuvos...

Ačiū už tai, kad „Raudoje“ buvo prisiminta politinė kalinė Irena Makuškaitė, paukojusi Lietuvos Nepriklausomybei savo išsilavinimą, savo jaunystę, ir taip gražiai dainavusi „Motinos raudą“. Netikiu, kad ji galėjo ją pamiršti. Tautosakos užrašintojams reikėtų būti atidesniems.

MONIKA KULISAUSKIENĖ

Redaktoriai N. PETROŠIŪTĖ, kun. St. ANUŽIS

Įregistruotas Spaudos kontrolės
valdyboje prie Vidaus reikalų mi-
nisterijos liudijimu Nr. 323.

REDAKCIJOS ADRESAS: 235479, Kelmės rajonas,
Kražiai, Pievų g-vė, Nr. 4. Telefonai: 58349,
53500.

Eina kartą per mėnesį. Rinko ir spaudė Klaipėdos
„Ryto“ spaustuvė. Fotorinkimas. Ofsetinė spauda.
Kaina 50 kap.

Užs. Nr. 239
Tiražas 3000 egz.

KRAŽIU. AIDAI

KRAŽIŲ PARAPIJOS LAIKRAŠTIS

Eina nuo 1939 m.

1992 m.

KOVAS

Nr. 41(44)

SAJŪDIS TURI SUJUDINTI

Vasario 14 dieną Kelmėje įvyko Sajūdžio rajono konferencija. Kas rūpėjo sąjūdiečiams, dėl ko jie diskutavo, ginčijosi, sužinosite žemiau paskaitę keletą jų pasisakymų. Be to, konferencijoje buvo išrinktas naujas seimelis. Jame dabar yra J. Mikėnas, Z. Mikutavičius, S. Rukas, V. Pulkis, R. Krivickaitė, I. Vidugiris, L. Samušienė, Č. Urbelis, E. Dirmeikis, I. Memeniškienė, J. Mickūnas, J. Andrijauskienė, V. Urbikas, V. Brusokas, L. Semaška, S. Norkūnas, E. Balčiūnaitė, A. Visockienė, A. Kalpokas, A. Levickis, A. Vytuvytė, R. Encius, V. Plučiauskiene, V. Šikšnys, E. Valkavickas, J. Kalina, S. Gečas, T. Misevičienė, J. Malakauskas, V. Urbonavičius, N. Petrošiūtė, A. Petkūnas, R. Mirbakiene, B. Lukoševičius, S. Anužis, R. Stakėnienė, A. Paliulis.

Neteisėtai į seimelį buvo pasiūlyta dar keletas narių. Išsamiai išsiaiškinius ir aptarus tarybos posėdyje, klaida atitaisyta.

Seimelis išsirinco savo tarybą, kurios pirmininke vėl tapo Virginija Plučiauskiene.

Į seimą išrinkti Antanas Račas ir Vaclovas Pulkis.

Ar mes dar reikalingi?

Praėjusiais metais ketvirtąją Sajūdžio rajono konferenciją baigėme žodžiais: „O sodai vis tiek žydės“. Nes buvo gegužė, ir sodai žydėjo. O rudenį pirmąjį Nepriklausomos Lietuvos derlių nuėmėme. O Sajūdis rajone toliau gyveno intensyviai veiklos fazę. Surengti 8 seimelio susirinkimai aktualioms temoms nagrinėti, kiekvieną savaitę rinkosi Sajūdžio taryba aptarti svarbiausius darbų barus. Šimtai žmonių atėdavo su prašymais padėti apginti teisybę, padėti užkirsti kelią piktnaudžiavimams, savivalei. (...) Reguliariai leidome „Atgimimo keiliu“, kuris padėjo atsistatydinti kai kuriems „buvusiems“. Paminėjome Baltijos kelio metines,

kitas tautines ir valstybines šventes, rinkome parašus, kalbėjome su žmonėmis, teisėmės su Žemdirbių sąjunga dėl garbės ir orumo. Mes nesiveržėme užimti partkomo funkcijų, nors tai mums dažnai prikišdavo, bet stengėmės susigrąžinti dvasingumą, tautos tradicijas, surasti tiesą. Sajūdyje nėra etatinių darbuotojų — čia visi lygūs. Sąjūdiečiui yra kasdien ką veikti. Nors ne vienas kartais susimąstome, jog Nepriklausomybei mes gal dar nepribrendę? Kyšininkavimas jau atviras, grobstymai ir vagystės vadinamos tarnybiniu aplaidumu, spekuliacija — komercija, plikas užpakalis — menu. O ir ekonomika vos vos vaduojasi iš sovietinių

saitų. O kiek dar metų prireiks susigrąžinti šeiminingo ir asmenybės jausmą (...) Sakykit, ar teko matyti, kad kolūkiečiai, ravedamas daržus, augindamas gyvulius, per metus kitus prisigyventų? O viršininkų, kurie nieko neveikdami pralobtų? Pina! Per paskutiniuosius porą metų vieni pašėlusiai išturtėjo, kiti jau galo su galu nesuduria. (...) Kol vieni meldėsi už Lietuvą ir visomis išgalėmis tvirtino jos nepriklausomybę, kiti lipo karjeros laiptais ir lobo. O prasidėjus privatizacijai, vilko, nešė, grobė. O vargo žmogus žiūrėjo ir vis nedrįso apginti savo turto. Sankėnuose, Dubėnuose, Užventyje, Valpainiuose, Pašausėje pieninėje, melioracijos įmonėje ir dar daug daug kur. (...) Negalima nutylėti ir dar vieno klausimo. Šitiek metų gyvenome melo ir veidmainystės pasaulyje, tokioje aplinkoje išaugo kelios kartos. Šiandieninių mūsų jaunimą vilioja turtai, Lenkija, „plačiosios tėvynės“ maršrutai, tik ne sąžiningas darbas. O juk tai — mūsų gyvenimo veidrodys, mūsų vaikai. (...) Atgavom Nepriklausomybę, baigiam kurti Konstituciją, reformuojame ekonomiką, tačiau po šiai dienai tebevadovaujames tarybine baudžiamąja, civiline, administracine teise ir turime šiuos mokslus perkandusius darbuotojus. Todėl dėl vagies, pavogusio kelis arklius, abejojama, ar dar yra nusikaltimo sudėtis. Jei per pamainą sumažinę keliais procentais sūrio riebumą į kišenę susizeria per 20 tūkst. rub., o Temidė abejoja ar yra grobstymas. Pareigūnas atima iš kolūkiečio per 3 tūkst. bendrųjų talonų — smulkmena, apsirikimas. Supūdė kelias tonas sviesto, laukdami kainų pakėlimo, per kaimo parduotuves nurašę gabena kažkur degtinę, šampaną — į įstatymo rėmus nepakliūna. Tuščios parduotuvių lentynos, didelis noras gerai gyventi suriša pažinčių saitais, prieš kuriuos kapituoluoja bet koks įstatymas. (...) Ir kaltas tuomet būna Sąjūdis: kam jis pareigūnus kritikuoja, į laikraščius apie juos parašo, „šmeižia“, liepia pavogtą sugrąžinti ar net atsistatydinti priverčia. Kur tai matyta! Uždrausti Sąjūdį, paleisti! Tad šiandien ir pamastykime drauge, ar reikia dar Sajūdžio, ką mes turime dirbti, kuria kryptimi eiti, kad greičiau atvestume Lietuvą į tikrą Nepriklausomybę, kuri šįkart jau nuo kiekvieno iš mūsų priklauso. (...)

VIRGINIJA
PLUČIAUSKIENE

Negardi vadovo duona

Valdytoju dirbu tik ketvirtas mėnuo, o per tą laikotarpį mano dūšioje nugulė tiek sunkių minčių ir apmąstymų, kad kartais norisi kuo greičiau sprukti iš šios pareigybės. Nuo dezertyravimo sulauko tik tai, kad nepatogu prieš rajono sąjūdiečius ir kitus dorus žmones, kurie rėmė mano kandidatūrą, renkant į valdytojus, patikėjo mano jėgomis. Tik šitas pasitikėjimas verčia mane tempti iš paskutiniųjų tą sunkų veži-

mą. Deja, atsiranda ir tokių, kurie kaišioja pagalius į ratus. Ir net nutvėrti už rankos krečiant nemažas šunybes, sugeba gudriai išsisukti iš padėties, anot juristų, nesant nusikaltimo sudėties Respublikoje daug ir įvairiai diskutuojama apie trečią Sąjūdį, kad jis išsigimė ir t. t. Nesu didelis „politikierius“, tad Respublikos mastu apibendrinimų nedarau, o štai rajono Sajūdžio žmonėmis kol kas nenusivyliau. Pritariu jų vedamai

rajone saikingai ir protingai politikai ir tikiu, kad ta taktiška ir be didelių nukrypimų į kraštutinumus linija bus palaikoma iš esmės ir toliau. Daug rajono sąjūdiečių asmeniškai seniai pažįstu ir galiu pasakyti, kad tai — iniciatyvūs žmonės, kurie galvoja ne tik apie save, bet ir apie Lietuvos ateitį, kurie siūlo ir veikia, o ne stebi iš po krūmų ir skaičiuoja atgimusios valstybės

(Nukelta į 2 psl.)

„Mums nereikia vėliavos raudonos“ ...

Neseniai per Lietuvos televiziją vasario 16-ajai skirtoje laidoje matėme šaunųjį milicininką dar 1988-ųjų vasario 16-ąją Lietuvos radijo ir televizijos komitete per 5-ojo aukšto langą iškėlusį Trispalvę. Tą dieną lietuviui brangios trys spalvos švietė ne tik Vilniuje bet ir mūsų mažuose Kražiuose, kurios padarė nė kiek ne mažiau rūpesčių saugumiečiams bei jų pakalikams negu Vilniuje, nors „kaltininkas“ iš karto buvo žinomas.

Ir atsitik tu man taip, kad

tapdien, vasario 16-ąją, į Kražius kažkokiais reikalais atvyko kažkokia komisija iš Vilniaus. Ir kaip jie buvo nustebę, kai virš Kražių klebonijos, aukštai aukštai, virš paties aukščiausio bokštelio, pamatė... Trispalvę. (Jie dar nežinojo, kad tokia jau ir Vilniuje plevėsuoja.) Nepraėjo nė valanda, kai, atsitokėjusio po pirmo smūgio, į žygį pakilo atitinkamos tokių dalykų naikinimo tarnybos. Pirmiausia anoniminis skambutis, prisistatęs esąs iš Kelmės partkomo, pareikalavo tuoj pat numinti vėliavą ir kai ką pažadėjo už nevykdymą. Paskui — antras, trečias. Bet klebono vis „nebūdavo“ namuose, o Kražiuose telefono ragelyje atsiliėpęs balsas pažadėdavo tai perduoti šeiminingui. Tad vėliava ir toliau tebekerėjo kražiškius bei jų svečius, ir iki įsiutimo erzino šunėkus. Kadangi Trispalvė buvo iškelta sunkiai prieinamoje vietoje (iki jos buvo galima nusigauti arba per klebonijos vidų, arba geromis gaisrininkų kopėčiomis), tai ji ant stogo pasitiko ir kito ryto aušrą. Tuomet saugumiečiai puolė prašyti vietinių vadovų pagalbos. Gražiuoju su tais nesutare, kategoriškai pareikalavo „nukabinti per pusvalandį“. Deja, atsakymas buvo daugiau negu pritrenkiantis: „Jeigu jums trukdo, atvažiuokit ir nusikabinkit“. O atvažiuoti jau nebedrįso, neberizikavo naktinių pinklių vadovai pasirodyti dienos šviesoje. Jeigu tai būtų virš kokie paprasto namelio, nežymaus žmogaus stogo, gal ir nebūtų per daug smulkinėsi, o dabar... Tad nebeliko nieko kito kaip siūsti ugnimi

apspjaudytus grasinimus ir... laukti, kol pats klebonas ją nukabins.

Kai televizijos laida mus vėl sugrąžino prie anų įvykių, sumojau, jog reikia pasiteirauti paties „kaltininko“, parapijos klebono Stanislovo Anužio, kodėl jis taip pasielgęs:

— O ką aš žinau, — atrodo tikrai nežino, — matyt, taip reikėjo... Su vienu geru pažįstamu remontavom butą. Buvo 16-osios išvakarės. Sakom, reikėtų vėliavą iškelti, bet kad neturim. Tuomet ir nutarėm

tuoj pat ją „pasiūti“. Paėmėm porą faneros gabalų, sukalmė, gražiai nudažėm, dar iki paryčių suspėjom išpjaustyti ažuolo vaihiką papuošimui, kaip tautos nemarumo simbolį, ir dar šlapią dažais iškėlėme. Štai ir viskas. Apie pasekmes visai negalvojome. Tokia net mintis neatėjo. Paprasčiausiai taip reikėjo. Taip kažkas iš vidaus šaukė... Beje, tokius „šposus“ yra tekę krėsti ir anksčiau, ypač studijų metais. Tuomet mūsų studentiškas protestas reikšdavo antitarybinių eilėraščių, dainų kūrimu. Tokie posmai kaip —

„Mums nereikia vėliavos raudonos, Penkiakampės žvaigždės kruvinos.

Mes tik niekad niekada nepamiršim Tos trispalvės vėliavos savos...“ — buvo vos ne kasdieninis mūsų repertuaras. O kartą prieš vasario 16-ąją Lenino paminklą Vilniuje apipylėme valerijonais. Linksma buvo katinams! O Leniną teko gaisrininkams plauti. Už vasario 16-osios šventę kariuomenėje tarnaudamas net parų buvau užsidirbęs.. Turkijos pasienyje šventėme.

Taigi! Mes labai žavimės tokiomis kaip tas, kuris žvelgė iš televizoriaus ekrano. Bet kartu norime ir šiek tiek pasipuikuoti, kad kražiškiai niekada nenusileis Vilniuj. (Juk net skerdynes mes visu šimtmečiu anksčiau atlaikėme...)

JONO LIPSKIO nuotraukoje mes ir matome kleboną St. Anužį su jo medinuke Trispalve.

VYTAUTAS KAZLAUSKAS

(Atkelta iš 1 psl.)

klaidas. Aš dėkingas Sąjūdžio žmonėms — AT deputatui A. Račiui, jo padėjėjui I. Vidugiriui, V. Šikšniui, V. Urbikui, N. Petrošiūtei, R. Kavaliauskui, V. Plušiauskienei, mano pavėžu-piškiams A. Samušui, R. Merkelienei ir daugeliui kitų — už geranoriškus patarimus ir konkrečią pagalbą. Nenorėčiau būti supras tas klaidingas, jog gerų žmonių yra tik Sąjūdyje. Bet kadangi šįkart kalba eina apie jį, tai ta proga ir norisi tarti keletą žodžių būtent jiems.

Iš mano oponentų pusės jau girdžiu: „Atėjai į valdžią Sąjūdžio remiamas, o rajone didelių permainų nematyti“. Aš jau ne kartą sakiau, kad aš — ne auksinė žuvelė iš Pavėžupio tvenkinio, kuri sugebėtų kažką staigiai pakeisti. Pasakysiu atvirai: labai trūksta žmonių, norinčių iš dūšios, pagal Vyriausybės įstatymus daryti reformas. Kas neleido pasirinkti? O ar kas man leido tai daryti? Ir nereikia apsimetinėti — juk galutinį žodį taria deputatai. O antra — tas laikinumo jausmas. Kada galvojama, jog ryt poryt naikinsis rajonas, tai ir žmonių noras dirbti — ne tas. Aš — prieš tokių regionų kaip rajonai naikinimą. Ar ne per daug iš karto tu naikinimų? Bet čia — kita tema. Aš taip pat prieš dvivaldystę. Ir pritariu vilniškiui merui Grumadui, kuris Sąjūdžio III suvažiavime pasiūlė paleisti tarybą. Kai kas čia žiūrės demokratijos pažeidimą. Aš ne prieš demokratiją, bet prieš dvi aukles, kai vaikas lieka be galvos. Manau, kad kol tokia dvivaldystė bus rajonuose, tol chaosas bus Respublikoje. Kasdien reikia vis ką nors operatyviai spręsti, o tuo pačiu reikia galvoti: pritaras, nepritaras deputatai, o gal kitai sesijai tą klausimą atidės.

Manau, pernelyg daug kritikuojančių AT ir Vyriausybę. Atsisėstumėm mes į jų vietą ir pamatytumėm. Juk einame nepramintu keliu, neturime iš ko pasimokyti, tad ir klaidų pasitaike. O kalbos, kad va anie ar tie būtų dirbę be klaidų — tai mitas. Bet jei klystame, turime prisipažinti garbingai. Aš tiesiai sakau — labai suklysta taip staigiai paleidžiant kolūkius. Dabar man iš visų pusių šaukia: „Valdytojau, ko tu netvarakai, ten nenuėmė derliaus ar nepųsėjo, ten naktinė privatiza-

cija vyksta, o ten jau nieko nebeliko. Ir taip ne tik mūsų rajone. Kiekvienas reiškinytis turi savo priežastis. Sienapjūtė valstybės kontrolieriams. Užjaučiu kontrolės tarnybą, ji tikrai nuo kojų nusivarys, begaudydama graibštukus. Tad ieškokime priežasčių. Pirmiausia iš Žemės ūkio ministerijos vėjus — paleisti reviziniai skyriai rajonuose. Atseit, tegul vietiniai tvarkosi po savo valdas kaip išmano. Žemės ūkio valdyba neturėjo jokios teisės kištis. Savarankiškumas gerai, bet reikėjo pagalvoti, kad turtas — ne vien valdininkų, o ir paprastų žmonių, kad reikės vienądien jį dalytis. Praėjusiais metais Žemės ūkio ministerija įsakė visuose ūkiuose per mėnesį vietinėmis jėgomis atlikti inventorizaciją. Komisijos buvo sudaromos vietinės, ir jokia paslaptis, kad tas darbas daug kur buvo atliktas formaliai. O ir pats atlikimo laikas buvo parinktas per patį darbų įkarštį, įvąpėjūtę, kad patys žmonės, užsivertę darbais, negalėtų pakontroliuoti. Na, ir paskutinis taškas — valdybų paleidimas ir laikinųjų administracijų sukūrimas. Kur tai matyta, kad žmogus, koks jis bebūtų šventas, žinodamas, kad čia — tik laikinas, dirbs nuo dūšios.

Kaltinti AT ar Vyriausybę tikrai nesirošiu. Bet žemės ūkio ministerijai ir kitiems mokslo vyrams iš to duona valgantiems, tikrai reikėtų kelnes numauti ir pareikalauti atsakyti už padarytas klaidas. Ir ne tik atsakyti, bet ir kuop greičiau atitaisyti, o ne tik stebėtis, kad kiek daug Lietuvoje atsirado vagišių ir blogų gospadorių. Padėkime tą klaidą taisyti visi. Vienas žmogus visų vagišių neišgaudys. Kaip aktualus šiandieną gerb. V. Landsbergio pasakymas — kurkime vagių stabdymo sąjūdį! Sąjūdyje aš matau tą visuomeninę jėgą, kuri vietoje mato viską. Visi išgyvename sunkų laikotarpį. Ir Sąjūdžio darbas dar ilgai bus reikalingas. Dažnai pagalvoju, kad tuo sunkiu laikotarpiu valstybės vairą reikėtų paimti į vienas rankas. O dabar vienas šaukia plauk ten, kitas — ten. Ir išplauk, jei gudrus, per rifus su tiek „komandierių“. Visi bijo tvirtos rankos. Bet istorijoje yra tarpasnis, kai tvirta ranka labai reikalinga.

Ir dar: reikia užmiršti vaidus, prisiminti artimo meilę ir susitelkti darbui.

RIMANTAS MOTUZAS

Sūdyimui pasiruošę...

Buvę sribai ir „broliai“ saugumiečiai vis dar planuoja naujas žudynes Lietuvoje. Pasirodo, dar per mažai buvo išlieta tautos kraujo. Vasario mėnesį „Lietuvos aide“ pateikti faktai iš KGB archyvų rodo, į kokį voratinklį buvo susupta ir dar tebėra mūsų Lietuvėlė. Šiandien, jau aišku, kad kiekviename rajone, taip pat ir Kelmėje buvo paruošti operatyviniai būriai, apie 30 smogikų, kurių apmokymo planas buvo vykdomas pagal „Kapitalistinių valstybių ir Kinijos diversines žvalgybines formuotes“. Kelmės būrio vyrai buvo apmokomi nuo 1985 metų ir apginkluojami automatiniais ginklais, po 2-3 kulkovaidžius ir iki 30000 šovinių. Taip pat buvo paskirtos automašinos ir iki 100 kg druskos (!?). Karinio būrio sąrašus sudarinėjo KGB poskyrio viršininkas, o derino KP pirmasis sekretorius. Tie organizatoriai, ne-reikia pamiršti, ir šiandien svei-

ki ir gyvi tebevaikšto tarp mūsų. Buvo numatyta suimti, arba jų — terminologija, sulaukyti apie 10 aktyviausių žmonių kiekviename rajone. Kelmės suimtieji turėjo būti išvežti į Šiaulių tardymo izoliatorių, o iš ten — į Alytų, kur, aišku, būtų paskirta neklystanti „troika“ nuspręsti žmonių likimą. Šitą jau daug kas yra pergyvenęs: greitai mirtis kalėjime arba lėta lageriuose. Ta visa organizacija įsivaizduojama. Reikia nedelsiant suimti „ginkluotus“ sąjūdiečius (tam ir buvo skirti ginklai. Bet kam buvo skirta druska, niekaip negaliu suprasti?). Atsimename, kaip po karo miestelių aikštėse gulėdavo nušauti Lietuvos partizanai, kurie po dienos kitos pradėdavo gesti. Tai gal šįkart numatyta pasūdyti sąjūdiečius, kad tie ilgiau išsilaikytų ir tuo būdu kitiems baimės daugiau įvartytų? O gal kas žinote, kaip ten buvo iš tikrųjų?

VYTAUTAS ŠIKŠNYS

Kaimas kryžkelėje

Galų gale kolūkinei sistemai atėjo galas. Nenugalimasis drakonas merdėja. Jam atgaivinti reikia daug pinigų ir dovanų. O tai — jau nebeįmanoma. Dovanų karalius mirė, o pinigų uždirbti. — Daugelį metų paprastas, tylus, darbštus kaimo žmogus buvo apvaginėjamas, apgaidinėjamas, šiandien pakėlė galvą. Prieš keletą dienų mūsų „Ventoje“ įvyko visuotinis susirinkimas. Tarėmės, kaip toliau gyvensime, kaip pasidalinsime tuo, kas beliko. Ir kartu dūsavome, kad kol kas liūdni popieriai mūsų kaime. Daug technikos išparduota, daug be laiko nurašyta, pro šalį pravaryta. Štai iš neseniai Vidsodyje statyto ir tik porą metų veikusio vaikų darželio dingo visi langai, visa šildymo sistema, vonios, kriauklės — viskas, ką išvežti galima. Ir nors keista, aplink — gyvenvietė, visur žmonės, o niekas nematė. Kai apie tai paklausėme laikinojo adminis-

tracijos vadovo R. Poškos, tas net supyko: „Jei žinote kur, pasakykite! Aš policijai pranešiau. Bet čia — menkniekis, maži nuostoliai“. Tada aš ir pamaniau, kokius pinigus reikia sklaidyti, jei tokie dalykai — menkniekis. Kol kas ir mūsų įstatymai dar labai palankūs visokiems nedorėliams. Įstatymuose skamba, kad reikia imti daugiau žemės, kad mus parems, kad naujakuriams bus taikomos nuolaidos, kad negali būti daugumos diktato požymiai. Tas tai tinka mūsų „drakoniukams“. Jie net sako, kad įstatymo negalima pažeisti. O aš sakau: nuo kada jūs tokie stropūs pasidarėte ir įstatymais susirūpinote. Ir dar sakau, kad mes dauguma diktuosime mažumai, žemės neduosime po 50 ha, o po 15 ar 20 — kiek išeis kiekvienam bežemiui. Prašysim, reikalausim agrarinės komisijos, o jei nesutarsim, į Vilnių važiuosim. Mes nenorime pridirbti naujų ubagų. O kad už-

sienyje yra viskas kitai, kad reikia ten važiuoti pasimokyti, šito dar aš neperprantau. Ko aš važiuosiu į tą užsienį ir į tą kompiuterį žiūrėsiu, jei parvažiuavus vėl reiks imti šakę, kibirą ir lakstyti sijonus pasikasojus. Nebijokit, lietuvis ir be užsienio ūkininkauti moka. O kas nemo-kėjo ar nenorėjo, seniai į miestą išduklėjo. Neramina nuo tai, kad naujaisiais didžiažemiais ir galingaisiais vėl taps kolūkių pirmininkai. Juk jie apsirūpino visa technika, kuro net keleriems metams į priekį prisigabeno — dabar gali ūkininkauti.

Ta proga reiktų pasakyti ir kaip gyvuoja Sąjūdis kaime. Visai blogai! Bet žmonių, jam pritariančių, tai netrūksta. Mat dabar nebeturime laiko apie nieką kitą mąstyti, tik kaip apie privatizaciją. Dienomis ginčijamės, naktimis mąstome. Anksčiau būdavo begigu: vadukai už mus nusprėdavo, o dabar reikės viską patiesi daryti. O be Sąjūdžio mes neišsiversime ir iš visos nežinios tik su juo kartu eisime.

ADELĖ BUBMLAUSKIENĖ

Netikiu nuoširdumu

(...) Mes mokinį turime išmokyti skaityti, rašyti, o mokydami visų gyvenimo tiesų formuojame žmogų, pilietį. Vaikai smalsūs, jie nori žinoti mokytojo nuomonę ne tik apie pamoką, bet ir apie įvykius Lietuvoje. Tad mokytojo pozicija, jo pasaulėžiūra neišvengiamai persiduos mokiniui. (...) Kasdien susiduriame su programų netobulumu. Ministerija su departamentu nepasidalina dėdėmis, o kenčiam mes, mokytojai, ir mokiniai (...) Kažin, ar yra kita tokia įstaiga, kuria taip nepasitikima kaip mokykla. Taip ir girdim: „Tikrinsim, tikrinsim“. Tikrintojų mes nebijome. Reikia tikrinti. Tik abejojame tikrintojų kompetencija. Kai ateistas atvyksta tikrinti tikybės mokymo... atleiskit. Kaip tikėti tokiu tikrintoju, kuris, atsakingas už egzami-

nių bilietų sudarymą, sudaro juos paskutinę savaitę prieš egzaminą? (...) Labai blogai su vadovėliais. Programos naujos, vadovėliai seni, o ir tų pačių nėra. Suprantam, striuka su popieriumi. Bet tų „Onyčių“, „Joniukų“ ir kitokio šlamšto — pilni kioskai. (...) Mokytojų darbo įvertinimas ir leidimas jam toliau dirbti bus atestacija. Tačiau kai kas iš vadovų labai bijo, kad toje atestacijoje nedalyvautų Sąjūdis. Kodėl? (...) Mažytė viltis, kad mokykla taptų šviesuliu — gimnazijos įkūrimas. (...) Devinti metai dirbu mokykloje, kurios buvau auklėtinė. Netikiu staigiu vadovų persitvarkymu. Mano akyse šlovinę komunizmo rytojų, šiandien giedą himną Nepriklausomybei, verčia abejoti nuoširdumu. (...)

JOVITA ANDRIJAUSKIENĖ

SU DIEVO PADĖJIMU

Pirmiausia leiskit pasveikinti su Vasario 16-ąja, tokia brangia mūsų tautai švente (...). Neseniai mačiau, kaip ta proga ėjo darželinukai su gelėmis į kapines. Auklėtojai prie komendantūros paklausė: „Ar žinot, ką reiškia tie ženklai ant vartų?“ Tai — gražu! (...) Tačiau yra ir kitokių nuotaikų. Tautos kelias nėra lengvas į laisvę. Daug kas dabar garbina „aukso veršį“, nori bet kokia kaina nusilpdyti ir šokti apie jį. (...) Prieš desovietizaciją parlamente pirmiausia pasisako LDDP, tai demokratiškos valdininkų partija. Būkime supratingi, turėkime meilės, kantrumo, bet kartu ir budėkime, nes gali ateiti vilkas po avinėlio kailiu. Eikime tiesos ir doros keliu, ir Dievas mums padės.

KUN. VIKTORAS BRUSOKAS

XXX

Sunku žemdirbiams, bet miške — dar sunkiau. Buvęs mūsų ministras V. Antanaitis paskelbė miškų sovietizaciją, t.y. jų suvalstybinimą. Čia dar daugiau grobstymų. (...) Labai blogai, kad pas mus dirbti daug ir gerai neapsimoka.

JONAS VALANTUKEVICIUS

XXX

(...) Netoleruotina, kad Kelmės universalinėje parduotuvėje šalia žaislų skyriaus pardavinėjama erotinė spauda. Jai ten — tikrai ne vieta.

P. JANUŠAUSKAS

XXX

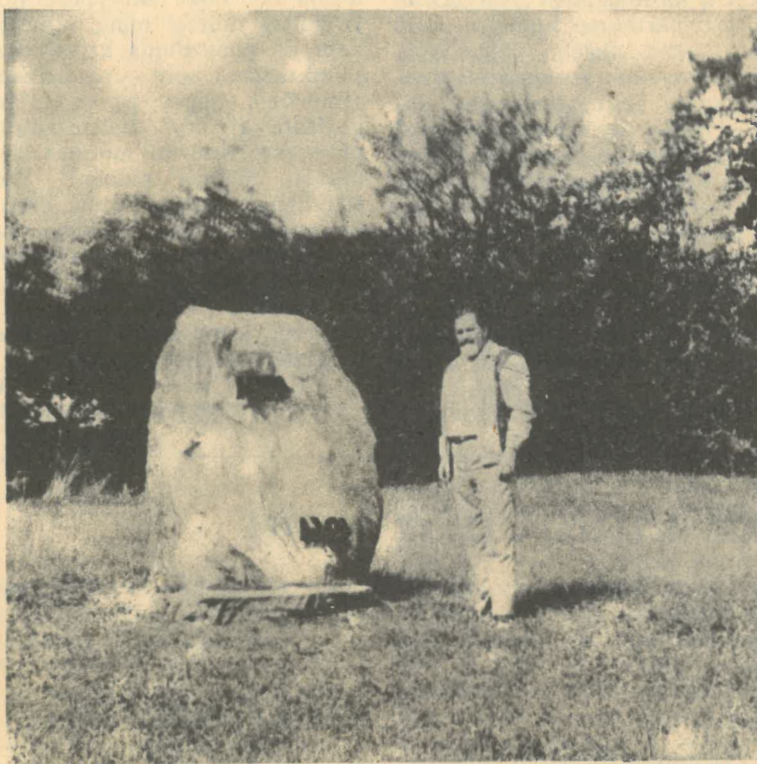
(...) Jau kitais metais Kelmėje planuojama atidaryti gimnaziją. (...) Į mokyklą vis dėlto grįžta dvasin-gumas, kurio ataskaitomis pamatuoti neįmanoma. (...) Ne kiekvienas vaikas gabus mokslui, todėl reikėtų atidaryti amatų mokyklą. Tam galėtų pasitarnauti ir statybos mokyklos bazė.

R. BIELSKIS

XXX

(...) Agrarinė reforma buksuoja ir dėl to, jog žemės ūkio skyrius — tai žemdirbių sąjunga, o pastaroji yra opozicija Lietuvos valdžiai. Realiausia išeitis iš susidariusios padėties — deputatų tarybų paleidimas ir prezidento institucijos įsteigimas.

EDVARDAS VALKAVICKAS

Konferencijos dieną savo 60-ąjį gimtadienį šventė Vytautas Šikšnys. „Tai jis stovėjo prie Sąjūdžio ištakų rajone. Tai jis buvo šalia tokių kaip A. Račas, kai Sąjūdžiui buvo sunkiausia. Tai jo rūpesčiu pristatyta rajone paminklą ir kryžį“ — buvo sakoma sveikinimo kalboje. Jį ir matome prie 1991 metais pastatyto paminklo Kelmėje 50-ųjų mėsinio trėmimo metinių atminimui. *Įrašė Metų Jami!*

IŠ MŪSŲ KRONIKOS

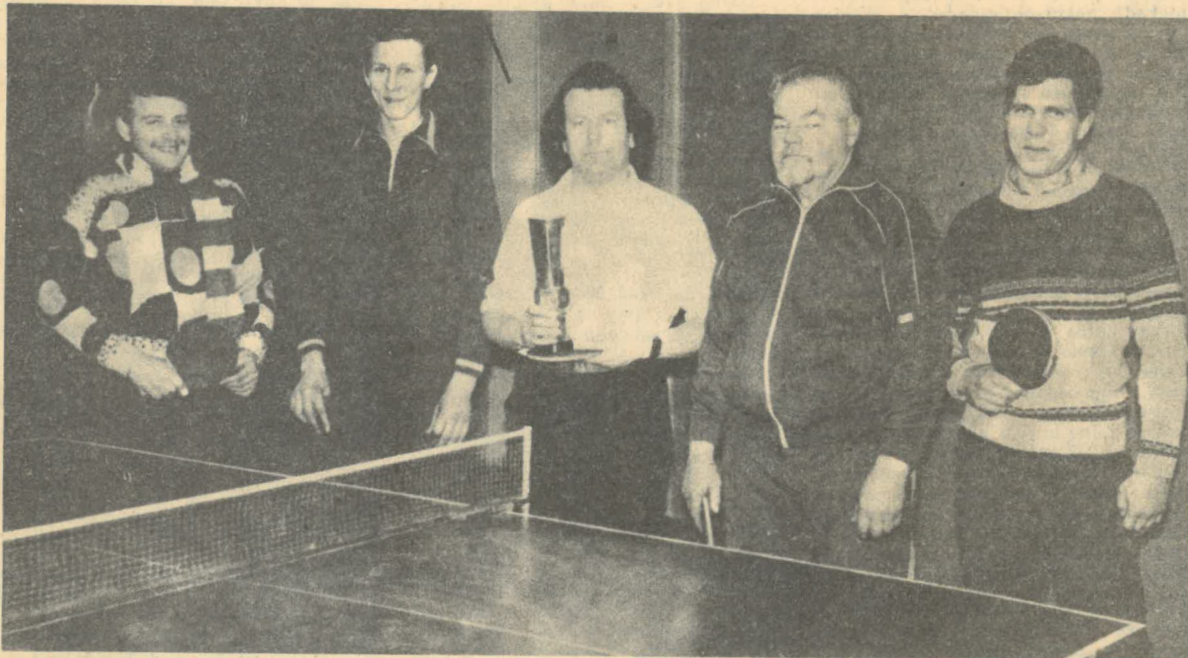
Duok, Viešpatie, amžiną poilsį dar keturiems mūsų parapijiečiams: Kazimierui Purvinskiui (gim. 1896 m.) iš Adampolio, Broniui Jurgilui (gim. 1912 m.) iš Lenkvičių km., Jonui Karosui (gim. 1919 m.) iš Kražių, Broniui Jagminui (gim. 1919 m.) iš Plūščių km.

lema — kur gauti 1 toną bronzos? Štai kada, nuoširdžiai teko pasigailėti laiku nenusipirkus Lenino paminklo.

XXX

Tik iš trečiojo karto Kražių kolūkio vadovams pavyko su-

čių biuru. Mūsų laikraščio pagalba (iš publikuojamų archyvinių nuotraukų, atsiminimų, sąrašų, istorinės medžiagos) susitiko seni draugai, sužinojo vienas kito rūpimus likimus. Tuo pačiu pasipildė ir mūsų kraštotyrinė medžiaga. Šiandien mūsų pagalbos prašo alytiškė

Aukit sveiki ir laimingi, jaunieji katalikai: Andriau (Antano ir Jūratės Sratažinskių sūnus) ir Indre (Stasio ir Almos Starožinskių dukra).

Laimingo vedybinio gyvenimo palinkėjime Vidai Doviškaitei (Pašilės km.) ir Juozui Bielskiui (Vizgaidų km.) bei Virginijai Simanauskaitei (Spirgiukų km.) ir Vladui Zablockiui (Daukintiškes km.)

XXX

Ziemos metas — laisviausias nuo darbų, todėl Kražių sporto entuziastai surengė trejopas varžybas: stalo teniso, šaškių ir šachmatų. Jose visose sėkmė lydėjo mūsų kleboną St. Anužį. Jis tapo visų varžybų nugalėtoju. Daugiausia sutraukė stalo teniso varžybos. Klebonui beveik nenusileido Alfonsas Alčiauskis. Trečioji vieta atiteko Ričardui Liekiui. Nuo jų nedaug atsiliko Vytautas Šveikauskas ir Romas Jankauskas. (Juos ir matome Jono Lipskio nuotraukoje.) Šaškių varžybose antroji vieta atiteko Alfonsui Alčiauskui, trečioji — Giedriui Mocchiui. Nedaug nuo nugalėtojų atsiliko ir Mėčius Dirmeikis. (Jį irgi matome nuotraukoje.) Na, o šachmatininkai dėl II ir III vietos dar varžysis kovo mėnesį.

XXX

Vasario mėnesį į Kražius pasukubinti skerdynių paminklo statymo darbų atvyko pats skulptorius R. Midvikis. Kol kas šie darbai eina pagal planą, tačiau kasdien vis aštriau susiduriame su problemomis, kurių prieš keletą mėnesių ir būti negalėjo. Pvz., ilgai negalėjome gauti paprasčiausio gipso poros tonų. Jo ieškojome ir Maskvoje, ir Estijoje, beldėmės į Maskvos biržą, o visai netikėtai gavome pačiame Lietuvos viduryje Kėdainiuose. Ir dar nemokamai. Jį mums kaip dovana skerdynių paminklui skyrė Kėdainių gipso dirbinių cechas. Nuoširdus ačiū jiems. Dabar visu piktumu iškilo kita prob-

kviesti kolūkiečius į kolūkio laidotuves. Būta daug neaiškumų, daug aistrų, abejonių, kol pagaliau prieita bendros išvados — kurti žemės ūkio bendrovę su trimis gamybiniais technologiniais komplektais. Bet tai — tik pradžia. Tų komplektų bus dar daugiau. Dar, matyt, bus nemažai triukšmo ir ginčų, bet ledai jau pajudėjo. Kas labiausiai šiandien stabdo privatizaciją? Pirmiausia vis dar sunku žmogui apsispręsti, kausto nežinia, baimė, o ir tų „patarėjų“ visokių atsiranda, kurie anaipol nėra suinteresuoti privatizacijos spartumu, o kai kam geriau būtų, kad jiniai iš viso nevyktų. Bet, nežiūrint to, iki balandžio mėnesio daug kas turi išsispęsti. Tad kovas kaimo žmogui bus pakankamai įtemptas ir nervingas.

XXX

Mūsų laikraštis, pats to neįtardamas, tapo savotišku pažin-

J. Paulauskienė. „Labai norėčiau sužinoti ką nors apie partizanų slapyvardę Vargšas. Jis buvo kilęs nuo Kražių. Vardas — Stasys. Priklausė Kęstučio apygardos partizanams, kurių vadas buvo Bakšys, slapyvardė Klajūnas. Prisiėmė dar, kad turėjo labai gražų balsą. Labai norėčiau sužinoti jo likimą, jei įmanoma, susirasti kapą. Labai džiaugčiausi, jei kas atsiliptų iš jo artimųjų.“

XXX

Kaip jau rašėme, Kražių „Žiburio“ gimnazijos auklėtinis, šiandienos amerikietis J. Kojelis išteigė 100 dolerių premiją už geriausią lietuvių kalbos rašinį. Šią premiją laimėjo L. Gaidjurgytė (I vieta), Tamošaitis (II vieta) ir S. Mazrimaitė (III vieta). Paskutinįjį vasario penktadienį Kražių vidurinio mokykloje įvyko šios premijos įteikimas.

IŠ KOVO MĖN. KALENDORIAUS

KOVO 11-ĄJĄ ATSTATYTA
LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖ

TSKP-LKP-LDDP NARIAMS

Mums nereikia jūsų atgailos —
Teatleidžia Motina — Tėvynė.
Klaupkitės prieš žemę Lietuvos,
Kurią daugysk išdavėt pamyne!

Klaupkitės prieš kryžių pakeliuos,
Kurį griovėte širdim aptemę.
Ir ieškodami daug geresnės dalios.
Dovanojot priešui mūsų žemę.

Klaupkitės prieš kaulus tremtinių,
Prieš Rainių miškelio siaubą nykų,
Prieš klajones Lietuvos vaikų,
Kur pasaulį išblaškyti liko.

Klaupkitės ant miesto akmenų,
Kur dar dega brolių kraujo žymės,
Klaupkitės prieš nevilgtį dienų,
Kurios buvo daug kam paskutines

Neįpratę niekam lenkt galvos,
Tiktai tyčiotis, įsakinėt ir teisti.
Klaupkitės prieš žemę Lietuvos, —
Ji viena tegali jums atleisti!

N. RIMKIENĖ

Kovas — pirmasis kalendorinio pavasario mėnuo — gamtos atbudimo šventė. Katalikų kalendoriuje šių metų kovas — rimties, susikaupimo metas. Kovo 3-ąją, triukšmingai atšventę Užgavėnes, septynioms savaitėm susikaupiam, laukdami Kristaus prisikėlimo. Siemet gavėnią pradėdame kovo 4-ąją. Pelenų diena. Bažnyčiose šventinami pelenai, kuriais pabarstomi tikintieji, kviečiant juos į atgailą. Per visą gavėnią Bažnyčia katalikams liepia susilaikyti nuo triukšmingų pasilinksminimų, nuo mėsinių valgių, ypač penktadieniais, ragina apmąstyti Kristaus kančią, stipriau atsidėti geriems darbams, nuoširdžiai atlikti Velykinę išpažintį, kuri Lietuvoje yra pratęsta iki petričių — birželio 29 dienos.

Šiuos metus Lietuvos ganytojai paskelbė Gyvosios parapijos metais. Kad mūsų parapija tvirtėtų dvasiškai, kad atsikurtų prieš karą buvusios draugijos, organizacijos ir rataliai, kad atsigautų parapijos šeimos dvasia, geriausia proga apie tai pamąstyti ir už tai pasimelsti Gavėnios laikotarpiu.

Svarbu per Gavėnią ne tikrai nepraleisti sekmadienio pamaldų bažnyčioje, bet ir vakarais, susirinkus vieniems pas kitus, atgailvinti Kalvarijos Kalnų giesmes. Šią religinę praktiką turime tik mes, žemaičiai, nors ir mūsų jaunimas Kalnų nebemoka.

Kalnus giedame penktadienių, šeš-

tadienių arba sekmadienių vakarais. Nereikia ruošti vaišių — kiekvienas tegul pavakarieniauja savo namuose — svarbu į būrį suėjus prisiminti, kad Kristaus mirties ir kančios kaina esame atpirkti. Labai būtų gražu, kad į Kalnus įjungtume ir jaunimą, savo vaikus ir anūkus. Kad ir po mūsų gyvenimo Lietuvoje, kryžių žemėje, nenutiltų giesmės Dievo garbei, kad ir po mūsų namuose skambėtų Marijos karunka.

Nepamirškime Gavėnios laikotarpiu ir išpažinties. Stenkimės ją atlikti per rekolekcijas. Siemet Kražių parapijoje rekolekcijos vadovu bus Paliepių parapijos klebonas kun. Kęstutis Vilutis. Rekolekcijų pamaldų tvarka tokia: kovo 28-ąją 10 val. — votyva, 12 val. — kryžiaus keliai, 12.30 val. — suma, vakare — 18 val. Kovo 29-ąją — 10 val. votyva, 12 val. — kryžiaus keliai, 12.30 val. (po sumos) rekolekcijų užbaiga.

Kryžiaus kelius praeisime kiekvieną Gavėnios sekmadienį prieš sumą, 12 val.

Nepamirškime kovo mėnesį ir kitų švenčių: kovo 3-ąją — SV. KAZIMIERAS, LIETUVOS GLOBĖJAS, kovo 19-ąją — SV. JUOZAPAS, M. MARIJOS SUZADĖTINIS, ŠEIMŲ GLOBĖJAS, LAIMINGOS MIRTIES PATRONAS.

KUN. ST. ANUŽIS

Kelmės rajono komendanto

ĮSAKYMAS Nr. 3

1992.02.06

Dėl jaunuolių, gimusių 1974 metais, registracijos

1. Vykdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. sausio 27 dienos nutarimą Nr. 55, nuo 1992 metų vasario 10 dienos iki kovo 20 dienos skelbiama Kelmės rajono 1974 metais gimusių jaunuolių registracija.

2. Registruojami visi jaunuoliai, gimę 1974 metais, nuolat arba laikinai gyvenantys Kelmės rajone, taip pat jaunuoliai, gimę ankstesniais metais ir dėl įvairių priežasčių neįregistruoti komendantūroje.

3. Visi jaunuoliai turi atvykti nurodytą dieną ir valandą į registracijos vietą adresu: Kelmė, Dariaus ir Girėno 12 ir turėti dokumentus, nurodytus šaukimo lapelyje. Jaunuoliai, negavę šaukimo lapelio, nurodytu adresu atvyksta 1992 kovo 17-18 dienomis 10 val. Turėti su savimi pasą, 4 nuotraukas, šeimos sudėties pažymėjimą.

4. Įmonių, įstaigų, organizacijų, ūkių kooperatyvų ir mokymo įstaigų vadovai privalo nustatyti dieną ir valandą išleisti jaunuolius registruotis, taip pat kontroliuoti jų atvykimą į Kelmės komendantūrą.

P. KLEVINIS

Kelmės rajono komendantas

KAI DAR BUVAU MOKINIU

Mūsų kraštiečių pedagogas, psichologas Konstantinas Kazimieras Raičinskis (jis iki 1927 m. — Račinskis) gimė 1907 m. vasario mėn. 5 d. Užkalnių k., Kelmės raj., toje vietoje, kur būdavo girdėti keturių apakričių gaidžiai. Karklėnų pradinę mokyklą baigė eksternu, pirmos gimnazijos klasės kursą mokėsi savarankiškai, šiek tiek padedamas mokytojo Juozo Brunzos. 1921 m. Kražių progimnazijos pedagogų tarybos posėdis nutarė priimti jį į antrąją klasę, kaip sėkmingai išlaikijusį stojamuosius egzaminus. Baigęs Kražių „Žiburio“ gimnaziją, studijavo Kauno Vytauto Didžiojo universitete filosofijos sistemą su psichologijos ir sociologijos šakomis, o vėliau dar ir fiziką su chemija ir biologija. Mokytoja V. Varnių gimnazijos inspektoriumi. Represuotas ir su šeima išstremtas į Sibirą. Grįžęs dirbo įvairiose vidurinėse mokyklose, Alytaus politechnikume. Parašė mokslinius darbus: „Objektyviausios tikrovės loginis modeliavimas“ (1937 m.), „Logismatika“, straipsnius — „Chimera gimė kartu“, „Loginės matricos ir jų naudojimo perspektyvos“, „Loginė anomalija“, „Generalkomisar von Rentelū tikriausiai to nežinojo“, ir kt. Išleido brošiūrą „Sėkmingas vaiko mokymas“ (1938 m.), bendradarbiavo „Mūsų laikraštys“, „Ateities spinduliuose“, rinko medžiagą lietuvių kalbos žodynui. Tačiau ryškiausiai jo visuomeninė ir mokslinė veikla atsiskleidė dabartiniame lietuvių tautos atgimimo laikotarpyje. 1969 m. Alytaus medvilnės kombinato kultūros ir technikos rūmuose Raičinskis organizavo Pasaulėliūros seminarą inteligentijai (užsiėmimai vykdavo du kartus per mėnesį), leido mėnesinį daugiataurį pasaulėliūros leidinį „Versmės“.

„Kražių aidų“ laikraščio skaitytojams pateikiame kai kurias ištraukas iš jo straipsnio „Kai dar buvau mokiniu“, kurios apima jo mokymosi Kražių „Žiburio“ gimnazijoje laikotarpį.

VACLOVAS RIMKUS

Į Kražių „Žiburio“ gimnazijos antrąją klasę įstojau 1921 m. rudenį tiesiog nuo arklų... Buvusios berods, pradinės mokyklos patalpos buvo aukštos, menkai šildomos, kai kurie langai buvo užkalti lentomis. Žiemą šaltesnėmis dienomis klasėse teko sėdėti viršutinių drabužių nenusirengus, kartais su pirštinėmis. Vadovėlių praktiškai nebuvo. Trūko ir rašomosios medžiagos. Dauguma mokinių vaikščiojo iš kaimo po kelis kilometrus avėdami medinėmis klumpėmis ar naginėmis. Ne ką laimingesni buvo ir tie, kurie kambarius samdėsi miestelyje pas gyventojus. Sukikimšamos buvo didelės, patalpos blogai šildomos ir vėdinamos. Trūkstanti žibalo ar neišgalint jo nusipirkti, teko mokytis prie spingsulių. O dėl to reto kurio akys nesirgo konjunktyvitu ir neašarojo be perstojo. Laimingesnis buvo vadinamas „bajoru“ (turtin-gesnių ūkininkų vaikai, kurie turėjo geresnes gyvenamas patalpas ir apšvietimą). Bent pirmaisiais mokslo metais nemaža dalis tokių vengė su „muzikais“ glaudesnių santykių, kai kurie mėgino net lenkiškai švebelžduoti. Tais laikais mūrinėje Kražių bažnyčioje net vienos pamaldos buvo lenkų kalba.

Miestelis, nors turėjo valsciaus teises, atrodė labai skurdžiai: grįstos buvo tik dvi, turgavietėje susikertančios gatvės, namų tik kelios dešimtys. Dauguma jų kaimiško tipo, — dengti šiaudais, prie jų tvartai gyvuliams ir kiti ūkiniai pastatai. Dvi bažnyčios: medinė, statyta dar Vytauto laikais, turėjo varpinę, perstatytą iš pagoniškos šventyklos, ir mūrinė vienuolyno bažnyčia, kuri suvaidino didelį istorinį vaidmenį kovojant su caro savavaliavimu (Kražių skerdynės). Ties medine bažnyčia Kražantė buvo užventkata. Užtvankos vanduo suko nemažą vandens malūną, ties kuriuo buvo medinis tiltas, kuris gatvę pratęsė iki Medžiokalnio. Medžiokalnį — tai gerokai praremtas ažuolynas, kuriame dar 19 amžiuje, senųjų žmonių pasakojimu, buvę kūrėnami laukai pagonių dievams. Šiuriniame ažuolyno gale esąs įėjimas, tačiau iki šiol, berods, niekas jo nerado, kaip nerado ir jokių požemių urvų. Vienoj laukmėlėj tarp senų ažuolų buvo rodomas plokščias akmuo, kiek prisimenu, su kažkokiais ženklais, dar ir tais laikais laikomas kone šventu, nes esą ant jo pagonys deginė savo dievams aukas, o jau įsigalėjus krikščionybėi, Vilniaus universiteto profesorius Sarchievius ant jo sėdėdamas rašęs eiles lotyniškai. Pietuose buvo apgrūvęs šlaitas, nuo kurio buvo puikiai matyti visa Kražių panorama su prieglaudis ežerų ir vingiuojančia Kražante. Tai buvo mėgiamiausia mokinių ir mokytojų poilsių vieta.

Kitos gatvės vienas galas rėmėsi į mūrinius buv. jėzuitų kolegijos rūmus. Tada jų pietiniame gale buvo paštas ir pašto viršininko butas, kitame — elgetynas ir našlaičių prieglauda. Antras tos gatvės galas baigėsi keliu, per Kuprės miškų vedančiu į Kelmę ir atsišakojančiu į Jauniškę, kur susikirtu su Tilžės-Rygos plenčiu.

Visi didesnieji miestai (Šiauliai, Raseiniai, Tauragė), iš kurių buvo gabenamos prekės, buvo gana toli. Todėl net keliolikoje mažų, daugiausia žydų išlaikomų parduotuvėlių nebuvo nei prie gausumo, nei jų pasirinkimo. Nėiūrų vaizdą pagyvindavo pirmadieniniai turgūs ir 3-4 metiniai jomarkai (mugės). Į juos būdavo atvežama prekių ir iš didesnių miestų: pasistengdavo tuomet ir vietiniai prekybininkai.

Rinkos aikštė buvo apsupta nedidelėmis parduotuvėmis, tarp kurių buvo

įsispraudusi žydo Ruvelio duonos kepykla ir jo laikomas traktyrius (užiegos ir nakvynės namai).

Netoliese nuo jėzuitų kolegijos rūmų mediniame name buvo žmonių laikoma geriausia ir, žinoma, seniausia vaistinė. Kitoje gatvės pusėje nemažas žemės sklypas aptvertas medine tvora. Jo viduryje du namai ir sandėliukas. Tai Kražių „Žiburio“ gimnazijos valdos. Čia teko mokytis, sportuoti ir žaisti visus septynerius metus, niekur toliau neišvykstant, kaip į mišką gimnazijai ruošti kurą ar į durpyną kasti durpių.

Berods 1925 m. apie gegužės mėnesį buvo pradėtas tarp Medžiokalnio ir senosios bažnyčios kapinių parapijos valdose kertinis akmuo naujosios gimnazijos rūmų, kuriam lėšas kaip išmąnydamas kaupė pats gimnazijos direktorius Jurgis Galdikas. Vadinamojo jis po kitas parapijas, porą kartų ieškojo paramos Amerikos lietuvių tarpe, organizavo mokinių ir mokinių tėvų talkas. Betoniniai pamatai buvo uolietai. Pastatas turėjo būti mūrinis, deja, nors trijų aukštų, bet nelabai erdvas. Kiek teko girdėti, Svetimo ministerija šiai statybai nepritarė ir, matyt, jos nerėmė. Tarp valdžios ir „Žiburio“ draugijos vadovybės kilo rimtų nesutarimų, kurie baigėsi tuo, kad kun. J. Galdikas buvo pakeltas į kanauninkus ir iškeltas į Telsių vyskupijos kunigiją. Direktoriaus postą užėmė jau ne kunigas, o gana neiniciatyvus civilinis žmogus Jonas Eidenas. Sukauptą gimnazijos statybai lėšų, matyt, jam niekas neperdavė, — gimnazijos statyba sustojo. Buvo kalbama, kad ją tęs Svetimo ministerija, bet tai nepasitvirtino.

Mokymo ir mokymosi sąlygos buvo nepavydėtinos. Visą laimė, kad dauguma mokytojų buvo jauni, energingi ir žemaitiškai atkaklūs, ir ištvėringi. aukštojo ir net specialaus pedagoginio išsilavinimo diplomu. Diplomuotieji aukštąsias mokyklas buvo baigę Rusijos universitetuose, Krokuvėje ar Varšuvoje, o kai kurie Vakarų Europoje, daugiausia Sveicarijoje ir Prancūzijoje. Dar buvo blogiau, kad vienas kitas silpnokai mokėjo ir lietuvių kalbą. Pvz., Zofija Adžichauskaitė dėstė paišybą ir muziką, kalbėjo tokiu žargonu, kad tik gerai įpratęs buvo galima suvokti kalbos turinį. Vėliau, tiesa, lietuvių kalbą pramoko, bet taisyklingai niekada nekalbėjo.

Vietinio dvasininko sūnus inžinierius Henrikas Siukšta kelis mėnesius mėgino dėstyti matematiką lietuvių kalbos mokėdamas vos kelis žodžius. Tačiau dėl to greitai pasidarė mokinių pajuokos objektu ir iš mokyklos turėjo pasitraukti. Kiek geriau lietuvių kalbą mokėjo jo brolis Juozapas, taip pat inžinierius, dėstė fiziką ir kai kuriuos matematikos dalykus. Tačiau malūnas ir po žemės reformos likęs 80ha ūkis jam labiau rūpėjo negu atsikuriančios valstybės reikalai ir liaudies švietimas — fizikos pamokas dėstė savo žargonu, klasėje versdamas kažkokį prancūzišką vadovėlį. Rimčiausi tuo metu mokytojai buvo: Jurgis Talmantas, dėstęs aritmetiką ir lietuvių kalbą: jauna mokytoja Aldona Kolesinskaitė, dėsičius lietuvių literatūrą. Pastaroji entuziastingai skiepijo meilę lietuvių kalbai ir literatūrai, organizavo literatūros vakarus, vaidinimus, ragino patiems gimnazistams rašyti rašinėlius, kurti eilėraščius. Gaila tik, kad ji mums nedėstė vos porą metų. Ją pakeitė nemažiau mokinių gerbiamas ir mylimas jaunas kunigas Leonardas Avižienis. Per jo pamokas klasėje būdavo absoliuti tylą ne

iš baimės, o iš pagarbos jam ir dėjimosi įdomiai perteikiamu pamokos turiniu. Į ilgas kalbas su mokiniams jis nesileisdavo, bet ir niekuomet nieko neužgaudavo aštresniu žodžiu. Tai buvo pedagogų pavyzdys. H. Siukštą pakeitęs Kazimieras Simkevičius buvo labai nekalbus, išvedžiodamas matematikos formules lėtoje retai atsisukdavo į klasę, niekada nepasidomėdavo, ar mokiniai jo pamoką suprato, ar ne. Rašomuosius darbus tikirdavo labai kruopščiai, bet niekada nekomentuodavo — klaidas paaškindavo tik paklausus. „Kranklių kalbą“ (lotynų) dėstė kunigas Kazimieras Bumbulis labai nuobodžiai, tyliai, be ugnelės. Niekas iš mūsų klasės mokinių neturėjo supratimo, kam mokytis kalbą, kuria niekas nekalba — kunigais nebūsime. Reikalai iš esmės pasikeitė, kai vyresnėse klasėse kun. Bumbulį pakeitė mokytoja Barbora Mejeraitė, kuri pati lotynų kalbą mokėjo gana gerai, paskaitydavo, išversdavo, teisingiau pasakius, padėdavo išsiversti ir pakomentuodavo ištraukas iš žymesnių romėnų klasikų veikalų. Iš jos mes sužinojome, kad lotynų kalba iki XIX amžiaus vidurio buvo mokslo ir politikos tarptautinė kalba, kad jos pagrindu yra išsivysčiusios italų, ispanų, prancūzų ir kitos romėnų kalbos, kad gerai išmokus lotynų kalbą beveik galima susikalbėti kiekviena iš minėtų kalbų. Vėliau tu teiginių teisingumą patvirtino mano paties patirtis, paremta tokiu kalbos mokėjimu, kad buvau užsimojęs daktarinę disertaciją rašyti lotynų kalba ir priklausiau tarptautinei lotynistų draugijai „SOCIETAS LOTINA“, kuri kelė sau tikslą sumoderninti lotynų kalbą ir grąžinti jai tarptautinės mokslo kalbos prestižą. Susižavėjęs lotynų kalba paskatino mane mokytis ir prancūzų kalbą, kurią fakultatyvine tvarka dėstė Fribruo (Sveicarijoje) universitetai baigusi mūsų gimnazijos mokytoja Ursulė Urniežutė-Starkienė. Be to, ji vyresnėse klasėse dėstė istoriją ir visuomenės mokslą. Buvo griežta, bet taktiška ir draugiška mokytoja — mokinių nebardavo ir blogesnio pažymio niekam nerašydavo be tikro pagrindo. Kitas pustuzinis mokytojų mano atmintyje žymesnių pėdsakų nepaliko.

Saviškai dabartine prasme nebuvo sąlygų: trūko patalpų, pagrindinė mokytojų mėsė vaikščiojo iš kaimo, spaudintų pjesių lietuvių kalba beveik nebuvo, mokyklos biblioteka tilpo dviejose spintose, o ir nebuvo kas organizuoja — lietuvių kalbą ir literatūrą dėstė kunigas.

Mokykloje veikė ateitininkų, skautų, turistų, sportininkų būreliai. Būdavo organizuojamos paprastai vienos dienos ekskursijos bei iškylos dviračiais ar pėsčiomis ir isorines vietas, į gamtą. Būdavo organizuojamos gegužinės, kai kada šokiai ir šokie tokie vaidinimai. Didelė problema buvo muzika — šokiai paprastai pagrodavo mokytoja Zdzichauskaitė pianinu.

Energingai veikė ateitininkų būrelis, kuriame buvo ir literatū, ir istorikų visuomenininkų, ir kitokios sekcijos. Už mokyklos sienų, galbūt mokytojams net nežinant, veikė nedideli rateliai be formalios vadovybės ir organizacijos. Iš jų pažymėtini radijo mėgėjų būreliai, kurie pasinaudodami dažniausiai vokiška literatūra, konstravo detektorinius, o vėliau ir lempinius radijo imtuvus. Be to, veikė spiritistų ratelis, kuris domėjosi okultiniais reiškiniais. Laikas nuo laiko tai viename, tai kitame bute ar nuošalioje vietoje būdavo organizuojami spiritistų seansai, kuriuose būdavo praktikuojama hipnozė, pasikalbėjimas su dvasiomis lėkštučių ir staliukų pagalba, telepatija — minčių perdavimas į nedidelį tolį ir per užtvaras. Be manęs, kaip geriausiai tuo metu mokėjusio vokiečių kalbą ir šiek tiek nusimanio prancūzų ir anglų kalbose, paprastai niekas neapsieidavo. Be to, tokiems žingeidiems dalykams ir pats nestokojau iniciatyvos. Nors niekas mūsų nepersekiavo, merginų ir „bajorų“ savo kompanijose nepageidavome. Taigi, nors pagrindinė mokinių mėsė buvo kaimo bernėliai ir mergelės, nors gyvenome visokio nepritekiaus laikus, nuobodžiai net nebuvo kada, o į pabaigą buvo net įdomu.

Daug ko prasimantini neleidu nuolatinių pinigų stoka. O norėjosi kai ką nusipirkti, retkarčiais į atvažiuojantį kiną nueiti, ką nors pamatyti, sužinoti. Berniukai centą ką prasimanydavo korepetuodami silpnesnius mokinius, ką ne ką atlikdami miestelio gyventojams, vasarą litą ką užsikalbami kaime dirbdami patienais darbininkais. Ne vienas iš to ir mokėstų už mokslą susimokėdavo. Mergaitės, kurios mokėjo megzti, siuvinėti, daugiau turėjo kontakto su žydais, kurie naudavosi jų paslaugomis.

Neapkenčiau bajoriško kvapo, todėl korepeticijomis nesiverčiau. O silp-

niausi mokiniai dažniausiai būdavo „bajorai“. Verčiausi daugiausia knygyryste ir piešimu. Mat buvau laikomas mokyklos dailininku. Kartais pasisekdavo tai į vieną, tai į kitą laikraštį kokią korespondenciją ar vertimėlį prastumti. Už kiekvieną atspausdintą eilutę į mano biudžetą įplaukdavo 10-20 centų. Taip versdamasis vyresnėse klasėse iš namų praktiškai nebeprašydavau. Tiesa, iki pat VI klasės dėvėjavau naminio čerkeso kostiumą, vilkėjau milinį palatą ir nešiojau klumpes. Ceverykais pirmą kartą apsiaviau tik eidamas laikyti abiturijos egzaminų.

Darbo krūvis buvo didelis. Miegodavau retai kada daugiau kaip 4-6 valandas. VI klasėje per pamoką iš nosies ir burnos pasipylė kraujas. Sustabdyti sunkiai sekėsi net mokyklos gydytojui. Iškvietė tėvus. Nugabeno į Šiaulių apskrities ligoninę. Konstatavo piktybinę anemiją ir plaučių džiova. Susirgimas buvo rimtas. Tėvai parūpino šokių tokių vadovėlių, kitų mokinių užrašų — mokiausi namuose. Į mokyklą grįžau tik pačiame mokslo metų gale. Žinios, aišku, buvo silpnos, bet pedagogų taryba, matyt, iš pasigailėjimo, perkėlė į septyntąją klasę. Atrodžiau, kaip tada sakė, baisiai — kaip kiaušinio trynys. Du moksleivius iš paralelės klasės panaši liga nusinešė į kapus.

Kražių gimnazija buvo nedidelė, tačiau paralelių klasių ypač žemesniųjų, netrūko. Mūsų iki penktos klasės buvo trys, abiturientų liko dvi klasės. Vienoje, berods, buvo 22 moksleiviai, mūsų klasėje — 18. „A“ klasėje, kiek prisimenu, mergaičių nebuvo, užtat buvo du žydai ir vienas rusas. Mūsų „B“ klasėje kitataučių nebuvo, užtat turėjome dvi mergaites, tris ar keturis „bajorus“. Klasė buvo suskilusi į tris gildijas: vadinamųjų muzikų, kurių buvo daugiausia ir kurie davė visiems toną „bajorų“, kurie visi mokėsi nekaip ir sėdėjo suglaudę ausis. Mergaitės sudarė „vištų“ dalį, mažai kur ir kuo pasireiškė, šiek tiek kontaktavo su muzikais. Nors turbūt nė vienoje klasėje vieningo kolektyvo nebuvo, tačiau jokių nesusi-pratimų ar konfliktų tarp mokinių nebuvo girdėti.

Be kaltės kalti

Narbutas Simonas, Alfonso (Adomo), 41 m., tarnaut., Kelmė; repr. 1941 m. — tremtis — Slabodskij Reid, Syktyvdinskio raj. (Komija) — lageris (Komija) 1959 m. grįžo į Lietuvą, mirė 1970 m. KER SPS ANK

Žmona Narbutienė Sofija, Andriaus, 35 m., n. šeiminin., Kelmė; repr. 1941 m. — tremtis — Slabodskij Reid, Syktyvdinskio raj. (Komija), 1959 m. grįžo į Lietuvą, mirė 1985 m. KER SPS VRM ANK sūnus Narbutas Rimantas, Simono, 8 m., Kelmė; repr. 1941 m. — tremtis — Slabodskij Reid, Syktyvdinskio raj. (Komija), 1959 m. grįžo į Lietuvą. KER SPS VRM ANK

duktė Narbutaitė Birutė, Simono, 15 m., Kelmė; repr. 1941 m. — tremtis — Slabodskij Reid, Syktyvdinskio raj. (Komija) — tremtis, ten žuvo 1958 m. — Syktyvkaras (Komija). KER SPS VRM ANK duktė Narbutaitė Nijolė, Simono, 9 m., Kelmė; repr. 1941 m. — tremtis — Slabodskij Reid, Syktyvdinskio raj. (Komija), 1959 m. grįžo į Lietuvą. KER SPS VRM ANK

Navickas Bronius, Antano, 32 m., darbin., Raseinių apskr., Kelmės raj., Kražiai; repr. 1941 m. KER SPS

Norkus Bronius, Vinco, 31 m., amat., Raseinių apskr., Kelmės raj., Kražiai, repr. 1941 m. — kalėjimas (Lietuvoje); repr. 1941 m. — lageris. Pagal SPS išvežtas iš Linkaičių k. Radviliškio raj., KER SPS

Petravičienė Ona, Dzido, 37 m., ūkin., Raseinių apskr., Kelmės raj., Stulgių k.; repr. 1941 m. — tremtis. KER SPS sūnus Petrauskas Kęstutis, Vinco, 5 m., Raseinių apskr., Kelmės raj., Stulgių k.; repr. 1941 m. — tremtis, Ūst-Kulomo raj. (Komija). VRM sąraše vietoje Petrausko pavardės įrašyta Petravičiaus pavardė. KER SPS VRM

sūnus Petravičius Pranas, Vinco, 16 m., Raseinių apskr., Kelmės raj., Stulgių k.; repr. 1941 m. KER duktė Petrauskaitė Birutė, Vinco, 7 m., Raseinių apskr., Kelmės raj., Stulgių k.; repr. 1941 m. — tremtis, Ūst-Kulomo raj. (Komija). VRM sąraše vietoje Petrauskaitės įrašyta pavardė Petravičiūtė. KER SPS VRM

Petručinskas Aleksas, 39 m., darbin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Užgirių k.; repr. 1941 m. — tremtis. SPS

Petruškevičius Liudvikas, Jurgio, 31 m. agr., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Šaukėnų k.; repr. 1941 m. — lageris, ten žuvo 1943 m., Kankso raj. (Krasnojarsko kr.). KER SPS ANK

žmona Petruškevičienė Valerija, Petro, 21 m., tarnaut., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Šaukėnų k.; repr. 1941 m. — tremtis — Staraja Barda, Starobardinskio raj. (Altajaus kr.); repr. 1942 m. — tremtis — Bykovas, Buluno raj. (Jakutija), iš ten pabėgo po 5 metų; repr. 1949 m. — kalėjimas — Šiauliai, Šilutė; repr. 1952 m. — tremtis — Bykovas, Buluno raj. (Jakutija), 1957 m. grįžo į Lietuvą. SPS VRM ANK

(Bus daugiau)

Redaktorai N. PETROŠIŪTĖ, kun. St. ANUŽIS

Įregistruotas Spaudos kontrolės valdyboje prie Vidaus reikalų ministerijos liudijimu Nr. 323.

REDAKCIJOS ADRESAS: 235479, Kelmės rajonas, Kražiai, Plevų g-vė, Nr. 4. Telefonai: 58349, 53500.

Eina kartą per mėnesį. Rinko ir spaudė Klaipeidos „Ryto“ spaustuvė. Fotorinkimas. Ofsetinė spauda. Kalna 50 kap.

Užs. Nr. 497. Tiražas 3000 egz.

Vienos dūdos muzikantai

Sena liaudies išmintis sako: „Suo loja, o karavanas juda toliau“. Kokia ji teisinga ir, atrodo, specialiai mūsų rajonui pritaikyta. Pasekime drauge vien paskutinių mėnesių įvykius, ir jūs patys tuo įsitikinsite.

Sausio pradžioje per visą Respubliką plačiai nuskambėjo Pakražančio kolūkio pirmininko P. Žilinsko byla. Iš kolūkio „iš-

prityręs teisininkas, ilgametis prokuratūros darbuotojas. Beje, dėl šio atvejo jo darbinė biografija nė kiek nesutrumpėjo: jis dirba, kaip ir dirbęs, ir toliau visus konsultuoja juridiniais klausimais ir, rajono tarybos tvirtinimu, yra nepakeičiamas.

Bent keli paeilui negražūs incidentai įvyko su rajono valdybos vyriausioju zootechniku

jota“ aštuoniolika arklių, pro „šoną“ pravarytos kitos ūkio gėrybės, įvykdytas atviras sabotžas su bulvėmis. (Jei pamemat, dar pavasarį kolūkis sodino sušutusias bulves. Žinojo, kokios bus viso to pasekmės, bet vis tiek darė.) Ilgai valstybės kontrolieriai tuos arklius it Girdvainis obuolmušius vaikėsi Lietuvos keliukais, kol juos į ūkį sugražino. Paskui tą „reikalą“ ilgai svarstė rajono deputatai. Mat, norint atleisti P. Žilinską, kadangi jis — deputatas, reikia jo kolegų (taip pat ūkio vadų) sutikimo. (Kaip anksčiau negalėjo teisti komunisto, taip dabar nevalia prisiliesti prie deputato.) Dar vėliau visus tuos klausimus svarstė rajono valdyba ir nusvarstė... atleisti savo noru. Va taip!

Negražiai pasiūkiškino rajono tarybos patarėjas, o kartu ir rajono privatizavimo komisijos pirmininkas R. Dapkus. Jisai suklastojo Šaukėnų psichiatrinės ligoninės privatizuojamų butų dokumentus: „pasiskolinęs“ iš raštvedės jau išgaliojusio dokumento potvarkio priedą (arba neprivatizuojamų namų bei butų sąrašą), kuriame buvo įrašyti šeši punktai, ir, su niekuo nesitaręs, prispausdino 7-ąjį punktą (mat buvo pakankamai vietas tarp antspaudo ir baigto spausdinti teksto), kur „padarė“ neprivatizuotais ir Šaukėnų psichiatrinės ligoninės namus. Ir tai padarė ne koks nors neapsiplunksnavęs raštininkėlis, o

V. Bimba. Šis žmogus, pasirodo, „unojo ir kai kuriuos Pakražančio žirgelių maršrutus, pro jo rankas keliavo žemės ūkio technikos skirstymas ūkininkams (dėl ko santykius teko aiškintis net su AT deputatu). Negražiai „suklydo“ skaičiuodamas bendruosius talonus ir net tūkstantinės sumos neatiteko jų savininkei. Bet po šiai dienai jis — nepakeičiamas specialistas.

Tikriausiai dar nepamiršot apie spaudoje rašytus „Draugystės“ kolūkio vadų nutikimus: pro šalį pravaryti grūdai, už kapeikas kolūkio vyr. buhalterei T. Cibulskienei parduota didžiausias kaupis bulvių, iš „prakuriusių“ statinių „išbėgė“ 11 tonų kuro, nežinia kam atitekęs cukrus ir t.t. O pagrindiniai herojai — buvusio kolūkio pirmininkas A. Zelepuga ir vyr. buhalterė T. Cibulskienė kaip tvirtai sėdėjo savo krėsluose, taip ir tebesėdi.

Kas per reikaliukai Užvenčio valstybiniame ūkyje, net per televiziją turėjot progos pasižiūrėti. A. Norkui vadovaujant, ūkio skola jau pasiekė 1 mil. 7000 tūkst. rub., o kasoje liko 269 rub. Grėsmingai mažėjo gyvulių skaičius: iš 3999 karvių bandos liko tik 21 sveika. Daržinėse — seniai pavasaris. Po sniegu liko 75 ha daugiamečių žolių. O kiek pro šalį pravaryta technikos, inventoriaus... Tik kas pasikeitė nuo ilgų rašinių ir storų kontrolierių bylų? Niekas!

SAJŪDIS IR VALSTYBINGUMAS

Apie Sąjūdį dažnai kalba opozicija, bet mažai jis pats apie save. Koks yra dabartinis Sąjūdis? Kas atsitiko su Sąjūdžiu? Tai dažni klausimai šiandien. Kad atsakytume į tai, reikia prisiminti Sąjūdžio pradžią, kokia tada buvo politinė situacija. Jis vadinosi Lietuvos persitvarkymo sąjūdis ir turėjo iš Kremliaus nubrėžtas ribas: socializmo atnaujinimą, pagerinimą ir TSRS išlaikymą. Sąjūdis iš viršaus buvo suplanuotas kaip pertvarkos politikos įrankis, turėjęs santvarką tik reformuoti, o ne pakeisti. Sąjūdį pradėti buvo leista komunistams-reformatams, arba neokomunistams. Tačiau į Sąjūdį atėjo ir daug tokių žmonių, kurių širdyje ruseno slapta Lietuvos valstybingumo ir Nepriklausomybės viltis. Su tais žmonėmis Sąjūdis ir peržengė visas Kremliaus nubrėžtas ribas. Neokomunistai ėmė atsilikti nuo traukinio. Kai kurie atsitokėję komunistai ima mėtyti kompartijos bilietus. LPS tampa Lietuvos Nepriklausomybės sąjūdžiu. II suvažiavime išbraukiamas žodis „persitvarkymo“. Lieka LS. Pertvarkos ribų peržengimu lieka nepatenkintas Gorbačiovas ir Brazauskas — TSKP ir LKP. Pilna Lietuvos Nepriklausomybė neatitiko tų jėgų interesų, todėl jos pradeda manevruoti ir prisitaikyti prie situacijos:

keisti pavadinimus nekeisdamos savo esmės. Jos pradeda visai juodinti Sąjūdį ir tuos komunistus, kurie perėjo Nepriklausomybės pusėn. Kairiosios jėgos pradeda kovoti prieš parlamentą, prieš valstybingumą, prieš demokratiją, prieš Nepriklausomybę... pasisakydamos už Nepriklausomybę. Tai yra labai klaidingas politinės kovos metodas, demagogija, arba lietuviškai — svieto mulkinimas. Sąjūdis suskilo skirtingos valstybingumo sampratos pagrindu. Politiniu pagrindu, o ne dėl kieno nors kompetencijos stokos, asmenybės bruožų, balso tembro. Takoskyra prasidėjo dar I LPS suvažiavime. Pamenate, kai Kauno atstovas R. Paulauskas iš tribūnos ištare žodį „Nepriklausomybė“ kaip vieną iš Sąjūdžio tikslų, rašytojas Petkevičius suriko: „Provokacija!“. Kai struktūrų rinkimuose laimėjo nepriklausomybininkai, V. Petkevičius demonstratyviai pasiūlymą iš Sąjūdžio ir pradėjo kampaniją prieš jį, suformavo „opoziciją“. Tai didžiulis skėtis, po kuriuo telpa tokios struktūros kaip LDDP, Forumas, Žemdirbių sąjunga, LSDP, liberalai. „Opozicijoje“ daug kompetentingų žmonių, tačiau ta kompetencija yra susiformavusi okupacinės diktatūros metais, kai ir akademikui partija įsakdavo, ką galvoti. Jei protas

iki tokio vergiškumo nepuldavo, jis netapdavo akademiku. Todėl nenuostabu, kad mūsų filosofai ir ekonomistai dar tebėra vergovėje. Labai reikėtų Lietuvos kompetentingiesiems smegenų reformos, bet mes dabar užsiėmę žemės ūkio reforma. Neseniai per televiziją kalbėjo filosofas Radžvilas, kuris pasakė, kad Sąjūdis mirė. Ar ne todėl, kad iš jo pasiūlymų, kaip V. Petkevičius, Radžvilas, Juozaitis, Antanavičius, kad atsiribojo A. Brazauskas? Manau, tai parodo tik kalbėtojo įžūlumą, na, dar pasikėlimą į aukštybes.

XVIII a. Lietuvos valstybingumą pražūdė bajorai, 1940 — Stalino saulę nešę rašytojai, intelektualai. Į panašų vaidmenį ir dabar pretenduoja šių dienų kompetentingieji.

Sąjūdis dabar demokratinis, žemųjų visuomenės sluoksnių atstovaujamas. Nesistebėkim: juk Lietuva, jos kalba kadaise ir išgyveno tik muzikų, baudžiauninkų lūšnose, savanorių gretose kovėsi irgi kaimo bernai. Ir dabartinę Nepriklausomybę gali atstatyti tik demokratiniai sluoksniai su demokratiškai nusiteikusia inteligentija. Sąjūdis pasikeitęs, išėjęs į pilną visišką Nepriklausomybės kelią, yra gyvas. Ir bus gyvas, kol būsime gyvi mes, ar bent vienas iš mūsų.

VYTAUTAS URBIKAS

Kas jie?

Mes nežinome, kas mums atsiuntė šią seną, nuo laiko pageltusią nuotrauką. Paprasčiausiai ji atkeliavo paštu. Be jokio laiškėlio, be jokio platesnio komentaro. Tik antroje nuotraukos pusėje pieštuku seno žmogaus ranka sunkiai išvedžiota: „Vaiguvos sribai“. Ir dar prašymas išspausdinti laikraštyje. Prieš tai darydami, šią nuotrauką parodėme daugeliui rajono gyventojų, taip pat ir vaiguviškiams. Sulaukėme labai daug įdomių „spalvingų“ paaiškinimų, netikėčiausių komentarų. Atrodo, tai bus naujų, įdomių rašinių užuomazga. Jų publikuoti kol kas nesimame. Už tai ir krepiamės į mielus skaitytojus, kad šie padėtų įminti seno žmogaus užmintą mįslę — kas jie?

O ką bešnekėti apie buvusio Šaukėnų valstybinio ūkio direktoriaus V. Leščiausko darbelius. Nebešnekėkim apie tai, kaip jis apiplėšė ūkio žmones, pasiskirdamas sau automobilį. Kažin, ar verta bekalbėti ir apie dabartinę ūkio padėtį. Derlingumas — žemiau kritikos, miežių prikulta vos 14 cnt iš ha, mišinių — 13, linų sėmenų — 2,9 cnt. O iš kur daugiau ir galėjo būti, jei derlius laukuose liko, linų tik kokį trečdalį į džiovyklą suvežė. O kitus rovē ir tiesiai po ratais vertė. Už tai jo paties ūkio laukuose išaugintų linų derlingumas — ocho-cho! Visus rekordus pranoksta. Ir t.t., ir t.t. Dieve, kiek visokio gero supūdyta,

(Nukelta į 3 psl.)

IŠ SKAITYTOJŲ LAIŠKŲ

Kada melsimės Linkaučių koplytėlėje?

„Labai gerai atsime nu laikus, kai pamaldoms rinkdavomės ne ant pamato, o į puošnios koplytėlės vidų, — rašo A. Urbonavičienė, — už tai man žiūrėti į jūsų laikraštyje išspausdintą Linkaučių koplytėlės nuotrauką ypač skaudu. Skaudu ir pikta. P. Cvirkos kolūkis jau kuris laikas giriasi, kad už šios koplytėlės restauracijos projektą sumokėjęs 5 tūkst. rublių.

Žmonėms gi, ponai mielieji, ne projektų, o koplytėlės reikia. Juk už tokią sumą, jei būtų norėta, jau prieš keletą metų toji koplytėlė kaip lėlytė būtų buvusi. Be jokių projektų. Juk tuomet ji dar nebuvo kultūros paminklų sąrašuose ir jokių projektų darbams nereikėjo. Be to, labai įdomu, kodėl tie projektai taip ilgai „gimdomi“.

Iš balandžio mėn. kalendoriaus

SU

ŠV.

VELY-

KOMIS,

BRAN-

GŪS

MŪSŲ

SKAITY-

TOJAI!

O Atvelykės šiemet sutampa su šv. Jurgiu. Nepamirškime, kad šv. Jurgio atlydai vyks ir Kražiuose, ir Pašilėje. Beje, Pašilėje ir bažnyčia yra šv. Jurgio vardo.

Nepamirškime ir kitos brangios šventės — Verbų. Šiemet Verbų sekmadienis — balandžio 12-ąją.

Brangi katalikams bus ir balandžio 10-oji. Tą dieną Karklėnuose Marijos Sopulingosios atlydai.

Ir apskritai, visas balandžio mėnuo iki pat Velykų, 19-osios, — rimties, susikaupimo, apmąstymo metas. Gavėnia. Kuri baigsis Didžiaisiais: Ketvirtadieniu, Penktadieniu, Šeštadieniu. Nepamirškime gražių jų tradicijų.

IŠ MŪSŲ KRONIKOS

Jau ir Kražiuose susibūrė „Bočiai“. Draugijoje — 36 nariai. Iš 9 narių išrinkta taryba. Jos pirmininke tapo A. Vytuvytė, pavaduotoja išrinkta O. Kvietkauskienė. Bočiai sprendžia daug įvairių šandienos problemų, o šįkart nutarė Kražiuose atkurti ūkiškąjį turgų. Jis pradės veikti nuo balandžio 1 dienos.

Beje, kražiškiai, išgirdę naujieną apie turgų, nelaukė numatytos balandžio pirmosios — dar kovo 23-ąją parduotas pirmasis veršius. Kai kas klausia, kodėl pasirinkta pirmadienis? Taip jau visada Kražiuose buvo. O būsimoji turgavietė numatyta prie senojo kooperatyvo sodo, miesto aikštės pakraštyje.

Bočiai pritarė akcijai dėl lėšų rinkimo krašto apsaugai. Surinkta 1000 rub.

Bočiai kiekvieno mėnesio pirmąjį sekmadienį renkasi Kražių apylinkės patalpose. Kviečiame atvykti visus į mūsų susirinkimą.

x x x

Sąjūdžio Kražių grupė apsvairstė mokyklos santykius su visuomene. Atkreiptas dėmesys, kad iki šiol visuomeniniuose renginiuose beveik nesijaučia mokyklos, net tautiniuose renginiuose nedalyvauja moksleiviai. Šiemet net vasario 16-osios minėjimas (nors apie tai gerokai iš anksto buvo skelbta laikraščiuose) sutapatintas su moksleivių šimtadieniu. Už tai mokinių kultūros namų šokiuose, kur niekada netrūksta girtų, moksleivių visada pilna. Čia pat apylinkės viršaitis B. Dirmeikis pastebėjo, kad labai sunku kovoti su išgėrusiais, nes praktiškai neįmanoma prisišaukti policijos. Jie aiškina, kad jiems tokie dalykai nepriklauso. Jei taip yra iš tikrųjų, tai kražiškiai pagrįstai klausia, ar ir patys policininkai mums reikalingi, nes nuo to, kad jie kuris laikas dirba dviese, Kražiuose nė kiek nemažėja girtų; tebeklesti „samagonščikai“, perpardavinėtojai.

x x x

Sąjūdžio Kražių grupės susirinkime, kalbant apie mokytojų buitines problemas, didelę naujieną visiems pasakė viršaitis B. Dirmeikis, kad į naujai statomus gyvenamuosius namus rimčiausi pretendentai esą... policininkas ir agrarinės komisijos pirmininkas (A. Butkus). Iki šiol visi manė, kad šie namai statomi (kaip ir yra įstatymais) iš kolegijos išskeldinamoms šeimoms. Be to, neramina viršaitis informacija, kad „mūruose“ vis daugėja gyventojų.

x x x

Prasidėjus nesklendumams Kelmės valstybinėje pieninėje, iškilus pirmiesiems pieno pardavimo valstybei sabotavimo atvejams, Kražių žemdirbiai nutarė, kad savo pieną būtų galima apdoroti pačiuose Kražiuose. Ir visos problemos išsprendžios, ir vietoj lieso pieno baltinto vandens (kokį dabar parsivežam iš Kelmės) namo nešties nereikėtų. Bet kur dingo visi separavimo agregatai? Juk Kražiai viską, kas reikalinga, turėjo.

x x x

Kražiuose privatizuotas knygynas. Jo savininke tapo Violeta Gargasienė, iki tol dirbusi knygyno vedėja.

(Nukelta į 3 psl.)

Kaip gyvuoji, šiandienos mokytojau?

Kovo 20 d. Kelmės kultūros rūmuose įvyko Sąjūdžio rajono seimelis, skirtas švietimo problemų nagrinėjimui mūsų rajone. Į seimelį buvo kviešti mokyklų vadovai, mokytojai, moksleiviai bei jų tėveliai. Deja, iš kvieštųjų salėje praktiškai buvo vien vadovai, t. y. tie, kuriuos rajono švietimo skyrius buvo oficialiai sukvietaęs. Kad ir kaip būtų skaudu, mokytojai nerado reikalo ateiti. Bet, atrodo, ir susirinkusiems nelabai rūpėjo kas kalbama. Vienas atsivertęs įdėmiai skaitė „Kauno laiką“, kitas negalėjo dėmesio atitraukti nuo naujo „Respublikos“ numerio, o viena ilgaamžė mokyklos vadovė net „Emanuelę“ buvo kažkur sugreibus. O tuo tarpu sklido kalbos, kurios, atrodo, šiandien turėtų jaudinti kiekvieną. Seimelyje kalbėjo Sąjūdžio II mokytojų suvažiavimo delegatai J. Anerijauskienė, (Kelmės I vid. m-kl.), E. Dirmeikis (Kražių vid. m-kl.), V. Pulkis (Užvenčio vid. m-kl.), Tytuvėnų tarybos pirmininkė, ilgametė mokytoja R. Krivickaitė, mokyklų vadovai V. Jakubauskas, ir R. Bielskis, kultūros švietimo skyriaus vedėjas A. Krutkevičius, taip pat seimelio svečiai J. Končius ir S. Urniežius iš Vilniaus. O jie kalbėjo štai ką:

(...) Mokyklai niekada per daug dėmesio nebuvo skiriama, nėra jo pertekliaus ir šiandien. Ji liko kažkur nušaly, toliau nuo didžiųjų mūsų jaunos valstybės problemų. Mažutė, susigūžusi, lyg niekam nereikalinga. Ir tik kartkartėmis prisimenama, kad mokykla — mūsų ateitis, kad šiandienos mokiniai stotys Nepriklausomos Lietuvos mūrą (nebe šviesų komunizmo rytojū). Šiandien, didžiųjų permainų etape, kai kas pasimetę. Ne išimtis — ir mokytojai, o tuo labiau — mokiniai. Bet kas padės susigaudyti, susiorientuoti, jei patys to nenorėsime (...). Šiandien vis dažniau padėjame, kad mokytojas nebeturi autoriteto, kad jis tapo neišsiskiriantis iš pilkos minios. O kas dėl to kaltas? Kas gali sugrąžinti žmogui autoritetą, jei jis pats to nenori. Niekada neturės autoriteto mokytojas amatininkas, kurių, beje, dabar — labai daug. (Juk ne paslaptis, kad paskutiniaisiais dešimtmečiais, kai nebuvo kur bestoti, stodavo į pedagoginio mokymo įstaigas). O mokytojų šviesulių — labai mažai. Kad mokytojas aukotųsi vardan savo mokinių, vardan idėjos, kartais ir su žiburiu paieškoti reikia. Ar ne todėl kai kurie mokytojai taip bijo atestacijos, kuri yra būtina. Juk iki širdies skausmo klausais tik klajojančių legendų apie tokius mokytojus, kaip B. Kavaliauskienė.

(...) Šiandien mūsų mokytoju kur kas labiau rūpi asmeninė buitis, visur jaučiamas sumaterialėjimas. Suprantama, be kapeikos, būdamas plikabasas, nepasijausi pilnaverčiu mokytoju, bet niekuo nepateisinaimi tokie dalykai, kaip kelionės į Lenkiją, į kurias, pasikrovę it kupranugariai, keliauja mūsų mokytojai. Neretai keliauja kartu su mokiniais, o paskui ten, kartu su vaikais, keneda prieš pirkėjus savo atsiųžtus skudurus. Apie ką šviesaus begali kalbėtis šie „turgaus kolegos“?

(...) Dažnas mūsų mokytojas iki ausų paskendęs namų ūkyje. Kiaulės, karvės, vištų pulkas. Žiūrėk, kartais į pamoką atskuodžia net plunksnų nenusipurtęs ar mėšlino bato nenusivalęs, paskui dairosi į laikrodį, kad tik greičiau pamokos baigtųsi, nes jau teliukai mykia.

Prieškarinės kartos mokytojui iki šiol nesuprantama, ką reiškia mokytojui pasigėrti, dar labiau — girtam pagriovį gulėti, susipešti. Šiandien, žiūrėk,

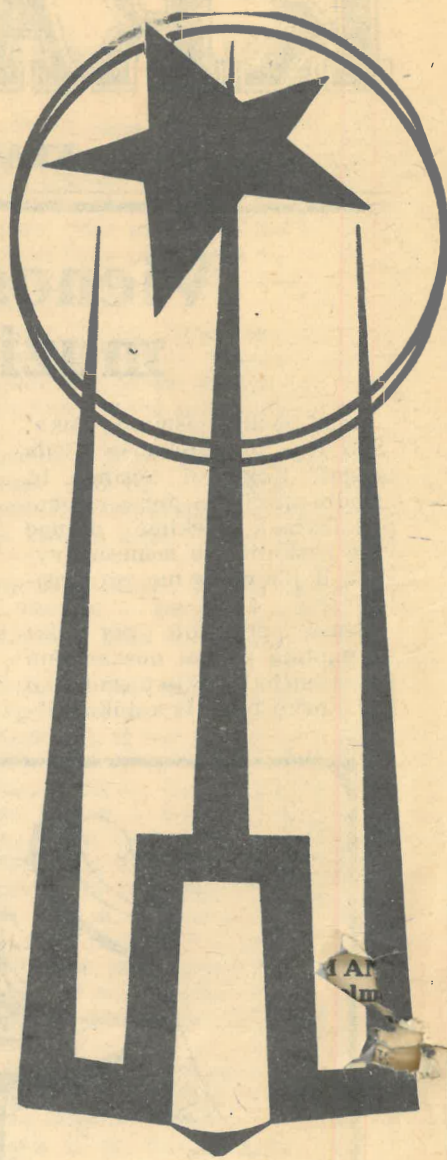
ateina į pamoką ne tik su kvapeliu, bet ir „užpaisytomis“ akimis. Mokytojas šokiuose, kuriuose pilna moksleivių, girtas sukelia peštynes, o reikia kryžiaus kelius praeiti, jog įrodytum, kad jis — neteisus. O kiek jau turime visiškai prasi-gėrusių, degradavusių mokytojų. Tegul jie mokyklose ir nebedirba, bet jie buvo ne kažkieko, bet mūsų arba mūsų vaikų mokytojai.

(...) Nepakels mokytojų autoriteto ir staigus jų „atsivertimas“ į Trispalvę dvasią. Žinoma, lengviausia dabar viską suversti laikmečiui: buvo tokie laikai, visi taip darėme. Deja, ne visi. Ir visi tai puikiai žinome. Tad dabar anų dienų stropiesiems derėtų patylėti. Taip, gal žmonės suprato savo klaidą, atgailauja, bet ta atgaila lai būna tyli, nekrintanti niekam į akis. Juk nei mokiniai, nei jų tėvai nepamiršo, koks buvo vienas ar kitas mokytojas. Koks vaikas patikės tikrąja Dievo žodžio prasme, jei ją šiandien aiškina buvęs partinės organizacijos sekretorius. Viena tokia tikybos mokytoja sakė, girdi, svarbu, kad mano sąžinė švari. Nieko panašaus! Svarbiausia, kad tuo švarum pirmiausia patikėtų mokinys. Turėtume būti išsąmoninę, kad ką atleidžia Dievas, to toli gražu dar neatleidžia žmonės. O mes gyvename tarp jų. Ir jeigu mokinys tokiose pamokose atbūna tik prievole, o nusi-sukęs iš tavęs „virvelės pina“, ko vertos tavo pamokos, mokytojau...

(...) Didžiulę žalą daro važinėjantys mokytojai. O mūsų kaimuose tokių — didžioji dauguma. Apie kokius renginius, apie kokią užklasinę veiklą galima kalbėti, jei tavo laikas suskirstytas nuo autobuso iki autobuso.

(...) Nekelia mokyklos autoriteto ir tai, kad į ją šiandien sulindo visos partijos ir komjaunimo komitetas. Kai buvo uždarytas „šlovingasis“ mūsų kompartijos pastatas, visi tiesiu taikymu patraukė į mokyklas (jei į valdžios struktūras kuris neįlindo). Ir jie kurs tautinę mokyklą.

(...) Šiandien kaip niekad mokytojai įprato dejuoti, kad nėra vadovėlių, nėra vaizdinių priemonių, nėra to, trūksta ano. Taip, daug ko trūksta, daug ko neturim, bet tas bambėjimas yra žemas ir nesuderinamas su mokytojo vardu. Jei dirbi kūrybiškai, tai ir senieji vadovėliai kuo puikiausiai pasitarnauja. Paimkim kad ir naujųjų laikų istoriją — parodykim,

koks bjaurus melas jame buvo spausdinamas. Pagaliau negi vien iš vadovėlių galima mokytis? Kiek yra įvairiausių literatūros. Tik reikia kūrybiškai ieškoti ir rasime. O bambėti mokytojui apie nepriteklus šiandieniniame etape yra paprasčiausiai gėda, nes kas jau kas, o mokytojas turi suprasti, kaip sunku šiandien visiems.

(...) Paskelbėte mokyklose depolitizaciją. Sudėjom visi partinius bilietus. Ir jau depolitizavomės? Stručio filosofija.

(...) Kodėl vis tebemanoma, kad vadovauti yra profesija. Ar maža šiandien be autoriteto mokyklų vadovų, kurie niekaip nesiryžta užleisti savo posto. Kodėl jie nenori padirbėti eiliniiais mokytojais? Negi tai mažiau garbinga? O gal taip yra todėl, kad paprasčiausiai naudinga būti vadovu? Jam ir automobilis be eilės, ir kita kokia lengvata nukrenta. Girdėti sakant, kad mokytojai bijo vadovų. Jei esi principingas ir garbingas, nereikia net ministro bijoti. Klok į akis ir būsi teisus. Na, o jeigu pats prasi-lenki su savo sąžine, tuomet nesakyk, kad bijai vadovo — bijai savo nuodėmių.

(...) Ar nebuvo padaryta klaida išvarant iš mokyklų vienu ypu visus pensininkus. Suprantama, buvo tikrai nemažai tokių, kuriems tikrai reikėjo mokyklą palikti, bet kiek paliko ir puikių specialistų, kurių, deja, nėra kuo pakeisti. Atėjo jauni, bet jais per daug pasi-džiaugti negalime. Štai susibūrė Kražiuose gediminaičiai. O vadovauti nėra kam. Vėl visų akys šmeigtos į E. Dirmeikį. Bet kur jaunimas? Netiesa, kad moksleiviai nieko nenori, kad jiems nieko nereikia. Neuždeg-si liepsnos pats būdamas nuodėguli.

(...) Prigyvenom iki to, kad mokykla kartais primena negyvenamą salą. Štai didžiulė

(Nukelta į 3 psl.)

„SUSIMAIŠYMO“

VIRUSAS

TEBEPLINTA

Nepasakysi, kad Kražiuose nevyko pasitarimų privatizacijos klausimais ir su kolūkiečiais nebuvo svarstomos bendrovės problemos, kad žmonėms nebuvo aiškiniami jiems rūpimi šandienos klausimai. Bet kažkodėl vis atsitikdavo taip, kad po kiekvieno tokio suėjimo žmonėms darėsi vis poniau, nes paprastai visos šnekos baigdavosi lyg ir bejėgišku pirminko (taip jis čia po senovei tebevardinamas) S. Šepučio skėstelėjimu: „Čia ir man daug kas neaišku. Neaiškūs įstatymai, neaiškas suvelta. Svarbu apsisėdęs, o rudenį ir tų bendrovių nebeliks“ ir t.t., ir pan. O žmonės nebenori laukti rudens. Vėl laikinumo jausmas. Jie jau šandien nori žinoti, kaip gyvens rytoj ir kas bus tą žadamą rudenį. Todėl vis dažniau ir varstė atitinkamų instancijų duris; patys mėgino rasti atsakymą į tuos klausimus, kurie iki šiol buvo pirminkui neaiškūs. Jau anaipol ne visus bepatenkinio pirminko variantus: viena bendrovė ir trys kompleksai. „Čia gi tas pats kolchozas, tik iškaba pakeista“, — sakė jie.

Todėl šį klausimą ėmėsi svarstyti ir Sąjūdžio Kražių grupė. Išklause skaitlingos ir savo gerai įvertintos apylinkės viršaičio B. Dirmeikio atskaitos privatizacijos klausimais, tarybos nariai priėjo išvados, kad anaipol Kražių apylinkėse ne taip gražu, kaip jų popieruose. Pirmiausia ir buvo užkliūta už tų trijų kompleksų. Kodėl tik trys? Kodėl žmonės neturi pasirinkimo? Taip, lengvai galima pasakyti, kad žmonėms palikta laisvė, ką ir kaip pasirinkti. Taip. Bet neaiškinta, kaip tuo pasirinkimu naudotis. Lygiai taip, kad išodintum į kosminį laivą žmogelį nuo žagrės ir pasakytum: „Skrisk!“ Ką kolūkių vadovai, specialistai, jei ir aiškino, tai vis kažkaip antraip, vis baidė sunkumais, rekomendavo dar neskubėti imti žemės. Kad ir paskutiniajame kolūkiečių susirinkime: vėl buvo giedami ditirambai bendrovei. O kai trys veterinarijos specialistai panorė atsiskirti, tuoj išgirdo: „negalima!“ Kodėl negalima? Tik sveikinti reikia tokius žmonių žingsnius, ir džiaugtis, kad kuo daugiau tokių būtų. Vadinasi, greičiau visi stosis ant kojų. Prisiminkim ūkininko S. Kozolo pirmuosius žingsnius. Ką tas žmogus turėjo, o šandien sakosi jau ir iš skolų išbridęs ir niekaip neišvaizduojas, kaip gali žmonės kolchoze, t.y. šandieninėje bendrovėje, dirbti. Deja... Štai parašė žmonės pareiškimą apie žemės apdirbimo kompleksą. Reikia tokio būtinai. Žemės plikais nagais neišakėsi. Nebegalima! Kodėl? Kas tarėsi su žmonėmis tuo klausimu? Kas su

jais derinosi? O juk būtent jie turėjo nuspręsti, ką ir kaip pasiskirstyti. Ne malonės prašymą ar pareiškimą rašyti, o patys nuspręsti.

Beje, šitokia situacija, kada „suveltais“ įstatymais maitinami žmonės, yra ne tik Kražių kolūkyje. Štai sugalvojo atsiskirti kelios Mačiulių šeimos Karklėnuose. Nereikia jiems jokios bendrovės, jie dirbs savarankiškai. Bet kiek nervų ir sveikatos reikės žmonėms, kol jie pasieks savo. Neduoda nusipirkti technikos ir tiek. Pagal kolūkio žemės ūkio naudmenis ir jų sklypą — viskas aišku. Priklauso nedidukas traktoriukas. Įstatymai sako, kad tokiems pagalba priklauso pirmiausia, o vietiniai vadai išsipyre kaip ožiai į sieną ir tiek.

Kiek nervų ir sveikatos prigadino darbštuoliams Juknevičiams iš Petrališkės kolūkio. Mat šie žmonės irgi nepanoro eiti į bendrovę, o sudarė savo šeimyninį „duetą“. Tam jie atsėmė savo tėvų žemę (kurį išdalijus trims vaikams, nelabai kas išėjo) ir panorėjo išsinuomoti dar aštuonetas gretimai esančių hektarų. Ir įstrigo. Nors toji žemė yra atokiai nuo visų laukų, niekas į ją nepretenduos, joks savininkas neatsiras, pagaliau — toli nuo fermų. Tad kas trukdo? Ogi tas, kad tu ne toks, kaip kiti, tu nenori į bendrovę. O jei tu nenori, mes ir tau parodysime, ką galim: kol „iš aukščiau“ kas prispaus, pradžia vis tiek pamurdysim. O po to gal ir ūkininkauti noras išgaruos. Beje, reikia pastebėti, kad šitai jiems kartais ir visai neblogai pavyksta. Antai tame pačiame Petrališkės kolūkyje ne vienas iš didžiųjų Kazlauskų šeimynos nusišplovė: galai nematė tos žemės! Kiek jos čia bereikš! Kiek galima eiti ir maldauti savo. Juk visi žino, kad Viršilai jų, Kazlauskų, žemę atmatavo neteisėtai, kad matavo po visų įstatymų, žmonės matė, kad žemės „kapčiai“ nakčia iškilo, bet, girdi, teisybė Viršilų pusėje ir tiek. Gerai, kad atsirado ir atkaklesnių iš tos gražios šeimynos. Atrodo, jiems jau pavyks įrodyti, kieno pusėje teisybė.

Nepamiršo kražiškiai ir naujojo ūkininko Alekso Gerčo istorijos. Kiek tas žmogelis buvo mulkinamas, apgaudinėjamas ir atkalbinėjamas. Net tiltas per Kražantę į jo sodybą (vienintelis susisiekimas su „šiuo pasauliu“) padarytas toks, kad su didesne technika nepravažiuos. O kiek prašė, maldavo, pasavus „dėvukus“ takus mynė. Ir A. Gerčo žemė atokiai nuo visų išlikusi, visus kolūkinius metus atstovėjusi — lyg gyvas priekaištas iššąstai Lietuvos žemelei.

Skaidina būsimąjį ūkininką ir miškų likimas. Kolūkiai šiuo metu kaip niekada skuba išskirti viską, kas dar likę. O ypač iš tų vietų, kur jie bus grąžinami savininkams. Masiškai kertami miškai Petrališkės kolūkyje. Pokši kirviai Juodmiškyje. Skubama. Ir kol ateis tikrieji šeiminkai, bus vien „kalnai kelmuoti, pakalnės nuplikę“. Jau šandien mediena užverstos lentpjūvės, nebepajėgia pjauti. Teko girdėti, kaip vienas iš vadų tiesiai pasakė: „Sukruskim, vyrai, kol buožės neatsiėmė, tai paskui nieko nebegausim“.

Ir kruta. O po jų tik lieka žaizdos žemės mūsų, už kurias, be abejo, atsiras kas pataria kaltinti V. Landsbergį, Vyriausybę. Nė vienas tikriausiai iš šandieninių vadukų nerodys į save ir nesakys: tas šunybes aš padariau. Kažin, ar imsis tos atsakomybės ir agrarinės tarnybos. Nors jos būtent tam ir sudarytos — žemės ūkio privatizacijai. Dabar mūsų agrarinės tarnybos vis dar linkusios kažko laukti: girdi, gal kas pasikeis, gal kas bus kitaip. Kaip toj dainelėje: kas būtų, jeigu būtų... Jeigu būtų bobutė su ratais, ji būtų autobusas. Bet yra taip, kaip yra. Ir dirbti reikia šandien, nelaukiant kažkokių nuleidimų iš viršaus ar papūtimų iš apačios. Už kiekvieno pareiškimo, už kiekvieno pretendento į žemę, į turta, yra žmogus, kurio kiekvieno situacija gal kiek „nestandartinė“. Ir vietoje, ir tik vietoje būtina spręsti visas tas problemas, neerzinant žmonių, nevarginant jų. Gana! Privargo! Iškilus bet kokiam nesuspatingumui, būtina tuoj pat nuvažiuoti į vietą išsiaiškinti, ir, žinoma, žmogui išsiaiškinti. Tam jie ir pastatyti!!! O tuomet, be abejonės, pasirodys, kad ir įstatymai geri besą, ir Vyriausybė ne tokia prasta. Anksčiau, sako, net šuo lodavo prie tos būdos, prie kurios būdavo priištąs. O dabar mūsų įstatymų vykdytojai minta iš vieno dubenėlio, o tarnauja neaišku kokiems ponams. Protingi žmonės sako, kad įstatymas visuomet geras, jei jį ne kvailys skaito. Žiūrėk, Vilniuje skaitai, viskas paprasta ir aišku, o kol iki mūsų parapijos ateina, viskas „susimaišo“. Jeigu įstatymai būtų blogi, tai žmonės ir po ilgų klajonių teisybės nerastų. O dabar randa. O jei randa, vadinasi, įstatymai geri, tik vykdytojai blogi. Na, o tiems, kurie šandien taip dažnai „susimaišo“, gal, sakau, reikėtų nebe daktarą, o poilsį pasiūlyti. Gal ilgalaikį invalidumą duoti? Juk toji liga šandien Lietuvai brangiai kainuoja, tuo labiau, kad „maišytų įstatymų virusas“ dar labai gajus.

STANISLOVAS ANUŽIS

KAIP GYVUOJI, ŠIANDIENOS MOKYTOJAU?

(Atkelta iš 2 psl.)

Tytuvėnų vidurinė. O ar kada girdėti, kad kas gražaus joje būtų atsitikę, kad būtų sukvietusi tėvus, visuomenę. Lyg išmirę...

(...) Lengviausia šandien atsimušinėti nepritekliais, kaltinti Vyriausybę, guostis, kad sugedusi visuomenė ir šeimos, iš kurių ateina vaikai. Bet tai nepa-

dės spręsti problemų. Reikia viską pradėti nuo savęs: be Lenkijos turgaus ir veršių nulaižytų skvernų, be alkoholio kvapo ir keiksmazodžių lūpose, be amatininkiško ir su meile į jauno žmogaus širdį. Reikia tapti šviesuliu. O kai tokiu tapti, tai ir daugybė problemų, dėl kurių šandien tiek bambama, išsispręs.

JOVITA ANDRIJAUSKIENĖ

VIENOS DŪDOS MUZIKANTAI

(Atkelta iš 1 psl.)

kiek visko per nieką nuvaryta! Kiek technikos išgabenta, išmontuota, kiek visokiausios velniavos pridirbta! Ir ką? Išsiplikė per porą metų dvariką buvęs partkomo funkcionierius iš žemdirbių prakaito ir šaipos iš visų. Atrodo, nėra kam tos šypsenos užgesinti. Visu gražumu iš maišo išlindo Kelmės valstybinės pienuos bei jų Beržėnų cecho darbeliai. Per vieną dieną pravoromos dešimttūkstantinės sumos, atvira savivalė, net smurtas. Bet šandien čia svarstoma ne ką daryti su tomis piktžaidėmis, bet kaip susidoroti su tais, kurie jas parodė.

O Valpainių kolūkis? O Pašiaušė? O P. Lukošius su savo „detektyvais“? O valstybinė melioracijos įmonė? O „Agrofirma“? O ATĮ? Kur bepajudinsi, visur — dvokianti masė. Prasičokėliai žmonės už galvos nusitvėrę šaukia: Dievuliukai, kas bus? Ateina privatizacija, mes — basi ir pliki. Seniai

NIJOLĖ PETROŠIŪTĖ

IŠ MŪSŲ KRONIKOS

(Atkelta iš 2 psl.)

XXXX
Vienas didžiausių šiųmečių prekybininkų „nusipratimų“ tapo ūkininkų prekių parduotuvėję rastas apie 12 tūkst. rub. perteklius. Padarius papildomą reviziją, reikalai nepasikeitė. Kad parduotuvės vedėja R. Verpečinskienė pailsėtų po nervinio sukrėtimo, Kelmės kooperatyvo vadovai išleido ją...atostogų.

XXXX
Sako, pavojinga per audrą miške. Pasirodo, ne ką saugiau ir seniosiose Kražių kapinėse. Pūstelėjęs stipresnis vėjas išvertė klevą, kuris griudamas sudaužė brangų paminklą.

XXXX
Per kovo mėnesį Kražiai neteko keturių savo parapijiečių: Vinco Pauliaus (gim. 1907 m.) iš Stupkalnio km., Zofijos Gerčaitės (gim. 1916 m.) iš Kražių, Stanislavos Matkevičienės (gim. 1917 m.) iš Paginkių km., Bronislovo Meleniaus (gim. 1939 m.) iš Pagių km. Pakrikštytas vienas naujagimis: Aurimas Palubinskas iš Albinavos.

Šliūbų, kaip ir dera per Gavėnią, nebuvo.

Kražių krikščionys demokratai iškilmingai pašventino savo vėliavą.

JONO LIPSKIO nuotrauka.

„GERIAU GYVENTI LIŪTU...“

...1947 m. Vėlinių vakare su mokiniais nuėjome į Užvenčio kapines. Uždegėme žvakeles ant apleistų kapų, sukalbėjome „Amžiną atilsį“, prisimindami tuos, kurie jau niekada daugiau „nebemins dobilo“, pasivaikščiojome. (...) Nė įtarti negalėjau, kad dėl to tiek kils triukšmo. Rytojaus dieną pasikvietė mane valsčiaus partorgas A. Novikovas, nubildino į Kelmės apskrities liaudies švietimo skyrių, į apskrities partijos komitetą... Kryžiauvo kaip kuris išmanė ir sugebėjo. Tapau nepatikima ir nuo tol persekiojama (apie tai sužinojau tik tardymo metu Šiaulių saugume). Arba, atsimenu, mokiniai man Velykoms atnešė meniškų margučių. Labai džiaugiasi, nes nežinojau, kad tai „nuodėmė“, kad tai — nacionalizmas. Ir vėl tie patys kryžiaus keliai.

1948 m. pavasarį pas mane atėjo mokinė Aldona Jokubauskaitė. Paprašė ką nors parašyti į „Malda girioje“. Sutikau. Kartu sutarėme įkurti tautišką ratelį... Vėliau tą ratelį bolševikai pavadinė pagrindine Užvenčio progimnazijos organizacija, o mane — tą banditų vade. Į tą ratelį, be mudviejų, įstojo Vanda Grikaitė, Zofija Grikštaitė — iš viso buvom šešiese. Pirmajame susirinkime pasirinkom slapyvardes ir priėmėme priesaiką: meilę ir ištikimybę Lietuvai. Ratelio siela buvo Aldona.

Lietingą 1948 m. rudenį Aldona atnešė pas mane visą dėžę šovinių. Paspėpėm šuns būdoje. Šovinius pasidalijome pusiau ir po poros dienų išsiruošėme į kelią. Ėjome apie 15 km Pavandenės kryptimi, sunkeliais, per krūmus, kol priėjome gražią sodybą ir viską ten palikome. Į Užventį grįžome paryčiumi.

Su partizanais susitikdavau dažnai. Kai jiems prirėkdavo

Sie žodžiai priklauso IRENAI MAKUŠKAITEI, buvusiai Užvenčio mokyklos mokytojai, politinei kalinei. Ji palaikė glaudžius ryšius su rezistencijos partizanais, bendradarbiavo pogrindiniame laikraštyje „Malda girioje“, platino atsiskaukimus, vadovavo Užvenčio progimnazijos tautiškam rateiui. 1950 m. saugumo areštuota ir išsiųsta į Magadano lagerius. 1956 m. grįžo į Lietuvą ir gyvena Obeliuose. Pateikiame žiupsnelį jos atsiminimų.

VACLOVAS RIMKUS

žinių ar materialinės pagalbos. Susitikdavom sutartoje vietoje. Prieš tai gaudavau laiškėlių įvairiais keliais. Kiekvienas susitikimas su partizanais palikdavo didžiulį įspūdį: žvalūs, tvarkingi, pasitempę, gražiai dainuodavo. (...).

1950 m. pavasarį Užventyje buvo sporto šventė. Tuomet pasisakiau, kad ketinu palikti Užventį. Visi tylėjo. Tik fizinio lavinimo mokytojas V. Sauliūnas pašiepė: „Jau debesys renkasi virš tavo galvos...“ Nenusitebau, nes jis mėgdavo pasišaipyti. O 1950-ųjų naujuosius mokslo metus jau sutikau Kražiuos. Tuoj su visais susigyvenau. Ruošėme įvairius vakarėlius, lapkričio pabaigoje režisavau Žemaitės „Marčią“. O lapkričio 16-ąją per ketvirtą pamoką šeštoje klasėje į pamoką įsiveržė du civiliai apsirėngę asmenys, o kieme jau burzgė automašina. Paėmė mane už parankių ir „maloniai“ nusivedė į mano butą. O vaikai bėgo iš paskos ir šaukė: „kur vedat mūsų mokytoją? Mokytoja, grįžk!“. Aš jau nebemačiau tako ir tik pamojau jiems ranka. Padarė kratą. Surinko punda knygų, nuotraukų, tėvelio karo

mokyklos atestatą, Trispalvę ir išgabeno į Šiaulių saugumo rūšį. Čia sužinojau tai, ko niekada nebūčiau žinojusi, visa nuogybe atsiskleidė čekistų apgaulė ir žiaurumas, baisi niekšybė. Čia sužinojau ir visus „judus“. Jie taip ir pasakė: „Tokią gerą tarybinę mergaitę Zofiją Grikštaitę ir Henriką Labanauską norėjai padaryti banditais. Už tokius darbelius tave sušaudyti per mažą. Ir dar mokytoja! Ko tu mokei vaikus? Tu mokei juos būti nacionalistais, būti Tėvynės priešais, įtraukei į pogrindį, bet jie nepasidavė tau, išdavikei“.

Vėliau man į Magadaną užventiškiškai parašė laišką, iš kurio sužinojau, jog po mano arešto Užventyje buvo suauktas susirinkimas ir aš buvau viešai pasmerkta. Tokio pat likimo susilaukė Vanda Grikaitė, Aldona Jokubauskaitė. Visas charakteristikas apie mus saugumui pateikė Užvenčio mokyklos direktorius Česlovas Jasaitis, parašęs jas raudonu rašalu ir patvirtinęs progimnazijos antspaudu. Visa tai man tardymo metu parodė tardytojas Ruklovas ir vertėjas Gavrilovas.

IŠ BOLŠEVIKMEČIO TAUTOSAKOS

RAUDONMEČIO POTERIAI

Tėve Stalinai, kursai tupi Kremliuje, tiesie prakeiktas tavo vardas, teprasmenga tavo karalystė, teneviespatauja tavo valia nei Maskvoje, nei Lietuvoje. Kasdienės mūsų duonos pasakutinio kashnio neatimk ir nevesk mūsų į pražūtį, bet gelbėk mus nuo komunistų smarvės — amen.

Sveika, Rusija, nelaimių pilnoji. Leninas su tavimi. Tu paniekinta — Europoje ir paniekinta tavo vaisius Stalinai. Šventoji Lietuva, mūsų motina, gelbėk mus nuo azijatų. Būsime tau dėkingi dabar ir mūsų mirties valandoje — amen.

KITI IŠMATAVIMAI

Brežnevas iš vienos kelionės paršė vežė puikios medžiagos kostiumui. Skuba pas siuvėją.

— Neišeis. Mažai medžiagos, — apgailestauja tas. — Nebent Leningrade jums pasiūtų — ten dar nuo Petro pirmojo puikių siuvėjų likę.

Nuvažiavo į Leningradą. Beveik išėina, bet rankovės trumpokos. Po

Tikiu į tėvą Leniną, kvailą ir nieko negalintį, žiaurais komunistų ikūrėją, ir į velnio sūnų Staliną, kursai prasidėjo ir gimė gruzinių išviečių smarvėje, kentėjo, caro Nikolajaus buvo įmestas į kalėjimą, vos nepadvėdė ir dėl to liko nepalaidotas. Spalių septintą įžengė į Kremlį ir atsisėdo šalia Lenino. Iš ten atėjo nekaltų žmonių teisė, tremti ir žudyti. Tikiu į atgimstančią Lietuvą, su kultūringais kraštais bendravimą, raudonųjų budelių išvayrą ir laimingą, laisvą ir nepriklausomą gyvenimą — amen.

kiek laiko Brežnevas atsitiktinai užsuka pas Lietuvos siuvėją. Tas ir klausia:

— Su liemene siūsime ar be jos? — Tai kad man sakė ir taip neišėina, medžiagos mažai...

— Matot, jūs Kremliuje — didelis žmogus, Leningrade — tik šiaip sau, o Lietuvoje — visai mažytis.

Be bilieto

Viename pobūvyje švenčiamas pirmojo kompartijos sekretoriaus jubiliejus. Aukštas sveičias sako tostą:

— Aš noriu pakelti šį tostą ne už ištaigingą tavo vilą — visi mes ne lūšnose gyvename, ne už prabangią mašiną — visi mes ne pėsčiomis vaikštome, ne už žaivas tavo meilužes — visi mes ne su žmonomis miegame. Aš keliu šį tostą už tai, kad tu penkiolika metų vadovavai respublikos kompartijai, neturėdamas partinio bilieto.

Kuris iš paršų — Chruščiovas

N. Chruščiovas važinėja po šalį. Jį lydi pulkas žurnalistų, jis apsuptas fotoreporteriu. Pirmasis į redakciją su nuotrauka atskuba Ivanas. Jis — tiesiai iš kiaulių komplekso, kur ką tik lankėsi Nikita Chruščiovas, todėl ir prierašas: „Nikita Chruščiovas tarp kiaulių“. Redaktorius besąlygiškai sukritikuoja tokį prierašą. Ivanas parašo kitą: „Sekretorius ir kiaulės“. Vėl neįtinka. Tuomet Ivanas užrašo: „Trečias iš kairės — Nikita Chruščiovas“. Dabar buvo gerai.

Be kaltės kalti

Pocius Kazimieras, Ciprijono, 71 m., ūkin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Gerdžiogalos k.; repr. 1941 m. — tremtis, ten žuvo 1945 m. — Martynovo t. ū., Jaminsko raj. (Altajaus kr.). KER SPS VRM ANK
žmona Pocienė Sofija, Pranciškaus, 54 m., ūkin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Gerdžiogalos k.; repr. 1941 m. — tremtis — Martynovo t. ū., Jaminsko raj. (Altajaus kr.); repr. 1949 m. — tremtis (Altajaus kr.), paleista 1957 m., 1957 m. grįžo į Lietuvą, mirė 1963 m. Bėgo. KER SPS VRM ANK

sūnus Pocius Aleksas, Kazimiero, 32 m., ūkin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Gerdžiogalos k.; repr. 1941 m. — tremtis — Martynovo t. ū., Jaminsko raj. (Altajaus kr.), iš ten pabėgo po 4 metus; repr. 1949 m. — tremtis (Altajaus kr.), 1957 m. grįžo į Lietuvą, mirė 1979 m. KER SPS VRM ANK

sūnus Pocius Bronislovas, Kazimiero, 30 m., ūkin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Gerdžiogalos k.; repr. 1941 m. — tremtis — Martynovo t. ū., Jaminsko raj. (Altajaus kr.), iš ten pabėgo po 4 metus; repr. 1949 m. — tremtis (Altajaus kr.), 1957 m. grįžo į Lietuvą, mirė 1966 m. KER SPS VRM ANK

sūnus Pocius Jonas, Kazimiero, 22 m., ūkin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Gerdžiogalos k.; repr. 1941 m. — tremtis — Martynovo t. ū., Jaminsko raj. (Altajaus kr.), mirė 1980 m. ne Lietuvoje, KER SPS VRM ANK

sūnus Pocius Juozas, Kazimiero, 20 m., ūkin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Gerdžiogalos k.; repr. 1941 m. — tremtis — Martynovo t. ū., Jaminsko raj. (Altajaus kr.), iš ten pabėgo po 4 metus, 1945 m. grįžo į Lietuvą. KER SPS VRM ANK

sūnus Pocius Vytautas, Kazimiero, 18 m., ūkin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Gerdžiogalos k.; repr. 1941 m. — tremtis — Martynovo t. ū., Jaminsko raj. (Altajaus kr.); repr. 1949 m. — tremtis (Altajaus kr.), 1979 m. grįžo į Lietuvą. Bėgo. KER SPS VRM ANK

duktė Pociūtė Jadvyga, Kazimiero, 27 m., ūkin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Gerdžiogalos k.; repr. 1941 m. — tremtis — Martynovo t. ū., Jaminsko raj. (Altajaus kr.); repr. 1949 m. — tremtis (Altajaus kr.), 1957 m. grįžo į Lietuvą, mirė 1964 m. Bėgo. KER SPS VRM ANK

Pralgauskienė Stefanija, Juliono, 43 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Gerdžiogalos k.; repr. 1941 m. — tremtis, Barnaulo raj. (Altajaus kr.), paleista 1958 m., VRM

sūnus Pralgauskas Steponas, Jurgio, 12 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Gerdžiogalos k.; repr. 1941 m. — tremtis, ten žuvo, Barnaulo raj. (Altajaus kr.), į Lietuvą negrįžo. VRM

sūnus Pralgauskas Juozas, Jurgio, 14 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Gerdžiogalos k.; repr. 1941 m. — tremtis, Barnaulo raj. (Altajaus kr.), paleistas 1958 m., VRM

Pranckevičius Vincas, Kelmės raj., Karklinių k.; repr. 1941 m. — tremtis, ten žuvo. ANK

Pranckevičienė Bronė, 38 m., darbin., Kelmės raj., Karklinių k.; repr. 1941 m. — tremtis, ten žuvo. KER ANK

sūnus Pranckevičius Petras, Vinco, Kelmės raj., Karklinių k.; repr. 1941 m. — tremtis, grįžo į Lietuvą. ANK

Prialgauskis (Pralgauskis) Jurgis, Juozapo, 51 m., ūkin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Gerdžiogalos k.; repr. 1941 m. — lageris, ten žuvo 1942 m. — Rešioty, Kankso raj. (Krasnojarsko kr.). KER SPS AANK

žmona Prialgauskienė (Pralgauskienė) Stefanija, Julijono, 43 m., n. šeimin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Gerdžiogalos k.; repr. 1941 m. — tremtis — Togulas (Altajaus kr.); repr. 1941 m. — tremtis — Martynovo t. ū., Jaminsko raj. (Altajaus kr.); repr. 1949 m. — kalėjimas — Šiauliai, Šilutė; repr. 1952 m. — tremtis — Martynovo t. ū. (Altajaus kr.), 1958 m. grįžo į Lietuvą. KER SPS ANK

sūnus Prialgauskis (Pralgauskis) Juozapas, Jurgio, 14 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Gerdžiogalos k.; repr. 1941 m. — tremtis — Martynovo t. ū., Jaminsko raj. (Altajaus kr.), iš ten pabėgo po 6 metus; repr. 1949 m. — kalėjimas — Šiauliai, Šilutė; repr. 1951 m. — lageris — Usollagas (Permės (Molotovo) sr.) — tremtis — Martynovo t. ū., Jaminsko raj. (Altajaus kr.), 1959 m. grįžo į Lietuvą. KER SPS ANK

sūnus Prialgauskis (Pralgauskis) Steponas, Jurgio, 12 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Gerdžiogalos k.; repr. 1941 m. — tremtis — Togulas (Altajaus kr.); repr. 1941 m. — tremtis — Martynovo t. ū., Jaminsko raj. (Altajaus kr.), iš ten pabėgo po 6 metus; repr. 1949 m. — kalėjimas, ten žuvo 1950 m. — Šiauliai, Šilutė. KER SPS ANK

Putvinskis-Putvis Vytautas, Vlodo, 36 m., agr., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Grauzikų dv.; repr. 1941 m. — lageris, ten žuvo 1942 m. — Rešioty, Kankso raj. (Krasnojarsko kr.). KER SPS ANK

žmona Putvinskienė-Putvienė Elena, Henriko-Abdon, 34 m., n. šeimin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Grauzikų dv.; repr. 1941 m. — tremtis, ten žuvo 1943 m. — Ust-Lochčim, Kortkeroso raj. (Komijs). KER SPS VRM ANK

sūnus Putvinskis-Putvis Algis, Vytauto, 10 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Grauzikų dv.; repr. 1941 m. — tremtis — Ust-Lochčim, Kortkeroso raj. (Komijs), iš ten, matyt, pabėgo, 1945 m. grįžo į Lietuvą. KER SPS VRM ANK

sūnus Putvinskis-Putvis Tautvilas, Vytauto, 3 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Grauzikų dv.; repr. 1941 m. — tremtis, ten žuvo 1943 m. — Ust-Lochčim, Kortkeroso raj. (Komijs). KER SPS VRM ANK

sūnus Putvinskis-Putvis Vytenis, Vytauto, 7 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Grauzikų dv.; repr. 1941 m. — tremtis, ten žuvo 1943 m. — Ust-Lochčim, Kortkeroso raj. (Komijs). KER SPS VRM ANK

duktė Putvinskytė-Putvytė Giedrė, Vytauto, 8 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Grauzikų dv.; repr. 1941 m. — tremtis — Ust-Lochčim, Kortkeroso raj. (Komijs), iš ten, matyt, pabėgo, 1945 m. grįžo į Lietuvą. KER SPS VRM ANK.

(Bus daugiau)

Redaktoriai N. PETROŠIŪTĖ, kun. St. ANUŽIS

Registruotas Spaudos kontrolės valdyboje prie Vidaus reikalų ministerijos liudijimu Nr. 323.

REDAKCIJOS ADRESAS: 235479, Kelmės rajonas, Kražiai, Pievų g-vė, Nr. 4. Telefonai: 58349, 53500.

Eina kartą per mėnesį. Rinko ir spaudė Klaipėdos „Ryto“ spaustuvė. Fotorinkimas. Ofsetinė spauda. Kaina 50 kap.

Užsak. Nr. 757
Tiražas 3000 egz.

KRAŽIU. AIDAI

KRAŽIŲ PARAPIJOS LAIKRAŠTIS

Eina nuo 1939 m.

Nr. 43(46)

1992 m.

GEGUŽĖ

GEGUŽĖS 23-ĄJĄ VISI Į REFERENDUMĄ!

TAVO „TAIP!“ LAUKIA VISA LIETUVA!

Vidurnakčio pokalbis

su Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos deputatu

Antanu Raču

— Gerb. deputate, praktiškai nėra savaitės, kad mes Jūsų nematytumėm Kelmėje, kad Jūs nesusitiktumėt su rinkėjais vienoje ar kitoje rajono vietoje, kad Jūsų neprisikviestų rinkėjai. Neteko Jūsų aptikti ir vieno namuose. Nesvarbu, ar su aušra, ar prieš vidurnaktį ateisi — butas tapęs deputato priimamoju. Štai ir dabar laikrodžiai muša pusiaunaktį, o Jūs, atrodo, dar reikalų neužbaigęs...

— O kaipgi kitaip? Jei žmonės eina, vadinasi, jiems reikia, jiems sopa, jie dejuoja. Žinoma, jei tik būnu Lietuvoje, jei tik nekliudo kokie svarbūs reikalai. Mus žmonės rinko, mes prieš juos ir esame atsakingi.

— Taip tai taip. Bet kitas rajono kampas dejuoja, kad kito savo rinkto deputato neprisišaukia. Prašo padėti poną Stasį Kašauską surasti.

— Už kolegą nesimu atsakyti. Teks jo paties šito paklausti. Žinau, kad gyvas ir, atrodo, sveikas.

— Ne naujiena Jūsų Parlamente ir „nuneigvėti“. Amžinos rietenos, kandžiojimas, politinis susiskaldymas. O ypač dabar, kai susiruošta referendumui.

— Ne tik dabar. Parlamente seniai pastebime, kad yra netvarka. Daug ginčų, susiskaldymo. Dalis Sąjūdžio remtų deputatų jau užmiršo, kaip jie atėjo į Parlamentą ir tapo praktiškai antisąjūdininkai. Parlamente susiformavo daug frakcijų.

O frakcija — tai yra politinė grupuotė, turinti politinius tikslus. O politika — tai valdžia. Tai įtakos sfera. Esant tokioms daugialypėms politinėms grupuotėms, darosi sunku, kartais net neįmanoma priimti sprendimų. Parlamentas darosi neveiksmingas. O kai Parlamentas neveiksmingas, jį reikėtų paleisti ir paskirti naujus rinkimus. Reikalinga institucija, kuri tai galėtų padaryti. Daugelyje demokratinių šalių tokia institucija ir yra prezidentas. Todėl Sąjūdis ir pasiūlė įvesti prezidento instituciją. O Parlamentui tai atsisakius padaryti, buvo surinkti parašai dėl referendumo šiuo klausimu. Būtinai referendumas! Tai — ne prezidento rinkimai, kaip kad bandoma aiškinti, bet referendumas apie tai, ar iš viso Lietuvai reikalingas prezidentas ir kokie turi būti jo įgaliojimai. Jei žmonės pritaro šio institucijos atstatymui Lietuvoje, tai po referendumo bus organizuojami prezidento rinkimai. Visa tai neprieštarauja priimtams Aukščiausiosios Tarybos nutarimams dėl Konstitucijos raidos. Visuose trijuose konstitucijos projektuose yra skyriai apie prezidento valdžią Lietuvoje. Taigi,

per referendumą ir patvirtintume vieną Konstitucijos skyrių. Labai blogai, kad dėl politinių grupuočių žaidimo turi patirti nuostolių visa tauta. Mėnesio laikotarpį du referendumai — per didelė prabanga ekonomiškai silpnai Lietuvai. Turiu viltį, kad politinės grupuotės susitars ir pateiks bendrus pasiūlymus dėl prezidento institucijos Lietuvoje. Šiuo atveju būtų galima surengti bendrą referendumą birželio mėnesį. Nesvarbu, kurią jo dieną. Mūsų žmonės galėtų pasirinkti vieną iš 2 ar 3 Konstitucijos nuostatų apie prezidento valdžią.

— Bet ne mažiau svarbus ir antrasis referendumas.

— Be abejonės! Oponentai mėgina aiškinti, kad, girdi, jis organizuojamas tik tam, kad pritrauktų dalyvių skaičių referendumui dėl prezidento. Bet tai — tik politiniai išmislai. Tikslas — dar kartą, prieš Helsinkio konferenciją, parodyti pasauliui, kaip mes nenorime okupacinės kariuomenės. O antra, po tokio referendumo svaresnis mūsų žodis būtų ir derybose su Maskva. Abu referendumai vienodai svarbūs. Juos į krivą sąjungus būtų žymiai pigiau. Bet jei bus atskirai, tai gal lengviau susigaudyti žmogui, kai mažiau klausimų. Gal ir kiek demokratiškiau.

— O jūs jau matote būsimąjį Prezidentą, išsivirkote „savąjį“?

— Be abejo. Realiai galvojant, atrodo, bus iškelta keleto kandidatūrų. Jau dabar žinomas kai kurių politinių jėgų siūlymas rinkti Vagnorių, Lozoraitį, Adamkų. Dėl pastarojo tai, manau, būtų politinis nesusiipratimas. Žmogus iš anapus, nežinantis situacijos... Nemažai tokių, kurie pageidautų tame sąraše nematyti Vytauto Landsbergio. Daugelis politinių grupuočių norėtų, kad V. Landsbergis būtų jų įtakoj. Tačiau tai ne tokia asmenybė. Jis eina nuosekliai tikro Lietuvos valstybingumo ir Nepriklausomybės atstatymo keliu. Elgiasi taip, kaip jam diktuoja sąžinė ir protas. Matydami tokią nepalenkiamą valią, oponentai stengiasi sumenkinti šią asmenybę, skleisdami visokius gandus ir prasimanymus.

— Bet tam pasitarnauja ne tik oponentų spauda, bet ir radijas, televizija. Anądien „Laisvės alėjos“ laidoje žurnalistas paskelbė, kad V. Landsbergis gviešiasi į Laisvės alėjoje esančius savo namus, kai tuo tarpu kiti, girdi, vardan Lietuvos atsisaką tos nuosavybės. O po kelių dienų iš to paties ekrano atsiprašė p. V. Landsbergio... už klaidą. O juk tokios klaidos

gana brangiai kainuoja. Galbūt ne kiekvienas girdėjo atsiprašymą iš tų, kurie girdėjo melą.

— Deja, su liūdesiu belieka pritari ir akcentuoti, kad mūsų spauda bei kitos masinės komunikacijos priemonės elgiasi labai neatsakingai, paleidžia įvairių ančių.

— O gal sąmoningai?

— Neapsieinama ir be šito.

— Užsiminėm šįvakar ir apie galimus šiemet seimo rinkimus. Gal keletą žodžių apie tai. Klek iš šiandienos deputatų gali į seimą sugrįžti?

— Manau, apie trečdalį. O seimo rinkimus gali nustatyti tik Parlamentas. Manau, dabar, kai kai kurios politinės jėgos jau atvirai susikompromitavo, jie sieks reabilituotis. Ir tai galėtų labai pasitarnauti Lietuvai. Mūsų Parlamentas jau įgijo patirties, galėtų gražiai pasidaruoti ir garbingai baigti savo kadenciją. Tai Lietuvai būtų geriausia išeitis. Naujas seimas kol išibėgės, reikės laiko. O tai — kainuoja visoms to žodžio prasmėms. Antra, jei kalbėsime apie visiškai demokratiškus rinkimus, tai vien svetimos kariuomenės buvimas reiškia atskirų politinių jėgų stiprinimą. Tai gali sukelti ir krizę Klaipėdos krašte. Kadangi kai kurios politinės jėgos — ultrakairiosios ir ultradešinėsios — puoselėja tam tikrus politinius planus dėl Klaipėdos krašto sujungimo su Karaliaučiumi. Mes žinome, kad karinė vadovybė gali kartais nepaklusti Rusijos politinei vadovybei, gali elgtis savarankiškai...

— Na, o kokias aršiausias politines jėgas Jūs šiandien išskirtumėt?

— Nenorėčiau to daryti. Bet neišbrauksi iš istorijos, kad po bendrais kai kuriais dokumentais pasirašo LDDP ir Tautos pažangos frakcija. Įdomus susijungimas: kraštutinės kairiosios ir kraštutinės dešinėsios jėgos. Tiesa?

— Matyt, ne veltui sakoma, kad politikoje nėra nieko neįtikėtino bei negalimo. Tad ir prognozuoti ką nors nelengva. Tad lengvos tolesnės deputatystės jums net nelinkėsime, nes

tai vis tiek neišsipildys. Tegul tik kuo svaresnis Jūsų darbas būna Lietuvai. Ačiū už pokalbį ir — sveikatos bei stiprybės!

Kalbėjosi

NIJOLĖ PETROŠIŪTĖ

„Taip“ ar „ne“?

Pastaraisiais metais, kaip niekada iki tol, labai madingas pasidarė parašų rinkimas. Kartais jie renkami visai dėl smulkių, kartais jais verčiami „iš koto“ įkyrėję žmonėms viršininkai, kartais jais reiškiamos valstybinio masto nuomonės. Kaip ne kaip, masiniais parašų rinkimais išreiškiama Lietuvos žmonių valia. Viena iš stambiausių tokios valios išraiškos formų buvo pernai vasario 9 dienos plebiscitas, kai mes tarėme: „Taip! Būti Lietuvai nepriklausomai!“ O šiemet pribrendo laikas naujam lietuvių apsisprendimui. Reikalingas Lietuvai prezidentas ar ne? Atsistatysime jo instituciją ar dar kažko lauksime? Į tą klausimą mes turėsime atsakyti gegužės 23-osios referendume. Reikia pasakyti, kad referendumas, kaip ir kiekviena naujovė, dažnai būna priešišku jėgų klaidinama, stengiamasi nukreipti žmonių dėmesį nuo reikalo esmės. Štai ką apie jį sako Lietuvos Respublikos rinkiminės komisijos pirmininko pavaduotojas Vaclovas Litvinas: „Pirmiausia referendumą skelbti turi teisę tik Aukščiausioji Taryba. Siame referendume žmonės balsuos dėl konkrečių įstatymų, t. y. „Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento ir dėl Lietuvos Respublikos Prezidento

institucijos, ir dėl Lietuvos Respublikos Laikinojo pagrindinio įstatymo projekto pakeitimo ir papildymo“ projektų, kuriuos pateikė šio referendumo iniciatorius — Lietuvos Sąjūdis. Referendumui įvykus, pirmasis projektas tampa įstatymu ir dabar rengiamas Konstitucijos sudėtine dalimi, o Laikinojo pagrindinio įstatymo pakeitimai ir papildymai galiotų iki Konstitucijos priėmimo ir Laikinojo pagrindinio įstatymo atšaukimo. Trumpai šnekant, jeigu Lietuvos piliečiai savo balsavimu Sąjūdžio paskelbtus projektus priims kaip įstatymus, po to niekas, net Aukščiausioji Taryba neturės teisės jų keisti. Žmonių valia yra aukštesnė už visas valstybinės valdžios institucijas, ir tokiu būdu priimtą įstatymą galima pakeisti arba atšaukti vėl tik referendumu. Minėti projektai tuoj pat įsigalioja ir pradeda rengtis Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimams: Aukščiausioji Taryba nustato rinkimų datą, prasideda rinkiminė kova į Prezidento postą. Jei „taip“ pasakys apie 1 milijonas 350 tūkstančių Lietuvos piliečių, t. y. daugiau negu pusė visų turinčiųjų rinkimų teisę, referendumui pateikti projektai tampa įstatymais.

„K.a.“

JEI BRANGUS, VADINASI—GERAS

Kuo tik nebaidomi Lietuvos žmonės prieš referendumą. Vieni politikieriai sako (nors visi kairiarankiai), kad jo visiškai nereikia, kiti „nuogaštuoja“, kad po jo bus dar blogiau, o treči jau ir referendumo išlaidas paskaičiavo. Girdi, žiūrėk, žmogau, kur tavo darbo prakaitas plaukia, ir nepritark tokiom Nepriklausomybės užmačiom. Matai, net Lietuvos Respublikos rinkiminės komisijos pirmininko pavaduotojas A. Litvinas BNS korespondentui, atseit, pasakė, kad gegužės 23-osios ir birželio 14-osios rengiami referendumai iš viso kainuos apie 30 milijonų rublių. Bet tokių politinių baidytojų taip ir norisi paklausti: „O kas, mieli, padarė tuos du referendumus? Kas ėjo iš salės AT, kad tik suardyty kvorumą? Kas gurkšnojo kavutę, kai salėje vyko

karštos diskusijos? Kas balsavo, kad tik abiejų referendumų datos nesutaptų? Taigi jūs, kairiosios parlamento jėgos! Juk jums didžiausią baimę kelia nenumaldomai artėjanti Prezidento institucija, nes gerai žinote, kad su ja bus dedami apynasriai spekuliacijai, korupcijai, kyšininkavimui, netvarkai ir t.t. — o tuo pačiu ateis galas ir jūsų geram gyvenimui. Jūs pirma atskyrėte referendumų datas, o paskui suskaičiavote išlaidų milijonus. Taip tikėdami, kad žmonės neis į gegužės 23-osios referendumą. Gal kas ir neis. Tokie kaip jūs ir į jus panašūs, be abejo, neis. Bet tikri Lietuvos žmonės eis. Ir savo kaimynus paragins. Jei mes tarėme „taip“ Lietuvos Nepriklausomybei, tai „taip“ išstare ir prezidento institucijai.

JONAS BALTRUŠAITIS

KAS SUGA- DINO DEPU- TATUS?

Kaip dar neseniai džiaugėmės rinkimais i Aukščiausiąją Tarybą, didžiausią kiekvieno Sąjūdžio išrinktu deputatu, puoselėjome su jais susijusias gražiausias viltis. Bet po 1990 metų kovo 11-osios vis dažniau tekdavo patirti nusivylimą kartėlį. Kai kurie mūsų deputatai, vos palypėję ant politinės karjeros laiptelių, neprastai pasirūpinę savo buitimi, netruko užmiršti visus pažadus ir savo skambias priešrinkimines kalbas. Dar daugiau, jie pamiršo, kad iš juos reikia kažkas rinko, kad juos reikia nors kartkartėmis aplankyti, išklausti jų bėdų. Pagaliau išgirsti jų nuomonę ir dėl politinio Lietuvos gyvenimo. Kas deputatams davė teisę mūsų vardu nuspręsti, kad referendumo abi datos — dėl prezidento institucijos ir okupacinės kariuomenės išvedimo šiomet — yra negerai. Negi deputatai iš tiesų nesupranta, kad tas, kas būtų norėjęs pareikšti nuomonę prieš prezidento institucijos atkūrimą, tas ir būtų pareiškęs, visai nepaisydamas, kiek klausimų ir rauktą į šį biuletinį. Pirmą kartą balsuojant, komunistai susilaukė. Pažįstamas manevras, kai jautiesi ne visiškai saugus, ar neturi savo nuomonės. O to saugumo pertekliaus jau nebėra, nes komunistinė sistema neišvengiamai griūna visame pasaulyje. Taip, kaip ir prieš pusimtį metų buvo išpranašauta poeto Bernardo Brazdžionio: „Žus visam pasaulyje komuna. Ją kaip maglą mirštančią matau. Neteisybė greit pakyla, greit ir žūna: ne vergijai amžius viešpataut“. Bet ne veltui lietuviškose pasakose sekama, kad vietoj nukirstos vienos drakono galvos atauga trys, šešios, devynios. Vietoj vienos komunistų partijos atsirado socialdemokratai, leiboristai, liberalai, įvairios frakcijos ir frakcijėles, kurios nei valdžia nei grobiu nebepasidalina. Kandžiokite vienas kitam gerkles ir, kol visi neišsugalabysit, jei tai neatsigręžtu į mus, eilinius rinkėjus. Jūs peštės, o kraują mums nuleidžiats. Kas bus toliau? Kur nuvesite Lietuvą? Kur nuves Aukščiausiosios Tarybos ponus puikybė ir akla neapykanta bei pavydas AT pirmininkui? Dvejus metus stengėmės pailaikyti AT, budėjome, įtikinėjome žmones, kad Parlamentas dirba pasiaukojamai, o dabar visiškai paaiškėjo, kad dabartinė AT yra nepriklausomos Lietuvos stabdys ir būtina kuo greičiau skelbti rinkimus į seimą. Norisi tikėti, kad lietuviai nebepakartos senų klaidų ir neberinks garsiai rėkiančių ir tyliai knisančių. Ko verti pažadai gulti ant bėgių, kad vaikų neišvežtų svetima valstybė, kai rytojais dieną visiškai pritariama okupacinės kariuomenės viešpatavimui po mūsų stogu.

JONAS ABUKAUSKAS

ĖJIMAS Į PASAULĮ

Su džiaugsmu ir nerimu sekame Lietuvos įvykius. Brangi iš jos kiekviena žinėlė. Su didžiausiu entuziazmu sutikome ir tai, kad jūs pagaliau ryžotės referendumui. Tik buvome net prietrenkti, kad jums tam vienos dienos mažai. Jūs sugalvojote į kiekvieną klausimą atsakyti referendumais? Visi kraštai stengiasi vienu referendumu atsakyti piliečių visais tuo metu aktualiais klausimais. Juk taip žymiai pigiau ir paprasčiau. Kodėl Lietuva stengiasi iš naujo išrasti dviratį? Prātu nesuvokiama ir kai kurių deputatų pasisakymas, kad referendumas dėl kariuomenės išvedimo nereikalingas, kad, girdi, pasaulis ir taip žino. Žino, bet kas iš to? Nejaugi jūs manot, kad pasaulis

nieko daugiau nemato, kaip tik mažytę Lietuvą, neturi jokių kitų problemų, ir, jeigu jau žino, neturi teisės nė minutei užmiršti? Be to, šitokiais savo „išradimais“ užkertate kelią mums, užsienio lietuviams, praktiškai atimdami galimybę pasisakyti mūsų visų tėvynei svarbiais klausimais jau vien dėl to, kad mus skiria didžiuliai atstumai.

Lietuviai jau ne kartą pasauliui įrodė, ko verta yra tauta, savo didvyriškumu, narsumu ir santūrumu ne sykį nustebino pasaulį. Šikart jie ruošiasi pademonstruoti valstybės silpnumo farsą.

JURGIS GEMBUTAS
Canberra

NIEKO ŠVENTO

Keletą dienų Aukščiausiojoje Taryboje rietenos ir — viskas nuspręsta: bus du referendumai. Vienas — dėl prezidento institucijos atstatymo, kitas — dėl sovietinės kariuomenės išvedimo iš Lietuvos dar šiomet. Centro, Tautos pažangos ir liberalų frakcijų bei visokių raudonai violetinių atspalvių berniukai (įdomu, ar jie konsultavosi su Žirinovskiu, nes tas — irgi liberalas) be jokios sąžinės graužimo tas datas perskiria ir antrajam referendumui paskiria

birželio 14-ąją — rimties ir susikaupimo dieną. Prie viso to belieka pridurti, kad tie žmonės niekada nematė Sibiro šalčių, Tadžikijos saulės, jų kaulų šiandien nereikia ieškoti amžino išalo žemėje. Dar daugiau: jie ko gero bus palydėję kitus į ten. Antraip ar būtų drįsę tyčiotis iš tokios dienos. Tai — ne tik neetiška, bet ir paprasčiausiai nedora! Nejaugi nieko švento taip ir negimė tu žmonių sieloje?

JUOZAS KALVAITIS

Nieko neatsitiko?

Kovo pirmoje pusėje viešėjau pas artimuosius Kražiuose. Tuomet išgirdau naujieną, kad iškeliamas Kražių klebonas. Labai sunerimau. Kodėl? Juk šitiek darbų žmogus padarė, šitokie užmojai. Kartu prisiminiau, kaip jis norėjo į Kaliningradą kadaiše išstremti, kaip vietiniai partinukai ankstesniais metais įvairiausias pinkles organizavo. Iškart sovė galvon, kad kažką reikia daryti. Bet klebonas mane patikino, kad jis apie tai nieko oficialiai nežinaš. Bet štai per Velykų šventes sužinojau, kad šios kalbos virto tikrove. Namieikiat man papasakojo, kad papapjiediai sužinoję šią tiesą, šokosi gelbėti padėties, ruošėsi delegacija vykti pas patį Audrį Bačkį. Pats klebonas St. Anužis juos sudraudęs, sakdamas, kad nieko nereikia daryti, kad jis davė paklusnumo įžadus, be to, išvyksta į gimtą kraštą, kuris jam taip pat brangus. Visa tai aš

supratau, bet kartu dar ir taip mintiju: ir vis tiek čia suveikė kažkokios pogrindinės jėgos. Kodėl toks greitas iškeldinimas? Kad papapjiediai nespėtų atsitokėti, kad vėl kolona mašinų nenuvyktų į vyskupiją, kaip kad jau kartą buvo? Kodėl taip nežmoniškai išleistuvėm pasirinkta Priskėlimo šventė? O klebonui gera parapija duota ar ne todėl, kad jisai nepriestauratų, net patenkintas būtų. Kodėl jis Kražius paliko prieš pat referendumą? Būkim vargingi, bet teisingi: kun. St. Anužio iškėlimas tamsiosioms jėgoms suteikė daug džiaugsmo. Ir, manau, sakyti, kad nieko Kražiuose neatsitiko, negalima. Kaip skaudžiai dažnai mes nusvyllame todėl, kad nepajėgiame įvertinti savo priešininkų. O jie, pripažinkime, niekšybės srityje yra kur kas pranašesni, ir turi šitokią patirtį!

ANGELĖ SAGAUSKIENĖ

NELINKSMI SUTAPIMAI

Prieš pat Velykas pasiekė žinia, kad iškeliamas Kražių klebonas. Daug neramių minčių sukėlė ši naujiena: atimti iš Kražių šitokią veiklą žmogų ir dar prieš pat referendumą? Nepraėjo nė poros savaičių ir vėl — naujiena: iškeliamas Tytuvėnų klebonas, vienas didžiausių Sąjūdžio ramsčių. Ir vėl — likus keliolikai dienų iki refer-

rendumo. Pernelyg jau neįtikėtini sutapimai. Žinau, atsiras kas pasako, jog jų niekas neįstremia, jie ir ten galės veikti. Taip, bet tai bus jau po referendumo, kai jie mažiau bebus pavojingi tamsioms mūsų tautos jėgoms. O dabar jie — naujokai svetimame krašte, nežina situacijos ir nepažįsta žmonių.

JULIUS PUIDOKAS

Kadais barzdočiai dūmojo...

Visais istoriniais laikais didelių vaidmenį vaidindavo barzdos. Jos net dainų apdainuotos. „Lietuviai barzdočiai dūmojo... Ne išimtis ir šis laikmetis. Ypač dabar, susiruošus rinkti prezidentą. Stimuliuoja, matyt, tai, kad vienas pretendentų — barzdotas. Tad ir suskato Parlamento vyrai rūpintis barzdo-

mis (gal rinkėjai, barzdas sumaišę, išrinks kurį?). Vien Tautos pažangos frakcijoje visais barzdų paradais: Povilionio ir Kolesnikovo, Ambrazevičiaus ir Norvilo... Visa tai gerai, bet kad tie mūsų barzdočiai dūmė užmiršo.

JUOZAS VITKUS

„Taip!“ „Taip“ „Taip“

Kelmės rajono tarybos prezidentas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos referendumo įstatymu ir atsižvelgdamas į visuomeninių, politinių organizacijų, visuomeninių judėjimų, darbo kolektyvų visuotinių susirinkimų, jų tarybų, gyvenamosios vietos piliečių susirinkimų atstovų iškėlimo protokolus, nusprendžia patvirtinti apylinkių referendumo komisijas tokios sudėties:

A. Rackauskas, R. Rižakova, P. Silinskas, V. Tulčienė, A. Zykas.

KRAŽIŲ NR. 14

D. Astrauskaitė, A. Alčuskas, G. Akūnienė, V. Antukienė, S. Balsienė, R. Dirmeikienė, A. Dirmeikis, L. Kasparaitė, R. Mečajus, P. Šileris.

KUKEČIŲ NR. 15

B. Albrechtienė, I. Augustienė, E. Baltrušaitienė, G. Benevičienė, R. Buerius, J. Kančelskis, V. Kareiva, V. Maziliauskas, S. Narbutienė, J. Meškauskienė, S. Stulpinas, S. Vedeikienė.

LAUGALIO NR. 16

E. Andrulienė, M. Bagdonienė, P. Jurevičius, B. Kazlauskas, A. Martinaitienė, E. Ota, V. Savickas, B. Slomkienė, R. Stonys.

LIOLIŲ NR. 17

V. Benediktavičiūtė, A. Grinius, S. Karpavičienė, B. Kelpša, J. Kraujutienė, R. Kupreščenkienė, L. Narbutienė, R. Petravičius, V. Ralytė, L. Savickas, F. Strelkauskienė, A. Spokauskis, N. Tijiūnaitienė.

LUPIKŲ NR. 18

R. Bazenis, J. Gaupšienė, E. Kosmauskienė, E. Linkevičius, B. Seliuginienė, P. Tautvydas, J. Valčiukienė.

MAIRONIŲ NR. 19

S. Dargevičius, V. Gudeikis, A. Jankus, D. Nausėdaitė, P. Počius, P. Pluščiauskis, E. Starožinskienė, D. Valčiukienė, D. Žiauberis.

MINUPIŲ NR. 20

S. Giedrimas, A. Kasparas, A. Kazlauskas, A. Lideikienė, A. Lileikienė, K. Lukoševičius, J. Vaitkevičius, A. Venckus, V. Zelepuga, J. Zvierka.

MOCKAIČIŲ NR. 21

M. Jančiauskienė, I. Kančiauskienė, I. Kasperavičienė, R. Medimienė, A. Petrauskas, R. Poškienė, D. Šimkienė, P. Užmiškis, A. Vilčinskienė.

PAGRĮŽYVIO NR. 22

E. Bogužas, O. Gečienė, J. Kalasauskienė, A. Raudonienė, B. Tarasiukienė, A. Tuminskaitė, Mari-Regina Valiukevičienė, A. Vileikis.

PAKĖVIO NR. 23

V. Buereckas, D. Lekšienė, S. Makaras, K. Plaščinskienė, O. Ralienė.

PAKRAŽANČIO NR. 24

C. Augys, V. Barkauskas, M. Boguzienė, V. Bumblienė, O. Dambrauskienė, V. Janavičius, S. Kleinauskienė, V. Macaitis, M. Mockus, P. Norkus, A. Sarlauskienė, P. Talat-Kelpša, A. Visockienė.

PASIAUŠĖS NR. 25

J. Abartienė, A. Baranauskienė, S. Grigas, R. Milašius, S. Paldavičienė, J. Sivickas, A. Ulienė.

PASILĖNŲ NR. 26

J. Baliutavičius, L. Bakanauskienė, A. Diržinskas, V. Druskis, E. Garalevičienė, V. Juknys, J. Lukoševičienė, G. Morkytė, A. Nutautas, K. Pulkis, Zakarauskaitė.

(Nukelta į 4 psl.)

(Atkelta iš 2 psl.)

PAŠILĖS NR. 27

Z. Bukantas, M. Beržinskis, S. Franskevičienė, N. Ginčiauskienė, V. Jokubka, J. Ucevičius, A. Nausėda, J. Zaludienė.

PAVĖŽUPIO NR. 28

V. Kvietkus, A. Levickas, A. Liaudanskas, R. Merkeliene, S. Merkeliene, J. Petrauskaitė, A. Plušciauskas, B. Rubickienė, A. Streckytė, N. Žičkienė.

PETRALIŠKĖS NR. 29

D. Dauskurdienė, J. Kivielienė, M. Kvietkauskas, V. Martutaitis, V. Metrikienė, N. Miknienė, E. Šimkevičius, A. Žeringis.

STULGIŲ NR. 30

R. Brazauskaitė, O. Brazauskienė, D. Dockeivičiūtė, A. Pocius, S. Rukas, R. Sirvidas, P. Šetkus, B. Urbutienė.

SALTENIŲ NR. 31

J. Baracevičienė, S. Guščikas, M. Pocius, A. Samušis, A. Valčiukas.

SAUKĖNŲ NR. 32

Z. Juknienė, J. Kazlauskas, J. Kušleika, V. Macaitienė, J. Mikėnas, A. Petrulaitis, O. Pleskūnienė, V. Santauskas, J. Udrienė, A. Valantukevičius, B. Rakauskienė.

SEDBARŲ NR. 33

J. Arkušauskas, J. Blovieščius, E. Gudauskienė, A. Nėnius, V. Olišauskas, A. Rimkus, C. Samuilis.

TYTUVĖNŲ MIESTO NR. 34

A. Gečienė, V. Karašauskas, Z. Liučvaitienė, S. Nutautienė, G. Rosenienė, V. Slizevičius, E. Šleženė, S. Tvaskūnas, J. Vaitiekūnienė, L. Vasiliauskienė.

TYTUVĖNŲ MIESTO NR. 35

I. Bargailienė, B. Blažys, A. Blažienė, E. Gylienė, I. Gudauskienė, S. Meškauskas, R. Pavolienė, S. Paškevičius, S. Petrulevičius, I. Šarlauskytė, V. Zalalienė.

UŽVENČIO NR. 36

K. Bagdonas, Z. Cvikas, V. Jankauskienė, M. Kulišauskienė, V. Mačiulienė, A. Mačiulis, S. Miknius, V. Petrikienė, L. Pulkienė, J. Vaškevičius.

VAIGUVOS NR. 37

V. Armalis, S. Baškytė, Z. Budreckienė, I. Graisienė, A. Lukošius, V. Lukoševičius, V. Mėlėšius, S. Valašienė.

VALPAINIŲ NR. 38

G. Ažerskienė, D. Demskienė, A. Dirmeikis, S. Geštautas, Z. Mikutavičius, T. Sakalauskienė, P. Sakalauskas.

VERPENOS NR. 39

V. Balčiūnas, J. Jurkus, J. Kantminas, I. Mameniškienė, J. Malakauskas, A. Paliulis, T. Plaščinskienė, J. Rimkus, E. Šarkienė, Z. Vičkus, V. Viržintas.

VIDSODŽIO NR. 40

A. Andrulis, A. Bumblauskienė, Z. Linkus, L. Rakauskienė, Z. Ričkus, E. Šimkienė, V. Tamašauskas.

ZALPIŲ NR. 41

I. Baltrušaitienė, A. Giedraitis, A. Milkintas, B. Petkevičienė, G. Vasiliauskienė, G. Raudienė.

ŽAIZDOS ŽEMĖS MŪSŲ

Siuo metu pats skaudžiausias klausimas kaime — žemė. Išaušo pavasaris, laikas sėti, o žmonės dar tebemina kelius, stengdamiesi susigražinti tėvų, protėvių nuqlamonėtą žemės lopinėlių, kiti jau valdijasi tarpusavyje ją atsiėmę, o tretii nebesumoja, kaip toliau nuo jos pabėgti, nes naujai susiformavę kaimynų santykiai nuvertino viską...

xxx

Mūsų liko dešimt. Ir žemė buvusio P. Cvirkos kolūčio Sideriškės kaime tebėra, ir pastatai išlikę. Rodos, belieka pasiimti nuosavybės dokumentą ir toliau — laimingai ūkininkauti. Tuo labiau, kad mes tos žemės neišdraskome gabalais, neišsinešiojame kas sau, o visi dirbsime vienoje vietoje. Beje, iki to dar labai toli, nors mes slenkščius dėl tėvų žemės susigražinimo jau pradėjome minti 1991 metų ankstyvą pavasarį. Iš pradžių mums buvo paaiškinta, kad mes dar neturime gavę iš archyvų nuosavybę patvirtinančių dokumentų. Jau tuomet mes išsakėme nuogastavimą, kad mūsų žemės gviėšiai ateiviai Viršilai. Tuomet buvo pasakyta, kad Viršilai žemę tik nuomos, o kai mes gausim dokumentus, tai ji ir bus mūsų. Dokumentus iš archyvo gavom, bet žemės — ne. Dalį jų buvo užtūpę Viršilai, kuriems niekas nieko padaryti lyg ir „negali“. Mums net įrodinėjama, kad įstatymai parašyti Viršilų gobšumui įteisinti. Ji — ūkininkė. Kokia ji ūkininkė? Ją visi kaime godojo kaip invalidę. Ji niekada, net jauna būdama, žemės nedirbo. Kartais jau ima rodytis, kad net 1940 metų okupacija buvo geresnė. Tuomet atėmė viską toliau nuo pastatų, o paskui visą laiką kartojo: „atimsim, atimsim!“, nors ir nebebuvo ko atimti. Dabar gi — neatiduosim, negražinsim! Po pačiais langais kitam atidavė. Per tokius, atsiprašant, ūkininkus liko nuskriausta ir daugiau kaimynų. Geriausi gabalai atplėsti iš Pociaus, Simonavičiaus, Kazlausko, Knystauto, Zybartienės, Šemetulsko, Veidienės, Mecelio, Oželio, Mecelytės. Priėjo iki to, kad kaimynai budėjo naktimis savo žemės rėžiuose, kad nepriimtuotų jos Viršilams. O juk viso to nebūtų buvę, jei žemėtvarkininkai būtų buvę bešališ-

ki, geriau įsiskaitę įstatymus, atvažiavę į laukus be išankstinės nuostatos globoti ūkininką. Žemelę mes vis tiek atsimsim. Šią teisę, ačiū Dievui, dar gina įstatymas. Bet kokio kaina? Kiek supjudyta žmonių, sugaišta laiko.

ONA RUTKAUSKIENĖ

xxx

Buvau iš biedniokų, tik tėvai žemės turėjo. Tad ir teko eiti per svetimus kampus. Kai suvarė visus į kolchozus, apsigyvenau Dvarčiaus kaime (prie pat Užvenčio), ūkininkės Stasės Norkienės dvare. Ėjo metai. Pradėjo grįžti ištremtieji. Parvažiavo ir Stasė Norkienė. Visi žinom, kaip tokius sutiko valdžia. Užleidau trobą, nors ir gavau už tai barti iš valdžios. Pati apsigyvenau vadinamojoje kumetynėje. Sugalvojau savo kampą susirėsti. Sakau S. Norkienei: „Ar nepykysi, jei aš ant tavo žemės statysiuos“. Toji tik nusijuokė — kokio dar žemė! Kas gi galėjo tikėti, kad kas nors ją sugražins. Pasistatėm. Ir toliau gražiuoju gyvenom. Pradėjo melioracijos vajuus. Iš vieniemių varo. Sumyniau takus iki pat Ylniaus, prašiau neliesti. Paliko, nes labai dė-

kingoje vietoje buvome. Po kurio laiko — vėl: pagal jų planus reikia mūsų žemę numeliuruoti, sodas kliudo. Sėdą, kuris, aišku, jau buvo uktas, nupirkau, dėl griovio susitarėm. Ir vėl toliau kaimynystėje laimingai gyvenome, kol neatejo dabartiniai laikai. Dabar S. Norkienė, rodos, patrako: „Von iš mano žemės ir — viskas“. Jau nekalbu apie tai, kad „daužo“ paskutiniiais (gal Sibire išmoktais) žodžiais, bet ir niekur pasisukti nebeleidžia. Pernai išvertė tvorą. Padaviau į teismą. Liudininkų nėra. Užtvėriau naujos vielos tinklą vietoj senosios, jau praardytos, kampas nuplėstas. „Kas matė?“ — klausia. Išnuodytos bitės, septyniolika avilių turėjau — irgi niekas nematė. Grasina padegti — irgi niekas to negirdi. Nebus liudininkų ir kai taip padarys. Paprasčiau neapsikentusi valdžios pagalbos, bet tie, kurie kartą turėjo reikalų su S. Norkiene, daugiau nebenori susidurti — kiekvienas savo nervus tausoja. Tik ką mums daryti? Kaip toliau gyventi? Kaip tą trobelę iš čia nusinešti? O juk jau — gyvenimo saulėlydis.

DUBAUSKIENĖ

JUOZAS MALINAUSKAS

JUOZO BINDOKO nuotr.

ŪKININKŲ DĖMESIUI!

Jei kieno žemėje gerai dera svogūnai, česnakai ar bulvės, skubėkite sudaryti sutartis su vokiečiais, kurie pasiruošę už jūsų produkciją mokėti valiuta. Sutartis sudaromos per Ūkininkų sąjungą.

AČIŪ!

(Atkelta iš 3 psl.)

kas, I. Barauskienė, A. Barauskas, Z. Verikienė, R. Krivickaitė, A. Levickas, G. Stankutė, J. Ignatavičius, E. Bivainytė, L. Stankutė, C. Rancytė, I. Vidugiris ir daugelis daugelis kitų. Tikriausiai jie mums atleis, kad nepajė-

giame išspausdinti visų jų pavardes — ne dėl reklamos šie žmonės skubėjo nešini savo uždirbtais rubleliais, o vardan tos Lietuvos. Tuo labiau, kad turime sumanymų, kaip pagerbti ir įamžinti šiuos žmones. O jie iš Kelmės ir Tytuvėnų, Kražių ir Stulgių, Pagrižuvio ir Užvenčio — iš visur. Ačiū! Ačiū! Ačiū! O kartu norime pakviesti ir kitus: jei Jums atliko koks rublis, jei dar suduriate galą su galu, atsi-

minkite, kad Aukščiausiosios Tarybos Apsaugos vyrai gyvena tik Jūsų aukomis ir Jūsų moraline parama. O jie saugo Parlamentą, Lietuvos širdį, į kurią, beje, prisiveisė kirminų.

EUGENIJA BARAUSKIENĖ

xxx

„KRAŽIŲ AIDAI“ NUOŠIRDŽIAI DĖKOJA SAJŪDŽIO KELMĖS RAJONO TARYBAI UŽ ŠIO NUMERIO FINANSAVIMĄ.

NUOŠIRDŽIAUSIAS AČIŪ LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBEI, SKYRUSIAI KRAŽIŲ SKERDYNIŲ PAMINKLUI 400 TŪKST. RUB.

Redaktorė

N. PETROŠIŪTĖ

Įregistruotas Spaudos kontrolės valdyboje prie Vidaus reikalų ministerijos liudijimu Nr. 323.

REDAKCIJOS ADRESAS: 235479, Kelmės rajonas, Kražiai, Pievų g-vė, Nr. 4. Telefonas 53500.

Eina kartą per mėnesį. Rinko ir spaudė Klaipėdos „Ryto“ spaustuė. Fotorinkimas. Ofsetinė spauda. Kaima sutartinė.

Užsak. Nr. 1063
Tiražas 3000 egz.

IŠ MŪSŲ KRONIKOS

xxx

Ryšium su artėjančiomis Kražių skerdynių 100-osiomis metinėmis, dešimt dienų (liepos 16-26) Kražiuose dirbo Katalikų mokslo akademijos organizuota ekspedicija, kuriai vadovavo garsusis etnografas Vacys Milius. Ekspedicijos dalyviai domėjosi Kražių etnografiniais bruožais, liaudies menu, papročiais, tradicijomis, verslais, kultūros paminklais, atgimimo istorija, rinko medžiagą apie politinius kalinius, rezistentus ir t.t. Iki skerdynių jubiliejaus ruošiamasi išleisti dvi knygas. Vieną jų ruošia Vilniuje mokslininkai, istorikai. Tai bus iš lenkų kalbos versta knyga apie garsiuosius 1893 metų Kražių įvykius. Antroji - monografija, į kurią sutilps ir Kražių šiandiena. Ją rašo patys kražišklai...

xxx

Per gegužės, birželio ir liepos mėnesius iš mūsų į amžinybę iškeliavo net 24 parapijiečiai. Gūdūs gedulo varpai skambėjo Julijonai Zubienei iš Pagių, Juozui Kalvaičiui iš Kražių, Stasiui Laurinavičiui iš Budraičių, Jadvygai Marcinkevičienei iš Kražių, Marijonai Rimidienei iš Pagių, Stefanijai Vaikaitei iš Plūščių, Petru Trakšeliui iš Kalvių, Petru Lipėkai iš Gedminių, Onai Šukauskaitei iš Kražių, Broniui Krenciui iš Kražių, Vaclovui Laurinavičiui iš Kupšelių, Magdalenai Mėlenienei iš Pagių, Onai Apulskytei iš Kražių, Jolitai Bytautaitei iš Kražių. Į savo kraštą amžinam poilsiui vėl sugrįžo Antanina Čekauskienė iš Karklėnų, Stasė Popovienė iš Kauno ir Ona Labanauskienė iš Telšių.

Išėjusiųjų atėjo pakeisti 41 mažasis katalikas - tiek krikšto sakramentų, o 18 jaunų porų pradėjo šeimyninį gyvenimą.

xxx

Brangus skaitytojau! Štai po poros mėnesių pertraukos vėl Jus aplanko "Kražių aidai". Tikimės, kad Jūs labai nepykote, nesulaukę įprastu laiku mūsų laikraščio, nes, be abejo, supratote, kad ne iš gero gyvenimo taip atsitiko. Dabar, kai šitiek bankrutuoja, užsidaro gana solidžių laikraščių bei žurnalų, mūsų mažam laikraštukui išlikti išties nėra lengva. Ne dėl paguodos, dėl aiškesnio supratimo pora statistinių skaičių: už metų prenumeratą surinkome apie 7 tūkst. rub., vieno numerio išleidimui šiuo metu reikia per 10 tūkst. rub. Paprasta aritmetika, tiesa? Tad ir prisieina keletą mėnesių laukti algos, kad sutaupytum reikiamą sumą numerui. Galite pagalvoti, kad tie pinigai vėliau, išplatinus sugrįžta. Deja, ne, nes laisvam pardavimui mes turime 700 egz., kiti - prenumerata. Be to, kaip suprantate, redakcijoje nėra ne vieno etatinio darbuotojo, niekas nėra kapeikos negauna atlyginimo. Bet, nežiūrint to, netrūksta laikraščio talkininkų. O kol bus jų, tol gyvuos ir "Kražių aidai". Tikimės, labai nebarsit, jei kada truputiuką suvėluosime kelyje. Bet vis tiek ateisime!

(Nukelta į 3 psl.)

DIDELIS VABALAS VORATINKLYJE NEPASIKARIA

Taip jau susiklostė, kad mūsų žmonės, kai jiems prireikia "aukštesnių instancijų" ieško Aukščiausiosios Tarybos deputato Antano Račo, nors ir ne jį deputatu rinko. Galbūt, todėl, kad šis greičiausiai prisišaukiamas, kur buvęs, kur nebuvęs Kražius aplanko. Tai, žiūrėk, kokį laukiamą (ir reikalingą!) svečią atvežęs, tai su konkrečiu pagalbos pasiūlymu atvykęs, tai šiaip pasidomėti žmonių gyvenimu į kokią trobą užsukęs. Vienoje jų aš jį šįkart ir sutikau. Tik temą nelabai kasdienę - iš KGB "archyvų" begvildeną. Tad ir nutarėme pratęsti ją "Kražių aidų" puslapyje.

"Lietuvos aide" pasirodo nemažai medžiagos apie KGB tinklo apnarpliotus žmones. Kiek jų yra Parlamente, tarp deputatų ir nedeputatų, Vyriausybėje, įstaigose - sunku pasakyti. Manau, tik nedaugelis savo noru išpajiniojo į tą voratinklį. Ne visi ir įpajinotieji padarė nusikaltimus. Būtina priimti visiems bendrą sprendimą: koku atveju kaltinti sąmoningu bendradarbiavimu, koku atveju skelbti spaudoje vardus, pavardes. Neramiai jaučiasi ir rajono lygio buvę įvairūs informatoriai, agentai. Tik nedaugelis iš jų ryžtasi viešai prisipažinti. Tikimasi, kad Parlamento komisija KGB veiklai tirti patikrins kiekvieno kandidato į Lietuvos seimą ryšius su KGB, su sovietinės imperijos struktūra, kuri

vykdė pokaryje tautos dvasinį ir fizinį genocidą, skaldė tautą, sėjo nepasitikėjimą.

O kaip pačiam, Antanai, ar nebuvo numezgę voratinklio?

Taip, gyvenime ne kartą teko patirti šios organizacijos įtakingą ranką. Pirmą kartą susidūriau dar mokykloje, Jurbarko, kai "kažkas" nutarė neleisti išigyti man vidurinio mokslo baigimo atestato. Teko palikti namus ir susirasti kitą mokyklą, kurios direktorius nepabūgo, priėmė paskutiniaisiais mokslo metų mėnesiais, ir taip aš gavau atestatą. Buvusį direktorių ir auklėtoją dažnai sutinku tarp rajono pedagogų. Tačiau ir atestatas neatidarė mano svajonės durų.

Antrąkart šios organizacijos leteną pajutau tarnaudamas šiaurės laivyne.

Pasiuntė mane "mokyklon", o kai nesutikau įvykdyti tai, ko jie prašė, buvau "nurašytas". Teko patirti begales patyčių, pabuvoti atokiausiose šiaurės salelėse. Neprarado vilties įnarplioti mane į savotinklą ir studijų metais. Tik įstojus į universitetą, prisistatė kapitonas su dviem padėjėjais. Kalbėjo apie galimybes lankytis užsienyje, apie kitas lengvatas, ir, žinoma, apie savo "kilnius tikslus". Aš pastebėjau, kad kalbinami ir kiti studentai. Vyresniųjų patartas, pradėjau pasakoti visiems pažįstamiems apie pokalbius su saugumiečiais, prašydamas tai laikyti paslapyje. "Pliurpalių" paliko ramybėje. Iki R.Kalantos susideginimo. Poto buvo suimti mano draugai Kaune, Vilniuje. Apie suėmimus buvau perspėtas tą pačią dieną. Kratų metu ne pas vieną iš man artimų žmonių nieko nerado. O aš "nieko nežinojau" apie suimtųjų veiklą. Tuomet pareikalavo įrodyti savo lojalumą tarybų valdžiai. Kai to padaryti negalėjau, atleido iš darbo, iš mokyklos direktoriaus pareigų. Tačiau tam voratinklyje vien niekšus sutikau. Galėčiau daug gerų žodžių pasakyti ir ne apie vieną partkomo

darbuotoją, ir ne visi saugumiečiai buvovienodi. "Aš gi - lietuvis, džugu, kad Lietuva gyva", - esu girdėjęs iš KGB pareigūno lūpų. Taigi, visko buvo. Džiaugiuosi, kad neišsprūdo neatsargus žodis, dėl kurio būtų kokių nors pasekmių kitam žmogui.

Na, o gal vis tik ką nors konkrečiau?

Ką gi, Manau, Sausio 13-osios brolijos įkūrėja Jadvyga Bieliauskienė neužpyks, jei paminėsiu jos pavardę. Tai buvo paskutinis kartas, kai po J.Bieliauskienės suėmimo buvau iškvietas į Vilnių. J.Bieliauskienė buvo paėmusi pundą spausdinių įrašimui ir jos arešto metu kai kas patekos saugumiečiams įrankas. Apie būsimą kelionę jau buvau perspėtas draugų, be to, neabejojau Jadvygos tvirtumu. Didėsių komplikacijų padėjo išvengti ir studijų laikų prieteliaus V.Kuzmicko vardas. Labai nustebau, kad po kurio laiko J.Bieliauskienės, esančios katedrėje, pavedimu, man buvo pristatyti sutvarkyti spausdiniai.

Ir vis tik labai įdomu: štai Jus pašalino iš darbo. Kokius patelkė kaltinimus?

(Nukelta į 3 psl.)

Mažutė, bet ne vieniša

1991 metų rugpjūčio 27 dieną buvo pasirašyti aktai diplomatinio santykių atstatymo tarp Vokietijos ir Lietuvos respublikų. Apie šią istorinę dieną pasakoja AT deputatas Antanas RAČAS:

Lietuvos istorija rodo, kad mums praityje, dabar ir ateityje santykiai su Rusija, Lenkija ir Vokietija buvo, yra ir, matyt, bus labai reikšmingi. Vokietijos pramonės, mokslo pasiekimai leidžia tikėtis, esant normaliems tarpvalstybiniam santykiams, paramos, sukuriant Lietuvos ekonomiką, įtvirtinant Nepriklausomybę. Parama - tai abipusiai naudingas bendradarbiavimas, sprendžiant ekonominius, mokslo, kultūros klausimus. Labdarosiuotos problemų neišsprendžia. Tai tik padėties palengvinimas. Prie tų tarpvalstybinių santykių atstatymo teko prisidėti ir man. Taip jau atsitiko, kad rugpjūčio pučo dienomis buvau Lietuvoje. Rugpjūčio 24 dieną išvykau į Vokietiją, kur mano atvykimo laukė AT pirmininko pavaduotojas K.Motieka, pučo dienomis Vokietijoje išvystęs aktyvią politinę veiklą. Išvykstant AT pirmininkas V.Landsbergis prašė perduoti Vokietijos vadovams, jog Lietuva norėtų, kad Vokietija būtų ne paskutinė valstybė; atstausi diplomatinis santykius su Lietuva. Rugpjūčio 25 d. buvo pasiūstai kvietimai trijų Baltijos valstybių užsienio reikalų ministrams atvykti į Boną ir pasirašyti aktus dėl diplomatinio santykių atstatymo. Ruošiantis šiam

NUOTRAUKOJE - Lietuva pripažinta! (iš kairės) Krikščionių demokratų partijos atstovas Vokietijoje dr. Jonas Norkaitis, deputato V. fon Štetten'o padėjėja Monika Mundt, Lietuvos AT deputatas Antanas Račas ir Bundestago deputatas Volkfgangas fon Štetten'as.

iškilmingam aktui, nuoširdaus Lietuvos bičiulio Bundestago deputato V. fon Štetten'o kabinetas tapo Lietuvos diplomatinio centru. Vyravo pakili nuotaika. Tai, kas buvo mūsų bendradarbiavimo pagrindinis tikslas - normalių tarpvalstybinių santykių atstatymas - tampa realybe. Su nekantrumu laukėm rugpjūčio 27 dienos, vis rodėsi, kad kažkas dar

nepadaryta. Į pagalbą atvyksta ir Krikščionių demokratų partijos atstovas Vokietijoje dr. J.Norkaitis iš Štugarto. Rugpjūčio 27 d. istorinį aktą pasirašė Lietuvos užsienio reikalų ministras A.Saudargas ir Vokietijos užsienio reikalų ministras H.D.Genceris. Vakare buvo surengtas priėmimas svečių iš Baltijos šalių garbei.

Prasidėjo naujas etapas, o su juo - ir nauji uždaviniai. Siekiant sureguliuoti daugybę klausimų, kylančių vystantis normaliems tarpvalstybiniam santykiams, būtina paruošti plačią tarpvalstybinio bendradarbiavimo sutartį.

Palinkėsime mes jam sėkmės tame darbe!

Du vienos teisybės variantai

Linkaučių koplytėlės likimas - nebe nauja tema mūsų laikraštyje. Su pat "Kražių aidų" atgimimu kelėme klausimą dėl jos atstatymo. Tačiau visus tuos ilgus metus rodėsi, kad jos likimas be "Kražių aidų" niekam nerūpi. Tiesa, ne kartą tą klausimą gvildeno Sąjūdžio Kražių grupės susirinkimai, užsukdavo pasiguosti pavieniai linkautiškaiai. Tačiau tai buvo žmonės, kurie nieko negali pakeisti. O tie, kurių rankose buvo ir valdžia, ir pinigai, partizaniškai tylėjo. Bet ši pavasari tyła trūko. Prie Linkaučių koplytėlės iškilo pastoliai. Žmonės suskubo aukoti pinigus, negailėdami jėgų ir laiko talkino prie darbų. Ir staiga - kaip perkūnas iš giedro dangaus - kultūros paveldo inspekcija sustabdė darbus! Kas atsitiko? Jų komentaras trumpas: dirbama ne pagal projektą, savavališkai, be jokios techninės bei autorinės priežiūros. Linkaučių ir Petrališkės kaimų gyventojai stojo piestu: vadinasi, ko nesunaikino sovietmečiu, tą galutinai pribaiš dabar? Neatiduosime! Mūsų pinigai, mūsų koplytėlė, mes ją ir tvarkysim! Kiek lėšų tam reikalui skyrė statytojai, kultūros paveldo inspekcija? Kur jie buvo tuomet, kai po koplytėlę palaidotųjų kaulus šunys nešiojo? Žmonės parašė protestoraštus rajono vadovybei bei Aukščiausiosios Tarybos deputatui A.Račiui. (Tik kodėl A.Račiui - juk mūsų rinktas deputatas - S.Kašauskas?). Į Linkaučius vos ne kasdien ėmė lėkti specialistai, ekspertai, atsakingi tuo klausimu darbuotojai. Ir visi - be išimties - priedavo bendros išvados - pagal susidariusią padėtį jau būtina ieškoti kompromiso! Ir koplytėlę gelbėti būtina, ir taip nemokėsiškai elgtis su šventove negalima. Tačiau įpykę žmonės nebuvo linkę į jokių kompromisus - jie net basliais pasiruošę apginti savo teisybę. Tik ar ji visiškai tokia, kokią jie žino?

Viskas prasidėjo kur kas anksčiau, praeitų metų vasarą, kai į Kražius, ieškodamas savo protėvių kapų, atvyko Lenkijoje gyvenantis p. J.Przevlocki. Pagal odinius batus ant kaulų jis atpažino juos esant Linkaučių koplyčios rūsyje. Kadangi p. J.Przevlocki yra inžinierius-architektas, tai jis, surinkęs reikiamą medžiagą, netruko atsiųsti projektą (nemokamai) ir pažadėjo remti materialiai atstatant Linkaučių koplyčią. Tačiau tuo viskas ir baigėsi. P. J.Przevlockio projektas kažkodėl

buvo užmirštas, o vietoj jo šiais metais Kauno Paminklų projektavimo restauravimo institute užsakytas kitas. Tik jau ne nemokamai, o už solidžius tūkstančius. Į klausimą, kodėl taip atsitiko, Kražių apylinkės viršaitis B.Dirmeikis paaiškino, kad... nemokėjęs lenkiškai perskaityti. Be to, prie projekto nebuvo sudaryta sąmata. Kas dėl sąmatos, savaime suprantama - užsienietis savus pinigus paliko mums patiems susiskaičiuoti: iš kur jam žinoti mūsų statybinių medžiagų ir darbo sąnaudų kainas. Tą, anot specialistų, bemat būtų padaręs bet kuris statybų inžinierius. O kas dėl lenkų kalbos, komentarų nereikia - kiekvienam kaime dar rasi ją žinančių.

Bet tai, jau praeity. Šių metų pavasarį padaromas ir tas už tūkstančius užsakytais projektas. Netrukus gaunami visi derinimai bei leidimai ir darbai pradedami. Nuo tos vietos prasideda trečiasis koplytėlės "projekto" kūrimas. Nežiūrint to, kad projekto autorė S.Mickevičienė smulkiausiai išdėstė ką ir kaip reikia daryti, nuo ko pradėti ir kuo užbaigti, darbai vykdomi visiškai į projektą nežiūrint. Nors kultūros paveldo inspekcija rekomendavo darbu specialiai restauracijos darbams suburtą Narauško brigadą, B.Dirmeikis jos paslaugų atsisakė. Mat šie užsipašė 200 tūkst. rub. Tokių pinigų nebuvo. Nutartavertis savomis jėgomis ir viską padaryti daugiau negu perpus pigiau, tuo labiau, kad ir Kelmės "restauratoriai" lygiai tokius pat mokslus tebaigė. Taip sudaroma kražiškių statybininkų brigada. Tuo pačiu geriausių vyrų ir kiek jie tam gabūs, spręsti nesiimu. Pasakysiu tik tiek, kad tai buvo T.Kurminskis, Z.Grigūla, R.Račkauskas, V.Stonikas ir Savickienės Lioniuks, o atvykę ekspertai konstatavo, kad darbas atliktas... blogai ir bet kuriuo metu galima sulaukti nelaimės, nes naujai išmūrytoji siena net nesutvirtinta. Be to, atvykusi to reikalo tirti komisija sako, kad prievarta Kelmės restauratorių niekas ir nebrukęs, galėję kražiškiai ir savo brigadą sudaryti, tačiau techninė priežiūra yra būtina. O jos nebuvo. Mūsų statybininkai dirbo, kaip norėjo.

Stipriai viršaičio ir kultūros paveldo inspekcijos kardai susikryžiuo ir dėl statybinių medžiagų, dėl plytų. Pagal projektą jos reikalingos raudonos. Viršaitis nupirko baltas. Bet, pasirodo, didžiausia bėda ne plytos spalva ar jos

svoris, o tai, kad visiškai nė su kuo nebuvo derinama, net autorės nebuvo atsiklausta. Tuomet pagrįstai kyla klausimas, kuriems galams iš viso to projekto reikėjo, kam tiek pinigų sukišta, jei į jį net nepažvelgiama? Į priekaištą, kur Pavelda buvusi iki šiol, šie irgi panašiai paklausia. Į kiekvieną klausimą ar teiginį antroji pusė irgi turi kontrargumentą. Bet ne jų šiandien reikia Linkaučiams. Nuo mūsų kalbų ir spaudymosi koplytėlei nė kiek ne geriau: nuo to neišvengs susostus ir usios, nei stogas užsidengs. Nebent čia palaidotųjų vėlės gailiau vaitos, ieškodamos savo kaulų. Turbūt, ir

vieniems, ir kitiems reikia nusiimti "karūną" ir dabar jau bendrom jėgom ieškoti išeities. Kultūros paveldo darbuotojams nereikėtų įsikąsti vieną įstatymo raidę, o lanksčiau žiūrėti į realybę, kritiškai įvertinti susidariusią ekonominę situaciją. Uždrausti kiekvienas kvailys gali, o kas toliau? Mūsų viršaičiui B.Dirmeikiui nereikėtų didžiutissavo nemokėsiškumu ir daryti vieną klaidą po kitos. Kaip ne kaip, statome ne autobusų stotį "būdelę", o mini šventovę, tad jai turi būti ir derama pagarba. Ir nereikia kiršinti žmonių išgalvotais skaičiais, išpūstomis kainomis: tuo pačiu kaštu galima

padaryti viską ir žmoniškai. Tą supranta ir paprastas Linkaučių kaimo žmogus. Berods, Mintauskis kalbėjo, kad jie savo reikalo taip nepaliksią: važiuosią patys, ieškosią rodos... Ačiū jam ir visiems taip mąstantiems. Kas ieško, tas randa, kas beldžia, tam atidaro. Dabar būtent to ir reikia. Skubėti reikia: artėja ruduo, perniek eina statybinės medžiagos, o iki pirmųjų koplytėlės mišių reikia tiek nedaug. Paimti projektą, sučiti suinteresuotom pusėm ir rasti bendrą išeitį iš padėties. Ir vėl 17 amžiaus šventovė tarnaus Dievo garbei ir žmonių dvasiai.

Nijolė PETROŠIŪTĖ

IŠ TAUTOSAKOS LOBYNO

Tai buvo labai seniai, kada ligos ir marai mūsų kraštą alino. Atkeliavo toji nelaimė ir į Linkaučius. Žmonės ėmė vienas paskui kitą kaip lapai kristi. Nustojo rūkė kaminai, gurgždėję šulinio svirtys, tik šunys kiauras naktis kaukė į dangų žiūrėdami. Neaplenkė nelaimė ir turtingo pono namų. Rytą savovygėje radosustingusi naujagimi, priešpiečiais ant slenkščio sukniubo pirmagimis. Suėmė poną siaubas ir ėmėsi jis pagalbos į dangų šauktis, įžadus daryti: visus turtus parduosias ir vargšams išdalysias, ištikimai Dievui tarnausias, Dievo garbei gražią koplyčią pastatysias ir joje kasdien žvakę deginsias. Pats, viską savom rankom padarysias. Ir nelaimė paliko kaimą. Vėl surūko kaminų pypkės,

sukvykštė lopšiuose naujagimiai, nebekaukė naktimis šunys ir žmonės pamiršo buvusias negandas. Tik kadaise buvęs ponas ir toliau tęsė duotus įžadus ir iki pat savo mirties toli no visas negandas nuo kaimo.

xxx

Šiandien jau niekas nebegali pasakyti, kada tai atsitiko. Bet tai buvo labai seniai. Nežinia iš kur į Linkaučių kaimą atvyko pavargėlė. Kol kaimą priėjo, gili naktis užkrito, sodybų langai užgeso. O toji tiek buvo pavargusi, kad niekur toliau ir nebejo, pasidėjo kumštelę po galva ir užmigo čia pat po medžiu prie tako. Gal miegojo ji, o gal ir ne, tik staiga mato, ant gretimai esančio akmens stovi graži mergaitė. Basa, ilgaplaukė, nutvieksta skaisčių

spindulių. Sustingo iš nuostabos pavargėlė, o toji ir sako jai: "Kelkis ir eik į galutinę sodžiaus trobą, ten turtingą žmogų rasi. Pasakyk, ką regėjai ir perduok, ką aš paprašysiu: toje vietoje, kur dabar stoviu, tegul pastato koplyčią, o turtus tegul vargšams išdalina. Antraip, neišvengti jam nelaimės. Pašoko pavargėlė ir nuskubėjo kaip prisakyta. Nesunkiai kaimo galugalį surado, iškart ir trobą atpažino. Tik pribelsti ilgai negalėjo. Išklaušė ponas ją per slenkstį neleisdamas ir liepė keliauti savais keliais, kol dar šunų nepalaidės. Kur dėsies vergeta, iškeliavo. O netrukus pono namus baisus gaisras nusiaubė. Paliko kaip stovis, vien pinigų kapšą po kaklu pasirišęs - mat su šiais dienų naktis nesiskirdavo. Tuomet jis ir prisiminė vergetos pranašystę. Bijodamas dar

didesnių nelaimių, viską padarė kaip lieptas, o pats išėjo į vienuolyną.

xxx

Dar tais laikais, kada kryžieiviai niokojo mūsų šalį, dabartiniame Linkaučių kaimo stovėjo pilis. Tvirta, kaip ir visos Žemaičių pilys ji buvo, nes ją valdė dar tvirtesnių širdžių vyrai: kunigaikštis Linkautis su savo šešiais sūnumis. Ir turėjo jis reto gražumo ir neišpasakyto narsumo dukterį. Kartą, kai vyras buvo medžioklėje, pilį pasalūniškai apsupo priešai. Mat seniai vienas iš kryžievių buvo mergelę nusižiūrėjęs, tik palankios progos laukė. Ilgai mergelė tėvo kardu kapojo jai taikomą užmesti tinklą, ne vieną brolio špagą sulaužė į kryžievių šalmus, bet jėgos buvo nelygios. Matydama, kad neišvengti priešo nelaisvės, susivare kardą jaunon širdin. Pasimetę

nuo tokio mergelės narsumo, pasitraukė priešai. Tik sugūžę vyras rado namuose neišsakomą sielvartą. Palaidojo mergelę pilies papėdėje, po senais klevais, o ant kapo koplyčią pastatė, kurioje mergelės portretą pakabino. Vos jie taip padarė, toji tapo lyg gyva. Kartais liūdėjo, kartais šypsojosi. Pasklido garsas apie tą stebuklą po plačią šalį. Tuo labiau, kad nuo to laiko pilis tapo nebeįveikiama. Ji, tikriausiai, ir šiandien tebestovėtų, jei Vytautas Didysis Žemaičių nebūtų apkrikštijęs, jei šalimais Kražių bažnyčios nebūtų pastatęs. Ilgainiui mergelę primiršo, o jos nuostabų atvaizdą sienoje naujoji tikyba šv. Marija ėmė vadinti. Šis paveikslas dar prieš dešimtmečį buvo įžiūrimas koplytėlės sienoje.

IŠ MŪSŲ KRONIKOS

(Atkelta iš 1 psl.)

xxx

Pamažu, per didelius vargus, pagaliau į priekį juda Kražių skerdynių paminklo reikalai. Jau supirktos reikalingos medžiagos, turime bronzą, beliko liejimo darbai. Už tai mes patį didžiausią ačiū tariame mūsų premjerui A. Abišalai. Tai jis, tuo metu būdamas dar net "be portfelio", sugebėjo rasti Kražiams 400 tūkst. rub. (Už tai Dievas jam atlygino: ne tik portfelį nupirko, bet ir Vyriausybės galva padarė.) Ačiū ir buvusiam premjerui G. Vagnoriui, dalį munitinę sulaukytos bronzos atsiuntusiam į Kražius.

Po šv. Roko atlaidų jau tikimės pradėti ir bažnyčios vartų statybą, į kuriuos bus įmontuotas paminklas.

Šiomet šventąją komunią pirmą kartą priėmė arti šimto Kražių parapijos vaikų. Jų tėveliai nuoširdžiai dėkoja parapijos klebonui Vytautui Gedvainiui už labai gražiai organizuotą šviesiausią vaikystės šventę.

xxx

Keletui dienų Kražiuose stabtelėjo keliavę ateitininkai. Jie domėjosi Kražių istorija, kultūra, tradicijomis, daug bendravo su vietos gyventojais, jaunimu.

xxx

Nuoširdų ačiū paminklo statymo komisijai, o kartu ir visi kražiškiai taria kauniškesni gydytojai Nijolei Šimkienei, paminklui skyrusiai 1000 rublių.

xxx

Paminėtos 60-osios kražiškio dailininko, grafiko, garsaus kultūros ir meno veikėjo Edmundo Žiauberio gimimo metinės. (Mirė 1985 m.)

BE KALTĖS KALTI

(Tęsinys. Pradžia Nr. 48.)

motina Putvinskienė-Putvienė Emilija, Vytauto, 65 m., ūkin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Grauzikų dv.; repr. 1941 m. - tremtis - Ust-Luchčim, Kortkeroso raj. (Komija) - nužudyta sovietinių aktyvistų 1943 m. - nuteista sušaud. (Komija). KER SPS VRM ANK

Ragauskas Liudvikas, 47 m., ūkin., Raseinių apskr., Kelmės raj., Laukodamos k.; repr. 1940 m. - kalėjimas - Raseiniai, iš ten pabėgo po 1 metų, 1941 m. grįžo į Lietuvą, mirė ne Lietuvoje. ANK

žmona Ragauskienė Jadvyga, Jono, 34 m., ūkin., Raseinių apskr., Kelmės raj., Laukodamos k.; repr. 1941 m. - tremtis - Davpon, Syktyvkaro raj. (Komija) - tremtis - Vorkuta (Komija), paleista 1956 m., 1958 m. grįžo į Lietuvą. KER VRM ANK

sūnus Ragauskas Česlovas, Liudviko, 11 m., Raseinių apskr., Kelmės raj., Laukodamos k.; repr. 1941 m. - tremtis - Davpon, Syktyvkaro raj. (Komija) - tremtis - Vorkuta (Komija), paleistas 1958 m., 1958 m. grįžo į Lietuvą. KER VRM ANK

sūnus Ragauskas Kazimieras, Liudviko, 9 m., Raseinių apskr., Kelmės raj., Laukodamos k.; repr. 1941 m. - tremtis - Davpon, Syktyvkaro raj. (Komija) - tremtis - Vorkuta (Komija), paleistas 1958 m., 1958 m. grįžo į Lietuvą. KER VRM ANK

duktė Ragauskaitė-Masiukienė Janina, Liudviko, 13 m., Raseinių apskr., Kelmės raj., Laukodamos k.; repr. 1941 m. - tremtis - Davpon, Syktyvkaro raj. (Komija), išten, matyt, pabėgo po 6 metų; repr. 1949 m. - savan. išvyko į tremtį - Davpon, Syktyvkaro raj. (Komija) - tremtis - Vorkuta (Komija), paleista 1956 m., 1958 m. grįžo į Lietuvą. KER VRM ANK

Ražanauskas Aleksas, Jono, 30 m., amat., Raseinių apskr., Kelmės raj., Papeksnių k.; repr. 1941 m. - kalėjimas (Lietuvoje); repr. 1941 m. - lageris. KES SPS

Reizgis Vincas, Vinco, 40 m. ūkin., Kretūnos apskr., Kelmės raj., Ruigiu

k.; repr. 1941 m. - kalėjimas (Lietuvoje); repr. 1941 m. - lageris. KER SPS

Rimkus Stanislovas, Antano, 28 m., kun., Telšių apskr., Kelmės raj., Kražiai; repr. 1940 m. - kalėjimas - Raseiniai; repr. 1941 m. - kalėjimas - Sol-Ileckas (Kazachija); repr. 1942 m. - lageris - Petropavlovskas (Kazachija-Š. Kazachijos sr.), grįžo į Lietuvą, mirė 1957 m. KER ANK

Rimolaitis Juozas, Adomo, 22 m., Raseinių apskr., Kelmės raj., Vielių k.; repr. 1940 m. - kalėjimas - Raseiniai; repr. 1941 m. - lageris. KER

Romeris Eugenijus, Izidoriaus, 70 m., ūkin., Raseinių apskr., Kelmės raj., Tytuvėnų dv.; repr. 1941 m. - tremtis, Syktyvkaro raj. (Komija); repr. 1942 m. - tremtis, ten žuvo 1943 m. - Kuibyševas (Kuibyševo sr.). KER SPS ANK

žmona Romerienė Zofija, Tadeušo, 56 m., men., Raseinių apskr., Kelmės raj., Tytuvėnų dv.; repr. 1941 m. - tremtis - Syktyvkaro raj. (Komija); repr. 1942 m. - tremtis - Kuibyševas (Kuibyševo sr.) - emigravo į užsienį tiesiai iš tremties, mirė 1972 m. ne Lietuvoje. KER SPS ANK

Rūkas Izidorius, Izidoriaus, 40 m., tarnaut., Kelmė; repr. 1941 m. KER

žmona Rūklėnė Liuda, Izidoriaus, 35 m., mokyt., Kelmė; repr. 1941 m. KER

sūnus Rūkas Rimutis, Izidoriaus, 3 m., Kelmė; repr. 1941 m. KER

duktė Rūkaitė Jūratė, Izidoriaus, 1 m., Kelmė; repr. 1941 m. KER

Rusas Jonas, Juozo, 31 m., mokyt., Raseinių apskr., Kelmės raj., Liolių k.; repr. 1940 m. - kalėjimas - Raseiniai; repr. 1941 m. - lageris, ten žuvo (Orenburgo (Čkalovo) sr.). KER VRM

Rusteika Henrikas, 40 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Padubysio k.; repr. 1941 m. KER

žmona Rusteikienė Sofija, Stasio, 30 m., tarnaut., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Padubysio k.; repr. 1941 m. KER

sūnus Rusteika Vaclovas, Henriko, 6 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Padubysio k.; repr. 1941 m. KER

duktė Rusteikaitė Aldona, Henriko, 3 m., Šiaulių apskr., Kelmės

TIKĖJIMO ŽODIS

Dievo pagalba - mūsų jėga

Kad dorai gyventume ir laimėtume dangų, nepakanka vien mūsų jėgų - reikia dar ir Dievo malonės. Dievo malonę mes gauname Mišiomis, malda ir sakramentais. Apie juos mes šiandien bei artimiausiuose laikraščio puslapiuose ir pakalbėsime.

Pirmasis mūsų išganymo sakramentas yra

KRIKŠTAS

Štai Kristaus žodžiai: "Man duota visa valdžia danguje ir žemėje. Eikite ir mokykite visas tautas, krikštydami jas vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios. Kas tikės ir bus pakrikštytas, tas ir bus išganytas" (pgl. Mt. 28, 18-19). Per krikštą krikštijamasis atsižada piktosios dvasios ir visų nuodėmių, išpažįta tikėjimą į Kristų ir jo dieviškąjį mokslą, tuo jis išpareigoja kaip krikščionis gyventi ir mirti. Per krikštą mums suteikiamas naujas gyvenimas - malonės gyvenimas, ir mes tampame Dievo šventove, Dievo vaikai, todėl privalome krikščioniškai gyventi ir išugdyti savyje dieviškas dorybes: tikėjimą, viltį ir meilę. Krikštas yra pats svarbiausias mūsų gyvenimo sakramentas, nes be jo negalime priimti kitų sakramentų. "Jei kas neatgims iš vandens ir iš Šventosios Dvasios, tas negalės eiti į Dievo karalystę", - sako Kristus. Todėl Bažnyčia įsako, kad gimusieji kūdikiai būtų kaip galima greičiau pakrikštyti. O prieš tai būtina žinoti,

kad suteikiant Krikšto sakramentą privačiu dalyvauti abiem tėvams. Krikštateviai, arba kaip mūsųose sako, kūminai turi būti tikintys ir praktikuojantys katalikai. Negalima krikštateviais kviesti susimetėlių, girtuoklių, kito tikėjimo žmonių. Krikštatevių šventa pareiga rūpintis vaiko krikščionišku auklėjimu, ypač, kai gimdytojai nelaiku miršta ar nueina šunkeliais. Labai svarbu ir parenkamas vardas. Kūdikiu būtina parinkti kokio nors šventojo vardą, kad vaikutis turėtų savo globėją, gyvenimo pavyzdį ir danguje užtarėją. Svarbu krikšto rūbėlis ir žvakė. Nuo amžių vienu krikšto rūbėliu lietuviai stengėsi pakrikštyti visus, kadaise ir gausių šeimų vaikus - tai šeimos darnos ir broliškos meilės simbolis. Krikšto žvakė žmogų lydi per visą gyvenimą. Ji uždegama per gimtadienius, vardadienius, mirties valandą. Ji - mūsų tikėjimo šviesos simbolis kelyje į amžinybę. Ir atsiminkime: krikštynos turi būti blaivios - neapnuodykime jų pragaro nuodais.

Kun. Vytautas GEDVAINIS

raj., Padubysio k.; repr. 1941 m. KER

duktė Rusteikaitė Janina, Henriko, 8 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Padubysio k.; repr. 1941 m. KER

Rusteikienė Valė, 38 m., ūkin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Padubysio k., repr. 1941 m. KER

sūnus Rusteika Stasys, (Stasio), 12 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Padubysio k.; repr. 1941 m., KER

sūnus Rusteika Stepas, (Stasio), 4 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Padubysio k.; repr. 1941 m. KER

duktė Rusteikaitė Marija, (Stasio), 10 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Padubysio k.; repr. 1941 m. KER

Sakalauskas Henrikas, Jono, 45 m., ūkin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Aunuvėnų k.; repr. 1941 m. KER

žmona Sakalauskienė Marija, Jono, 34 m., ūkin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Aunuvėnų k.; repr. 1941 m. KER

sūnus Sakalauskas Jonas, Henriko, 6 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Aunuvėnų k.; repr. 1941 m. KER

duktė Sakalauskaitė Marija, Henriko, 1 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Aunuvėnų k.; repr. 1941 m. KER

Sakelis Mykolas, Vladimiro, 26 m., ūkin., Kelmė; repr. 1941 m. KER VRM

motina Sakelienė Anastazija, Orano (Prano?), 62 m., ūkin., Kelmė; repr. 1941 m. KER SPS VRM

Sapragonas Pranas, Domyko, ūkin., Kelmės raj., Veskalnio k.; repr. 1941 m., į Lietuvą negrįžo. ANK

Senkevičienė Janina, Ksavero, 72 m., Kelmės raj., Kiaunorių k.; repr. 1941 m. - tremtis, ten žuvo (Altajaus kr.). VRM

Sinkevičienė Janina, Ksavero, 70 m., ūkin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Kiaunorių k.; repr. 1941 m. KER

Skirienė Bronė, Juozo, 37 m., n.šeiminin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Kuršėnai; repr. 1941 m. - tremtis, Starobardinsko raj. (Altajaus kr.); repr. 1947 m. - tremtis - Prokopjevskas (Kemerovo sr.), paleista 1957 m., 1957 m. grįžo į Lietuvą, mirė 1977 m. Bėgo. KER VRM ANK

Skvireckas Povilas, Jono, 29 m., darbin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Perlė; repr. 1941 m. - kalėjimas (Lietuvoje); repr. 1941 m. - lageris. KER SPS

Steponavičienė Marija, Vaitiekiaus, 83 m., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Šaukėnai; repr. 1941 m. KER

Steponavičienė (Stepanavičienė?) Sofija, Julijono, 45 m., ūkin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Šaukėnai; repr. 1941 m. - tremtis, Bijsko raj. (Altajaus kr.), paleista 1956 m. KER VRM

sūnus Steponavičius (sūnus?) Algirdas, Vlodo, Šiaulių apskr., Kelmės raj., Šaukėnai; repr. 1941 m. KER

sūnus Steponavičius (sūnus?) Jurgis, Vlodo, Šiaulių apskr., Kelmės raj., Šaukėnai; repr. 1941 m. KER

Steponavičius Vladimiras, Alberto, 50 m., ūkin., Šiaulių apskr., Kelmės raj., Šaukėnai; repr. 1941 m. - tremtis, Bijsko raj.

(Bus daugiau)

DIDELIS VABALAS VORATINKLYJE NEPASIKARIA

(Atkelta iš 1 psl.)

Labai "rimtus" - ryšius su kraštotyrimais, ryšius su katalikų bažnyčia, mano viešą pripažinimą, kad LTSR yra trūkumų, na dar, kad pasisakiau prieš TSRS kariuomenės įvedimą į Čekoslovakiją...

Ir dar įdomu: ar kas perspėdavo, ar paties nuojauta sakė, kad saugumas Jumis domisi?

Visaip buvo. Vykdamas į Šaukėnus direktoriauti jau žinojau kai kurias šaukėniškių pavardes, su kuriais reikia būti atsargiems. Ne be dėmesio buvau ir Kelmėje, - tik abejoju, ar jau tas laikas, kada reikėtų viešai kalbėti. Net namo, kurį stačiau, ne sykį kiekvieną plytą skaičiavo...

O ką Jūs patartumėt šiuokart ir "musėms", ir "vorams"?

Prieš imantis atsakyti į klausimą, suskaičiuoti iki 10. Skubių sprendimų nereikėtų. Ir visko išaiškinti nebeįmanoma. Būtina ieškoti ramių sprendimų, vedančių į tautos susivienijimą.

Ačiū už pokalbį.

Kalbėjosi Neringa PETKUTĖ

Niksonas apie V. Landsbergį

Susitikdamas su Lietuvos prezidentu V. Landsbergiu, kuris prieš pradėdamas politiko karjerą buvo muzikologas, buvau nusiteikęs skeptiškai. Esu linkęs pritarti vienam XVIII a. Europos karaliui, kuris pasakė: "Žiauriausias būdas nubausti provincijas yra paskirti vietininkus profesorius". Išskyrus tokias išimtis kaip Vundrovas Vilsonas, geri profesoriai retai būna geri politikai. Jie dažniausiai įklimpsta į pašalines smulkmenas, plasnėja nuo vieno intelektualaus kaprizo prie kito ir pritūksta taip reikalingo ryžto. Tačiau pokalbio metu aš greitai suvokiau, kad tai labai stiprus lyderis, kuris kalba pianissimo, bet elgiasi forte.

Landsbergis pasakė, kad jo mėgstamiausia literatūrinė citata yra eilutė iš H. Ibseno "Žmonių priešas": "Stiprus žmogus visada yra vienišas". Lietuvos lyderis atitinka šią koncepsiją geriausiai iš visų kitų, kuriuos man teko sutikti. Kaip Šarlis de Golis Antrajame pasauliniame kare. Landsbergis žino, kad vienintelis jo stiprybės šaltinis yra ištikimybė principams. Įžvalgumas ir valia padėjo jam ne tik rizikingame kelyje į šalies Nepriklausomybę, kuri galiausiai buvo atkurta po 51 sovietinės okupacijos metų. Kartu su Jelcinu jis ir kiti demokratai nacionalistai prisidėjo prie 1991 m. rugpjūčio revoliucijos pergalės.

Iš "Seize the Moment"

TELEGRAMOS IŠ TERBOS, KUR KABO KRAŽIUOS ANT TVOROS

Vieno ieškojo, kitą surado

Buvo pats vidurdienis, kai į Kražių apylinkę trilitrinis nešinas sugrįžo policininkas Gintas Laurinavičius. Ne tuščiu trilitrinu, o sklidinu skaidraus skystimėlio, kurį vos pauosčius prie sienos prilipti norėjosi.

- Onos Pečiulienės iš Sendvario kaimo traukinė, - buvo bepradedęs pasakoti dienos nuotykius policininkas, kai čia pat buvusios moterys iš džiaugsmo rankomis suplojo:

- Ačiū Dievui! Pagaliau ir toji senė, viso kaimo nuodytoja įkliuvo!

Matyt, tikraisenoji Onastipriai buvo pasiūkšlinusi, ir žmonėms, ir Dievui, jei šis viską taip surėdė. Policijos darbuotojai ieškojo iš bendrovės daržinės pavogto elektros variklio, o atsitiko taip, kad sėkmingų paieškų "aplaistymui" vyrai rado ir krosnyje užmaskuotos naminių. Nors, atvirai šnekant, šitos paieškos policininkams

galėjo ir tragiškai baigtis - O. Pečiulienė buvo... ginkluota. Ir ne bet kuo, o tikrą tikriausiu šešiolikto kalibro vienvamzdžiu.

Tai - jau keturioliktoji samagonikinė šių metų suvestinėje. Naujų metų nuotaiką, išpildamas brogą, G. Laurinavičius sugadino Kerkasių kaimo gyventojui Rimui Norbutui, netrukus iš nuosavo palovio teko ištraukti bravoro įrankius Petru Dinikiui iš Brukų kaimo. Pasirodė, kad nesaugu įrankius slėpti ir lauko virtuvėlėje, kaip tai darė Aleksas Narbutas, ar už ūkinio pastato, kaip mėgino Albinas Jovaiša. Brangiai artimesnė pažintis su

G. Laurinavičiumi kainavo ir Vladui Andrijauskui iš Keimerinės, ir Jonui Mockui iš Budraičių, ir Irenai Ralienei iš Karklėnų, ir Vaclovui Grubliauskui iš Pagių, ir Valerijui Rimeikiui iš

Bielskiškių, ir Virginijai Kybartienei iš Tamkių, ir Vytautui Nevardauskui iš Kražių, ir Leonui Jasulaičiui iš Pluščių...

- Ne tiek jų dar būtų, jei transportą turėtume, - sako G. Laurinavičius. - Jei dar mašiną kokią ir išgalėjo, tai benzino nė lašo neskyrė. Nors prisipilk samagono į baką ir važiuok. Iš pradžių dar ūkiai duodavo po keletą litrų, bet neliko ūkių, neliko ir benzino. Kažkaip skaudu, kai matai ūkiuose vadovus, besivažinejančius personalinėm mašinom, o mūsų reikalams - nėra. Įsivaizduojat pėsčią policininką, kuris turi apeiti net šešių buvusių ūkių teritorijas ir dar Kražių miestelį. Apie kokius rezultatus galima kalbėti? O paskui taip lengva kritikuoti: mažai dirba, nepagauna... Matyt, yra suinteresuoti, kad nepagautum. O paskui bus galima kalbėti apie policininkų mažinimą apylinkėse. Šiuo metu tai ir žadama padaryti. O aš seniai sakau, tik manęs niekas negirdi: apylinkių policininkams visiškai nereikia mokėti atlyginimų. Kiek pagausi, kiek nubausi, tiek ir turėsi. Iš to ir uniformą siūsi, ir transportu rūpinsies. Tik įstatymą dėl baudų reikia peržiūrėti. Taip padarius, naudinga būtų visiems. Mums, policininkams, atsirastų interesas kuo geriau dirbti, o valstybei tai nieko nekainuotų. Dar daugiau: žymiai suaktyvėtų kova su įvairiais nusižengimais, greičiau nyktų tokios, kaip Pečiulienė...

Norėtusi, kad G. Laurinavičiaus mintys greičiau pildytųsi. Kiek dar tokių pečiulienų, kasparienų ar kybartienų, bemintančių šeimų ašaromis, kiek dar įvairiausių graibštukų ir įstatymų pažeidėjų. O policininkas vienas mūsų lauke ir sakosi ačiū tegalys pasakyti tik Valpainių ir Pašilės vadovams Andrijauskui ir Andriuliui, kuriems yra ne vis tiek ir teisiniai dalykai...

Nijolė PETROŠIŪTĖ

TAI BENT GIRDYKLA!

Už metų - Kražių skerdynių jubiliejus. Sako, į tą šventę suvažiuosią daug svečių bei po visus kraštus išsibarsčiusių kadaise buvusių namiškių. Tad, suprantama, tokiam dalykui būtina ir deramai pasiruošti. Pirmieji tuo, atrodo, bus susirūpinę

Kelmės rajkoopsajungos vadovai, kurie šį vidurvasarį atidarė Kražiuose puikią girdyklą. Tiesa, jie patys ir įstaigą restoranu vadina, tačiau vietos gyventojai jai kur kas spalvingesnių epitetų suranda. Pagal įstaigos profilį ir nuopelnus. O jie visu gražumu atsiskleidė su pirma "restorano" atidarymo diena. Anksčiau, kol tose patalpose buvo valgykla, tai būdavo ir kur pavalgyti užteiti, ir karštą dieną limonado butelį išgerti, ir gardesnę bandelę namo parsinešti. O dabar įsija patalpė ir užsukti baisu! Per dūmų stulpus žmogaus nesimato, nuo girtų snukių langai apmūsų. Gal ir gerai: pro juos bent nematyti, kaip pavargę vyrai miega galvas į lėkštes pasidėję, kaip kampuos naktipuodžio neradę "pagiežą išlieja". Tik tų garsų niekur nepaslėpsi. Kol pirmoje įkaušimo stadijoje jie tik keikiasi, tai tik pro šalį praeinant girdėti, o kai uždainuoja, tai riaumojimas per visą miestelį pasklinda. Pagal jį, sako, moterys ir atskiria, kada

eiti savąjį namo parsivesti. Kai kada vyrus išduoda ir po langais sustatyta technika. Na kaip pravažiuos pro šalį: kada tokia pagunda! Kada nori ir kiek nori! Parduotuvėje dėgtinės su žiburiu nerasi, naujojoje girdykloje - iki sūties, parduotuvėje alaus ir kvapą visi pamiršo, girdykloje - lak iki išpampimo! Ir šiaip daug kas; kas anksčiau parduotuvėje būdavo, į Kražių "restoraną" sukeliavo. O moterys širsta. Piketą ruošiasi organizuoti. Tik nežino, prie kurių durų suklaupiti ir pagalbos melsti. Sako, pirmiausia atvyksią prie Kelmės vartotojų kooperatyvo pirmininko A. Steponkevičiaus kabineto durų. Tik A. Steponkevičius jau dabar kratosi, nieko apie tai nežinąs. Girdi, jis tas patalpas esąs išnuomavęs visuomeniniam maitinimui, šie už jas ir atsaką. Pastarieji dar toliau pasiūnčia. O kražiškiai mano: kieno tvartas - to ir vištos.

Kieno pastatas - tas ir atsako. Neieškoti kitur kvailių - jų ir savų pakanka! "Jeigu jau niekas nebežino, ką daryti ir kaip tą prakeiktą girdyklą, moterų ir vaikų ašarų maudyklą uždaryti, mes rasime išeitį ir patys. Kražiams tokios šlovės nereikia!" - karingai nusiteikę žmonės.

Pagal 19 kražiškių laiškų

RINKOS KAINOS

"Ruginikė" - 180 rub.
"Cukrinikė" - 150 rub.
"Katininė" - 140 rub.

"Pieniniai" detektyvai

Tai, kad Kelmės valstybinėje pieninėje iš nerūšinio pieno pagaminama aukščiausios rūšies produkcija, seniai niekam ne paslaptis. Tik kaip jie taip padaro, joks mokslas dar neįrodė. Tai - firmos paslaptis. Pirmieji, drįsį įminti šią amžiausią mįslę, atrodo, bus kražiškiai. Mat jie, kažkada garsėję tik aukščiausios rūšies pienu, vėl nusprendė susigrąžinti prarastą šlovę. Tam ruošėsi labiau, negu švento Roko atlaidams, karves vos ne su šampūnu išprausė. Tačiau kad ir kaip besistengė, jiekas jiems iš to neišėjo, kaip ir visada prasčiausią rūšį tepripažino, o dalį jo net namo kaip nerūšinį grąžino. Bet atsitik tu man taip, kad vairuotojas, perpykęs savo nevalėikų melžėjų, nepajuto, kaip Kražius pravažiavo ir Kaltinėnuose atsidūrė. "O kodėl nepabandžius Kaltinėnų pieninei pasiūlyti?" Ir ką jūs manot? Pakeitęs geografinę plotmę pienelis visų nuostabai iš nerūšinio aukščiausios rūšies pasidarė. Bet kur kas didesnis kražiškių nustebimas atėjo vėliau, kai su ta diena pieno riebumas pakilo net trim padalom.

Jeigu dėl rūšies dar ir galima diskutuoti (Kaltinėnai - atlaidesni, neturi pieno, tai ir prastesnio nebrokija), tai dėl riebumo komentarų nereikia.

Taip kražiškiai visai netikėtai įminė ir kitą mįslę - kodėl šitaip vagiant niekada trūkumų nebūna.

Jeronimas KUKURDVELKIS

Redaktorė
Nijolė PETROŠIŪTĖ

Jurgitos Tučkutės
piešė. Kelmė

Įregistruotas Spaudos kontrolės valdyboje prie Vidaus reikalų ministerijos liudijimu

REDAKCIJOS ADRESAS:
5479, Kelmė, Raseinių 9 a - 14.
Telefonas 53500

Eina kartą per mėnesį. 1 spaudos lankas. Spausdino valstybinė "Titnago" spaustuve: Vasario 16-osios g. 52, Šiauliai 5400. Telefonas 32-493. Kaina sutartinė.

Užsakymo Nr. 2954
Tiražas 2000 egz.

KRAŽIU. AIDAI

Nr. 47 (50)

1992 m.

KRAŽIŲ PARAPIJOS LAIKRAŠTIS

Eina nuo 1939 m.

LAISVOS LIETUVOS KELIU

Su Aukščiausiosios Tarybos deputatu Antanu Raču mūsų laikraščio skaitytojai jau pažįstami, ne kartą kalbėjomes įvairiausiomis temomis. Šiandien Antanas RACAS - kandidatas į būsimąjį Lietuvos Seimą.

- Tad pats metas, ponas Antanai, šiek tiek plačiau papasakoti apie save mūsų skaitytojams.

- Gimiau 1940 metais Jurbarkė. Ten ir vidurinė mokykla mokiausi. Tik baigti ją teko jau Kuduliuose (Šakių raj.). Po to metus dirbau Žagarės rajone, Juodeikiuose. Paskui tarnavau armijoje. Grįžęs po tarnystės, 1962 metais įstojau į Vilniaus universitetą, studijavau germanistiką. 1967 metais pradėjau dirbti mokytoju Zarasų rajono Degučių aštuonmetėje mokykloje, paskui - Akvilių aštuonmetės mokyklos direktoriaus pavaduotoju. 1968 metais vedžiau ir buvau paskirtas Šaukėnų vidurinės mokyklos direktoriumi. Po to, kai atsakiau bendradarbiauti su KGB, iš direktoriaus pareigų buvau atleistas ir dėsčiau vokiečių kalbą Kelmės II vidurinėje mokykloje. Čia dirbdamas (1980 metais), pradėjau statyti namą, kuris mano oponentams dabar labai užkliūva. Kadarigi atlyginimo negalėjo užtekti, auginau daržoves, gyvulius. Visa tai nesunkiai galima patikrinti. Beje, ir tikrino. Stovybos metu net trys komisijos buvo atsiųstos.

Prasiveržus į viešumą Lietuvos atgimimo idėjoms, rūpinausi Sąjūdžio grupių kūrimu Kelmės rajone. Laimingas,

kad šiame darbe aktyviai talkino mano auklėtiniai. Patirties jie jau turėjo: dar prieš 1988-uosius jie žadino lietuvišką savimone, propagavo lietuvišką dainą, šokį, rinko žmonių atsiminimus. 1990 metais buvau išrinktas Lietuvos Parlamento nariu, dirbau užsienio reikalų komisijoje. Na o visa kita, manau, jau žinote.

- Ne visai taip. Juk yra dalykų, kurie paprasta akimi kartais nematomi, dar yra ir politinio gyvenimo užkulisiai, ne viską spėja aprėpti spauda, radijas ar televizija. Kas pačiam labai įsimintina, o kitų ir nelabai pastebėta?

- Manau, niekada neužsimirš 1991 metų sausio įvykiai, sujaudinę visą pasaulį. Gavau informaciją, kad sausio 13 d. įvyko demonstracijos Vokietijoje, Liubeke, Mannheimo ir kituose miestuose. O Berlyne susirinkę žmonės protestuoti prieš TSRS atstovybės, įkūrė "Laisvąjį Baltijos komitetą", kuris mus aktyviai rėmė iki 1991 m. rugsėjo 27 dienos, kol Vokietijos ir Baltijos respublikų užsienio reikalų ministrai pasirašė diplomatinį santykių atstatymo raštus.

Ypač reikšmingu įvykiu atkuriant Lietuvos - Vokietijos diplomatinis santykius laikau parlamentinės grupės įkūrimą Bundestage. Jos pirmininku

išrinktas Lietuva gerai žinomas deputatas Wolfgang von Steten. Parlamentinė grupė ryšiams su Vokietija yra ir Lietuvos AT. Grupių tikslai panašūs. Dabars svarbiausia būtų plėtojant kontaktus tarp abiejų valstybių padėti Lietuvai atkurti. Todėl ir mano asmeniniai kontaktai su Bundestago deputatu plečiasi iki

kontaktų tarp rinkimų apylinkių, kurie dažnai gauna konkretų pobūdį. Jau didelis būrys rajono ūkininkų, žemės savininkų ar jų vaikų praktikavosi pas Vokietijos ūkininkus, dar didesnė grupė ruošiasi vykti, mokosi vokiečių kalbos. Planuojama sudaryti sąlygas ir kitų profesijų žmonėms išvykti pasižvalgyti, pasitobulinti. Galimi kontaktai tarp statybinių firmų, ypač tarp verslininkų.

Yra galimybių panašius ryšius turėti ir su kitomis valstybėmis. Dalis rajono jaunųjų

ūkininkų jau stažavosi Belgijoje. Tokia praktika galima ir Švedijoje, ir Olandijoje. dauguma Europos valstybių mums labai draugiškos. Mums reikėtų būti tik aktyvesniems.

- Visa tai - nuostabu. Bet pats matote, kas mūsų dedasi? Kaip vertintumėte žemės ūkyje susidariusią padėtį?

- Reforma pradėta, jos pagrindai - teisingi, tačiau reformos vykdymas - labai chaotiškas. Daug kas nenorom sutiko (Nukelta į 3 psl.)

Abu parlamentinių grupių pirmininkai: Wolfgang von Steten ir Antanas Račas

Balsuokime spalio 25-ąją

Lietuvos krikščionių demokratų partija

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

Lietuvos demokratų partija

Lietuvos sąjūdis

Lietuvos piliečių chartija

Lietuvos politinių kalinių sąjunga

Lietuvos žaliaji partija

Lietuvių tautininkų sąjunga

Nepriklausomybės partija

Nr. 14

Nr. 1

Nr. 13

Pasirink vieną iš tų sąrašų

Steponą RADVANSKĮ palydint

Rugpjūčio 5 dieną kaip reta ilgai skambėjo gedulo varpai. Kražiškiai atsisveikino su ilgamečiu savo vargonininku, o vėliau ir zakristijonu Steponu RADVANSKIU.

Atrodo, ištisos kartos užaugo amžino atminimo Stepono Radvanskio akyse. Keitėsi kunigai, keitėsi net valdžios, o jis - vis tas pats išdidžioje Kražių bažnyčioje. Daugelis kražiškių net neįsivaizduoja, kad kažkas kitas jo vietoje kada nors ir būti galėjo. Juk 32 metai prabėgo Kražiuose! Kai 1960-aisiais Kražių klebonas Baikauskas parsikvietė jį iš Skaudvilės (kurioje jis irgi vargoninkavo), taip ir pasiliko čia iki paskutinio savo atodūsiu. Tiesa, paskutiniu metu S.Radvanskis dirbo tik zakristijonu. Bet buvo metas, kai reikėjo dirbti ir už du: ir zakristijonui, ir vargoninkauti. O dar ir į valdišką darbą suspėti. Juk reikėjo kažkaip gyventi, vaikus maitinti. Tad, rytais atlikęs savo pareigą Bažnyčiai ir Dievui (tuomet šv. Mišios buvo aukojamos rytais), ir dui pustekinis prie

melioracijos darbų. O ir tie darbai - kur sunkesni, kur niekas dirbti nenori - kas tuomet tokio "amato" žmogų godojo! Daug tokių vasarų prabėgo. Kol vieną dieną insultas paguldė. Iš mirties glėbio ištrūkęs, dar bandė su liga galynėtis. Kurį laiką po ryto mišių dar skubėdavo į melioracijos griovius. Tuo pat metu jau ir paramos atsirado: zakristijonui padėdavo sūnus Stasys.

Tačiau liga vis dažniau ėmė save priminti, tarytum įsakydama vien Bažnyčiai betarnauti. Juk negalėjo be pėdsako išnykti pačioje jaunystėje praeiti pragariškų kančių keliai: nuo gimtųjų Kropių (tuometinis Žagarės rajonas) iki Magadano, su tarpine "stotele" Igarkoje. Jį, kaip Nepriklausomos Lietuvos pasienio kariūną, dar 1945-ųjų pavasarį suėmė ir be jokio teismo išgabeno į Karelių - Suomiją. Tačiau niekaip negalėjo bylos sulipdyti, todėl neilgai trukus paleido.

Tik neilgam: 1950-ųjų rudenį jau buvo ir byla, ir straipsnis - 58! 25 metai ir dar 5 metai be teisės grįžti! Už nepaklusnumą "išvaduotojams" - nikelio rūdinių kasyklos, o po garsiojo kalinių streiko - Magadanas. Bet, pasirodo, ir iš Magadano dar galima išstremti - dar 500 kilometrų gilyn į rūdinius! Tačiau ir ten Stepono Radvanskio nepavyko palaužti. Greičiau pats tironas nustipo. Dievas žinojo, kad Kražiams reikia tokio Bažnyčios tarno ir išsaugojo jį. O štai rugpjūčio 3-ąją su skambu Kražių bažnyčios varpai, kad jis jau iškeliauja pas Tą, kurį visa širdimi mylėjo. Tačiau jis neiškeliavo į žmarštį. Kražiai moka gerbti savo žemės vaikus, moka jais didžiuotis. Steponas Radvanskis išliks dabarties kražiškių atmintyje, apie jį žinos ateinančios kartos.

Nijolė PETROŠIŪTĖ

Stepono Radvanskio šeima - žmona, sūnus ir duktė - prašė nuoširdžiai padėkoti gydytojams A.Petrovui, A.Butkui, kitiems medicams, gydžiusiems ir slaugiusiems S.Radvanskį, taip pat visiems visiems, padėjusiems palydėti jį į amžino poilsio vietą.

IŠ MŪSŲ KRONIKOS

Rugpjūčio mėnesį į amžino poilsio vietą palydėjome 4 savo parapijiečius: Ievą Gedminiene, Viktorą Saunorių, Steponą Radvanskį, Zofiją Petkevičienę.

Krikštynos atšvestos net 13 šeimų. Tik truputį gaila, kad ne visos kražiškių - kai kurie tik Krikšto į Kražius atvažiuo.

Nuoširdžiai sveikiname ir 4 jaunavedžių poras: Vytautą Urbelį ir Sandrą Petkute, Ovidijų Adomaitį ir Reginą Janavičiūtę, Sigitą Starožinską

ir Daivą Mažytę, Gintautą Sausį ir Liną Kasparaitę.

Rugsėjis išsivedė du mūsų parapijiečius: Rimą Padziuvėlienę ir Alfonsą Steponkevičių.

Atšvestos trejos krikštynos.

Laimingo gyvenimo linkime penkioms naujoms poroms: Jonui Jankauskui ir Elenai Terleckaitei, Raimondui Ežerskiui ir Loletai Visockaitei, Arūnui Janavičiui ir Violetai Kasakovskajai, Vidmantui Rostokui ir Elvyrai Beržanskytei.

TIKĖJIMO ŽODIS

Spalio 11 dieną Kražiuose švenčiami šv. Mykolo Arkangelo atlydai. Jie skirti pirmosios Kražių bažnyčios (ant Vytauto kalno) globotojo garbei.

Kova iki pergalės

Kiekvienų metų rugsėjo 29 dieną Bažnyčia mini arkangelą Mykolą - dangaus angelų karvedį ir kovotoją su šėtonu.

Apraiškimo šventajam Jonui knygoje randame pasakojimą apie danguje vykusią didelę kovą tarp arkangelo Mykolo ir šėtono, kuris

vaizduojamas kaip slibinas. Knygos autorius labai vaizdžiai aprašo tos kovos esmę. Tai kova prieš didžiausią mūsų visų priešą - blogį, prasidėjusį danguje, tebesitęsiantį ir žemėje. Nors Mykolas ir nugalėjo šėtoną, bet su juo dar tebekovojama.

Kartais kai kurie žmonės pradeda

priekaištauti Dievui, kad Jis leidžia blogiui veikti. Tačiau tie žmonės pamiršta, kad blogis civilizacijoje atsiranda ten, kur pats žmogus, būdamas laisvos valios Dievo kūrinys, pasirenka tokį kelią, kuris veda į blogio pusę. Po pirmosios žmogaus nuodėmės atsirado kitos, kurios padėjo piktajai dvasiai vis daugiau vietos užkariauti žmogaus sieloje.

Mes puikiai suprantame, kas yra gera, o kasyra bloga. Gėriui pasirinkti mums reikia ne tik apsisprendimo, bet ir pastangų. Blogis lengviau prieinamas, nes jis reikalauja labai mažai, o kartais ateina pas mus apgaulės arba klastos keliu.

Jei nusprendėme pasirinkti gėrį, turime atmesti blogį. Tam reikalinga kova. Be dvasinės ir fizinės kovos su blogiu mes negalėtume pasiekti net mažytės gėrio pergalės.

Labai svarbu žmogui savyje išsaugoti gėrio liudytojus: tikėjimą, viltį ir meilę. Šios trys dieviškos

dorybės yra pagrindiniai mūsų sielos ginklai kovoje su blogiu. Tačiau jos turi ir priešų: abejojimą, nepasitikėjimą Dievu, pyktį, nusivylimą, klastą, melą ir kt. Todėl žmoguje vykstanti kova tarp dorybių ir ydų yra labai panaši į arkangelo Mykolo kovą su piktuoju slibinu.

Nors mums dažnai atrodo, kad pasaulyje blogio daugiau negu gėrio, mes vis tiek neturime nustoti kovoję. Tai daryti mus skatina mūsų visų bendras pašaukimas - būti savo dangiškojo Tėvo vaikais. Deja, ne visada Jam būnam klusnūs ir ištikimi. Tai rodo visa žmonijos istorija. Per prabėgusius amžius žmogus savo laisva valia naudojosi, valdydamas pasaulį, ir piktnaudžiavo ja, skleidamas blogio sėklą. Tokia padėtis ir dabar.

Dvasinė mirtis, karai, neapykanta, moralinis nuosmukis - štai mūsų kovos prieštai. Jie stiprūs, klaidingi, dažnai atrodo nenugalimi. Tačiau blogis labai bijo tiesos. O ta tiesa - tai mūsų meilė

Dievui ir artimui, atsidavimas Dievo valiai, aukojimas Jam visų savo jėgų ir pastangų.

Turime būti budrus savo kovoje, kad priešas nesikėsintų į tai, kas mums šventa ir kilnu, kas gera ir dieviška. Bet kaip kovoti? Atsakymą į šį klausimą tegalime rasti tik savo gyvenime. Nepraeikime pro šalį, kai matome nelaimės palietus savo artimą. Nebūkime abejingi melui ir apgaulėi. Stenkimės kuo nuoširdžiau atlikti savo pareigas. Tai tik keli mūsų kovos būdai. O jų yra daug. Ir kiekvienas galime pasirinkti tinkamiausius.

Gali atsitikti ir taip, kad kovoje pasijusime persilpnę. Todėl savo malda kreipkimės į arkangelą Mykolą, jis tikrai padės.

Ir ateis laikas, kai po kojomis pamynę piktojo blogio slibino galvą mes aukštai iškelsime savo pergalės vėliavą.

Ričardas BANYS

2.SANTUOKA

Norėdami sukurti šeimą, jaunuoliai privalo gerai pasiruošti. Jie privalo rimtai iširti, ar juodu tikrai tinka vienas kitam, ar judvieju meilė yra pakankamai stipri, kad būtų vienas kitam ištikimi iki mirties. Todėl jiedu turi prašyti Dievą apšvietimo, gerai įsiklausyti į tėvų pamokymus ir pasitarti su kunigu. Jiedu taip pat privalo prieš sutuoktuves, šventai gyventi ir tuo būdu išmesti Dievą palaimos savo būsimai moterystei. Todėl ne veltui liaudis sako, kad susituokę iš reikalo ilgai drauge

negyvena. Ypač svarbu, kad sutuoktiniai būtų vieno tikėjimo. Mišrios santuokos dažniausiai yra nelaimingos tiek patiems sutuoktiniams, tiek jų vaikams. Sutuoktiniai privalo moterystės sakramentą priimti malonės stovyje, todėl prieš sutuoktuves jie turi atlikti gerą (patartina iš viso gyvenimo) išpažintį.

Moterystės sakramentu Kristus sujungia sutuoktinius neišardoma sąjunga. Tik mirtis gali juos ištuokti. Todėl kunigas, palaiminęs jaunųjų priesaiką, primena: "Ką Dievas sujungė, žmogus teneišskiria". O Kristus įspėja: "Kiekvienas, kuris atleidžia savo moterį ir kitą veda, svetimoteriauja ir kas vyro

atleista vėl svetimoteriauja" (Lk. 16-18). Imdami moterystės sakramentą, sutuoktiniai prisima šventas pareigas. Jie turi visuomet gyventi tarpusavio meilėje ir ištikimybėje, drauge tarnauti Dievui ir rūpintis vienas kitu. Dievo duotus vaikus jie privalo žodžiu ir pavyzdžiu auklėti Dievui ir rūpintis jų laikina bei amžina gerove. Laimingas šeimos pagrindas - tikėjimas, meilė ir vaikai.

Pasiruošę tuoktis, tą pačią dieną, kai paduoda priesaiką, privalo kreiptis į vietos kleboną.

Blaiivos vestuvės - Dievo palaima!

Kun. Vytautas GEDVAINIS

"Vienu skausmu mažiau..."

Neseniai Kražiuose lankėsi Vokietijos samarijiečių bendrijos vadovai Vilhelmas MIULERIS ir Herbertas ROORIGAS, atvykę AT deputato Antano RAČO kvietimu. Ta proga ir paprašėme Kelmės rajono samarijiečių vadovo gydytojo Česlovo URBELIO papasakoti mums, kas tai per bendrija, koks jos įkūrimo tikslas, kokia šiandienos veikla ir ateities siekliai.

Lietuvoje samarijiečių draugija gyvuoja apie metus, nors juridiskai įteisinta vos keli mėnesiai. Mintis įkurti Lietuvoje šią organizaciją gimė Vokietijoje gyvenančiai, bet kilusiai iš Jurbarko rajono, Maslaniškės kaimo Elzai Bondendorf. O po to, aktyviai remiant AT deputatų Antanui Račui, buvo įkurtas ir Lietuvos samarijiečių centras Kaune. Šiuo metu šios organizacijos skyriai jau įkurti Vilniuje.

Kaune, Jurbarko, Šiauliuose, Kelmėje ir Raseiniuose. Kelmėje jau turime apie 20 narių. Mūsų tikslas - teikti ne tik pirmąją medicininę pagalbą, bet ir užsiimti labdara, kurią gauname iš Vokietijos samarijiečių draugijos. Mus su vokiečiais sieja gana tampa ryšiai. Galime net pasigirti, kad Lietuva jau tapo 15-ta Europos valstybe, kurioje įkurta ši organizacija. Kelmės samarijiečiai yra susibūrę prie Kelmės centrinės ligoninės. Turime tarybą,

susidedančią iš trijų asmenų. Yra atskiros žmonių grupės, kurios užsiima labdaros skirstymu ir išvežiojimu neturtingoms šeimoms - visi esame pasiskirstę darbais. Pastaruoju metu gavome gana daug medikamentų, kuriuos atidavėme ligoninės skyriams, poliklinikai. Žadame į savo veiklą įtraukti ir rajono med. punktus, kurie mums bus kaip atramos taškai, teiks informaciją apie neturtingas šeimas, invalidus, kuriems reikalinga medicininė bei materialinė pagalba. Įtrauksime į savo veiklą ir ligonius.

Mūsų veiklos tikslas ne asmeninė nauda, o kuo nuodėsnė pagalba rajono žmonėms.

A.BITVINSKO nuotr. - samarijiečiai Kražiuose (iš kairės) rajono samarijiečių vadovas gydytojas Č.Urbelis, svečiai iš Vokietijos V.Miuleris ir H.Roorigas, AT deputatas A.Račas ir rajono globos ir rūpybos skyriaus vedėja G.Jurgilienė

LAISVOS LIETUVOS KELIU

(Atkelta iš 1 psl.)

pertvarkas žemės ūkyje, tad ir vykdė jas atbulom rankom, net sabotavo. Žmogui dažnai reikia įveikti didžiausius sunkumus, kol atsima žemė. Būtina spartinti žemės gražinimą. Pirmiesiems norintiems ūkininkauti, kai kas ir mūsų rajone siūlė žemės Sibire. O nepabūgusius gąsdino: "Išsiste su terbom, ubagais pavirsite". Tačiau tie, kurie pradėjo ūkininkauti prieš dvejus metus, šiandien drąsiai žiūri į rytojų, nors daug kasyra ne taip, kaip turėtų būti. Ir kainos nesureguliuotos, ir valstybė nepajėgi dotuoti dalį žemės ūkio produkcijos. Sunku tam, kuris šiandien pradeda ūkininkauti. Tokiems būtina valstybės parama.

- O ar negalėtų mums padėti vokiečiai?

- Manyčiau, kad Vokietijos pagalba, padedant Lietuvos žemės ūkiui apsirūpinti technika, bus labai svarbi. Džiugu, kad pirmajam parama bus suteikta Kelmės rajonui. Iki pavasario mūsų rajoną turėtų būti atvežta daug modernios žemės ūki technikos, o kartu

atvyks ir ekspertas, kuris apmokys, kaip ja naudotis.

- Šiandien žmonės vis labiau nepatenkinti. Vis daugiau atsiranda tokių, kurie sako, kad anksčiau buvo geriau...

- Be abejo, anksčiau kai kam buvo net labai gerai. Tie dabar ir yra didžiausi agitatoriai prieš pertvarką, pasisako už ankstesnių savo lyderių sugražinimą ir aukščiausius postus. Prieš referendumą dėl prezidento institucijos žmonėms nebuvo mokami atlyginimai, neužmokama už parduotą pieną, gyvulius. O po referendumo kitą dieną bankuose pinigų atsirado. Ir dabar jaučiamas panašus žmonių pykinimas. Nei mėsos, nei duonos parduotuvėse negali trukti. Tikiu, daugumos žmonių nepavyks suklaidinti. Prisiminkim, kad panašus spaudimas prieš rinkimus buvo daromas ir Estijoje. Tačiau ten laimėjo dešiniojos jėgos.

- Vienos iš tų jėgų, drumsčiančių mums ramybę, yra KGB. Ar ne laikas išvilkti juos į dienos šviesą?

- Taip. KGB ir su ja susijusios jėgos daro viską, kad susigrąžintų prarastą dieną. O

tie, kurie norėtų nuo jų atsiriboti, jaučia baimę: bijo savo šefų, bijo savo pavardės laikraštyje.

- Rugsėjo 16 ir 18 d. "Lietuvos aide" buvo rašyta ir apie mūsų rajono "vorus".

- Taip, prie sekamųjų ten minima ir manopavardė. Tai beveik 20 metų senumo įvykiai. Kai vykau dirbti į Šaukėnus, man buvo perduotos kelios pavardės žmonių, kurių reikia sergėtis. Tačiau iš vietinių informatorių niekam nepavyko išsitymimo pasitikėjimo. Tuomet ir buvo atsiųstas agentas "Naglis" su mano draugu. Prisimenu visas jo provokacijas, norą palikti manspausdinių, kuriuos ryta jam išvykstant gražinau atgal. Buvo ir kitokių bandymų. Ypač po to, kai buvo suimta mano sesuo bei pažįstami. Bet apie tai, manau, dar bus laiko ir progų pakalbėti.

- O ką pabaigai palinkėsit mūsų skaitytojui?

- Nepasimesti. Neįleisti į valdžią savo skriaudėjų. Obalsuotikviesčiausiu dešiniojo bloko sąrašus: Nr. 1, Nr. 14 ir Nr. 13.

- Ačiū.

Kalbėjosi Nijolė PETROŠIŪTĖ

Paskelbus Lietuvai Nepriklausomybę, pasaulyje atsirado daug organizacijų, mus palaikančių. Tarp jų tarptautinė organizacija TFP, kuri po reikalavimų pripažinti Lietuvos teisę į Nepriklausomybę surinko daugiau kaip 5 mln. parašų įvairiose pasaulio valstybėse. TFP delegacija lankėsi ir mūsų rajone. Nuotraukoje ir matome ją prie Kelmės rajono ribos, sutinkamą tytuvėniškių.

Atleiskime kvaileliui

Bruzda kandidatai į deputatus, nepasiduoda, žinoma, ir rinkėjai. Apsidžiaugiau pamačiusi kandidatų sąrašą ir mums gerai pažįstamą žmogų, kuris vėl balotiruosis Kelmės rajone. Tai - AT deputatas Antanas Račas. Todėl, manau, privalau šiek tiek papasakoti apie šį žmogų, nes jį labai gerai pažįstu. Prieš rinkimus, kaip ir prieš vestuves, net šiukšlės ant skiedryno juda, visokių nesąmonių pripaistoma.

Jis - buvęs mano mokyklos direktorius, taip pat buvęs artimiausias mano kaimynas. Pažįstu šį gerą organizatorių, pilną sumanymų žmogų. Šiandien esu dėkinga, kad gyvenu jo pastangų dėka pastatytame name. Turėtų būti dėkingi visi šešiolikai šeimų, tik gyvenime taip būna: žiūrėk, vienas paukštis ir priteršia...

Gerai prisimenu laukimo dienas, kai A. Račas išvažiuodavo į Vilnių "pramušti" leidimo statyti vieną, paskui ir kitą daugiabutį namą mokytojams, mokyklos ir

bendrabučio priestatus. Išvarytas iš ministerijos už įkyrumą, pusvalandį pasėdėjęs koridoriuje, jis vėl kreipdavosi su prašymu - reikia mokytojams butų, reikia mažytei mokyklėlei priestato! Atkaklumas, mokėjimas žvelgti į ateitį su perspektyva nugalėjo!

Ar galima pamiršti tuos vakarus, praleistus dramos ar operos ir baletu teatruose, koncertuose. Retą šeštadienį "murkėm" prie televizoriaus. Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Panevėžys, Šiauliai - štai mūsų kolektyvo maršrutai. Grįždavom iš kelionių pavargę, net paryčiu, bet laimingi, kupini išpūdžių. Tik A. Račui dirbant išdrįsau suorganizuoti tautinę vakaronę prie žvakių šviesos. (Neužmirškim, kokie tai buvo metai - apie 1970-uosius, amžino "išalo" metas!) Jau tuomet jis aiškino mokytojams, kad netrukdytume mokiniams šeimose švesti Kūčias, Kalėdas, "nematyti" bendrabutiečių, kai jie potokių švenčių pavėluodavo į pamokas.

Todėl buvo be galo skaudu, kai šį

jautrų, nuoširdų, dorą žmogų už tai pažemino pareigose. Ne už blogį - už humaniškumą! Su skauduliu širdyje atsiveikino su juo.

O šiandien kuo tik jis nekaltinamas: ir namą pasistatęs iš mokyklos statybinių medžiagų, ir mokytojas virkdeš, valytojas skriaudęs. Netiesa, neverkia, nors reikėjo mane ir pavirkdyti - ne šventoji buvau. Tiesmukiška, nesugebanti vadovams įtikti. O jei garbingai, tai A. Račas ir skriausti neturėjo kada: statybos, šeima, mokyklos rūpesčiai. Neturėjo laiko smulkmenoms. Tik tinginių, girtuoklių labai neapkentė. "Išvalė" mokyklą, iškuopė nuo jų. Visi džiaugėmės. Tad aišku, nebus A. Račas mielas tiems, kurie mokykloje tinginiavo, girtavo, net iš doros kelio mokines vedė. Negi jie, šiandien pildami pamazgais, mano, kad Šaukėnai jų šunybes pamiršo?

Išguitas iš Šaukėnų, nusipirko lūšną Kelmėje. Visa šeima dirbo kaip jaučiai, tad ir pasistatė namą. Mačiau Jadvygos Račienės suskeldėjusias rankas, nes augino ir daržovių daigus, ir triušius, ir nutrijas. O kaip dirbo, kol pasistatė! Bet dabar jau atsiranda tokių, kuriems užkliūva.

Dar neskaitėte?

Likimas lėmė, kad su Antanu Raču tenka bendrauti nuo 1968 metų. Teko lankyti jo namuose, kai jis dirbo Šaukėnų vidurinės mokyklos direktoriumi. Rūpinosi mokykla, o vakarais vertė iš vokiečių kalbos religinio turinio J. Kroll knygą "Kristaus pėdomis". Tai mokslinė studija apie Kristaus gimimą ir gyvenimą, pagrįsta naujausiais archeologijos, astrologijos ir istorijos mokslų teiginiais. Daug žmonių lankydavosi tuose namuose. Todėl jie ir neliko nepastebėti. Tačiau Apvaizdos ranka saugojo tuos svetingus namus. Prieš išvykdamas į Šaukėnus Račai jau buvo perspėti apie tuos žmones, kurių reikia saugotis. Nepavyko ir iš kitur siųstiems, kaip ir rašoma rugsėjo 18 d. "Lietuvos aide". Buvo atleistas iš pareigų. Vienas iš kaltinimų buvo ryšiai su bažnyčia. Gyvendamas Kelmėje laisvalaikio vėl vertė iš vokiečių kalbos. Škart J. Hampe knygą "Mirties nereikia bijoti". Tai knyga apie tai, ką pergyvena žmogus mirties akivaizdoje. Tai pasakojimai žmonių, kurie buvo atsidūrę tarp šio ir ano pasaulio. Kartu rūpinosi ir

gydytojos Dalios Grinkevičiūtės atsiminimų atspausdinimu ir išsiuntimu iš Lietuvos. Atspausdinti Pakalnūtės poezijos du tomai. Visa tai padaryti nebuvo taip paprasta, ypač žinant visus darbo ir buitijos rūpesčius. Kiek žinau, pastaruoju metu jis rūpinasi išleisti knygelę apie Fatimos Dievo Motinos Marijos apsišaukimus. Kelmiškiai tikriausiai prisimena tarptautinės katalikų organizacijos delegaciją, viešėjusią ir Kelmėje, kuri po reikalavimų gražinti Lietuvai Nepriklausomybę surinko daugiau 5 mln. parašų, kuriuos įteikė tuometiniam TSRS prezidentui M. Gorbačioviui. Šios organizacijos nariai Marijos pranašystėse matė ir Lietuvą, Marijos žemę, kuri sugriauš komunizmo - blogio imperiją.

Siūlyčiau balsuoti už Antaną RAČĄ, kad jis ir toliau taip vaisingai darbuotųsi dėl Lietuvos Nepriklausomybės įtvirtinimo ir visų mūsų - Kelmės krašto - žmonių gerovės.

Kun. V. BRUSOKAS
Kelmės parapijos klebonas

KUR DINGO
DŽENTELMENAI?

Taip jau atsitiko, kad teko būti susitikimuose su visais trim mūsų kandidatais į Seimą, išskyrus tą vieną ligonituką nuo socialdemokratų partijos iš Kauno. Ir galiu drąsiai pasakyti, kad garbingos kovos oi neišmokote, vyrai! Beje, vėl reikėtų sakyti "išskyrus", nes susitikimai su dabartiniu AT deputatu A. Raču paliko visai kitokį išpūdį. Nejaugi vyrai, einą prie tautos vairo, mano, kad juodindamas savo oponentą laimės mūsų rinkėjų, palankumą? Greičiau atvirksčiai. Štai aš, eidama į susitikimą, nemažai simpatijų jaučiau V. Rutkūniui. Jaunas, dailus vyras, žinomas folklorininkas, bet kai išgirdau, kaip jis "špilkuoja" A. Račą, kaip užmetinėja jam, ne juokais supykau: "Piemenie, piemenie, tau dar toli iki jo, jei iš viso pasiekiami". Nebalsuosiu aš už tave, dar ir kaimyną persergėsiu! O juk A. Račas tame pat susitikime jį "bekandžiojanti" oponentą net kelis kartus pagyrė. Bet ir tai akių neatsikrapštė. Dėl tos pačios priežasties nepakils ranka balsuoti ir už buvusios kompartijos pusę - Z. Adomaitį. Bene labiausiai čia bus prašovė jo vyrukai. Žinot, kaip jie mus auklėjo? "Tik netikėkit, ką apie mūsų kandidata sakys negražas. O ypač jei rašys "Kražių aidai". Potokių šnekų ir pradedi galvoti, kad būsi, vyruti, matyt ko nors prisidirbęs, jei

imiesi tokių išankstinių apsaugos priemonių.

Esu giliai įsitikinusi, kad bet kokia kova turi būti garbinga. Nuo seno žinoma, kad pats nesužino kito nesumurzinsi. Kuo kvepi, tuo tepi, ar ne?

A. Račą mes renkame nebe pirmą kartą. Ar teko kada girdėti, kad jis ateitų nešinas pamazgų kibiru? Mokykimės, vyrai, be kitų jo gražių savybių, ir kovos kultūros.

Monika KAZLAUSKIENĖ

NUO REDAKCIJOS: Skubam besibaiminančius nuraminti, kad "Kražių aidai" tikrai nesirošia skirti vietos A. Račo oponentams. Ir dėl labai paprastos priežasties: su kairiosiomis jėgomis, tokiomis kaip kompartija ar jos smogiamasis būrys - tautos pažanga - mums tikrai nepakeliui. Vadinasi, griekai dūšią kankina, kad bijotės? O gal jau teko sužinoti, kad mūsų redakcija iš tiesų gavo ne vieną laišką iš A. Adomaičio krašto: ir apie jo dorovinius suklydimus, ir apie karaliavimo kolūkyje "stebuklus", ir apie paslaptinas avarijas, ir apie užmuštą žmogų, - daug visko juose prirašyta. Nesibaiminkite! Mes manom: kieno griekas, to ir pakūta. O žmonės patys atsirinks, su kuo jiems eiti: su savo skriaudėjais kairiaisiais, ar mokysis rašyti dešine.

Kiek šaukėniškių jo dėka pabuvojo užsienyje. Malonu, kad turime artimą, pažįstamą žmogų Aukščiausiojoje Taryboje. Nepatinka tik tiems, kurie kupini pavydo, neapykantos.

Kuo didžiausios sėkmės, ištvermės, kantrybės, gerbiamas Antanai. Nepamirškite, kad Šaukėnuose gyvena dori, teisybę nuo melo skiriantys žmonės. Bet ir darniausioje šeimoje visko būna, -

kartais šalia protingų auga ir kvailelis...

Monika KANČELSKIENĖ
Šaukėnų vidurinės
mokyklos mokytoja

NUO REDAKCIJOS: Kai šis laiškas buvo paruoštas spaudai, mums paskambino ir daugiau šios mokyklos mokytojų, pareikšdami, kad M. Kančelskienė išsakė jų kolektyvo mintis.

KUR KAIRĖ, O KUR DEŠINĖ?

Pasikeitė santvarka ir valstybingumas. Lietuva tapo nepriklausoma. Tačiau visų pakopų valdžios struktūrose tebevyrauja pareigūnai, likę iš anų laikų ir palaiką kairiųjų politinį bloką. Aukščiausiojoje Taryboje taip pat kairiųjų dauguma. AT pirmininkui nesuteikti prezidento įgaliojimai ir jis priklauso nuo dabartinės kairiosios daugumos Parlamente. Todėl už visą netvarką ir nepriteklius turi atsakyti tie, kurie sėdi valdžioje - kairieji, o ne dešinieji. Sąjūdiečiai neturi realios valdžios.

Prieš rinkimus sąmoningai dar labiau aštrinama krizė: suvargintus žmones bus lengviau įtikinti, kad kalti sąjūdiečiai, o ypač V.Landsbergis. Siekdami patekti į Seimą, jie nebesiskaito su jokiais priemonėmis.

Netiesa, kad kairieji ir dešinieji siekia tokio pat Lietuvos valstybingumo. Dešiniųjų modelis - pilnateisis valstybingumas, lygiateisiškumas prekyboje su Rytai. Kairiųjų valstybingumo esmė - ekonominis priklausomumas nuo Rytų, karinis - strateginis priklausomumas, visiškas Lietuvos politinis ir

ekonominis priklausomumas nuo pokyčių Rytuose (ką duos, tas bus gerai). Kairiųjų "žingsnis po žingsnio" atveria vartus neokolonializmui.

Kiekvienas rinkėjas turi apsispręsti, kokios Lietuvos valstybingumo jis nori. Jei Lietuvą valdys kairiųjų-centristų liberalų blokas, iš pradžių ji gal net susilauks šiokių tokių lengvatų iš Rusijos, bet greitai ji susilygins su ja bėdomis.

Kaip susigaudyti, kur kairė, kur dešinė partijų gausybėje? Dauguma jų turi net panašų pavadinimą. Tai sąmoningas žmonių klaidinimas. Partijas reikia vertinti pagal jų praktinę veiklą. Nesvarbu, kas kaip save vadina, svarbu politinė pozicija. Nors tautos pažangos judėjimas ir socialdemokratai save vadina centristais, bet jie yra vieningi su LDDP (buvusiais komunistais). Ryškiausi dešinieji: Nr.1 - Sąjūdžio koalicija, Nr.14 - Lietuvos krikščionių demokratų partija, Nr.13 - Lietuvos tautininkų sąjunga. Labai klastingas Nr.8. Tai - Krikščionių demokratų sąjunga. Čia po krikščionių vėliava glaudžiasi kairiesiems naudingos jėgos. Dešiniojo bloko šalininkams siūlyčiau nuo Nr.8 susilaikyti.

Vytautas URBİKAS

Ačiū!

Artėja rinkimai į Seimą, kurie lems Lietuvos ateitį. Nuo rinkimus laimėjusiųjų priklausys, ar bus likviduotas komunistinis palikimas ir įtvirtinta Lietuvos Nepriklausomybė, ar tautinėmis spalvomis persidažiusi senoji nomenklaturamėgins mus grąžinti atgal. Įsitvirtinusi valdymo aparate ir ekonomikoje, ji sugebėjo pasigrobtį didelius valstybės turtus. Mes visi suvokiame, kad kovadėl naujojo Seimo sudėties bus labai atkakli, nes tai - paskutinio revanšo galimybė. Tai - pavojinga galimybė, nes ji remiasi

geležine, penkiasdešimt metų rėsta LKP struktūra bei išbandyta demagoginės propagandos mašina. Tikslui pasiekti jie panaudos viską, negailės didžiausių lėšų.

Sąjūdis nuo pat susikūrimo pradžios rėmėsi žmonių paaukotomis lėšomis. Iš jų buvorenjami didieji mitingai Vilniuje, organizuojami referendumai. Sąjūdžio išdas ištuštėjo. Lietuvos Sąjūdis kreipėsi į Lietuvos žmones, kviesdamas paremti lėšomis Sąjūdžio rinkimų kampaniją. Į šį kvietimą pirmiausia atsiliepė mūsų rajono ūkininkai, paaukoję šiam reikalui per 5000 rublių: E.Kaciūšis - 500 rub., Z.Samušienė - 500 rub., O.Palubeckienė - 300 rub. ir daugelis kitų. Kiek kas galėjo, tiek aukojo bendram reikalui. Kad aukos

svarbios, suprato ir Tytuvėnų žmonės: O.Gečienė paaukojo 500 rub., S.Liučvaitienė - 400 rub. (be to, ir pati labai aktyviai rinko lėšas), po 500 rub. paaukojo A.Pelenienė ir J.Indriūnas.

Rajono Sąjūdžio taryba dėkoja nuolatiniam rėmėjams J.Ignatavičiui, J.Urbonienei, J.Puidokienei, Z.Karišauskienei, E.Balčiūnaitei ir daugeliui kitų, kuriems rūpi Lietuvos ateitis, kurie visada atsiliepia į kvietimą padėti Sąjūdžiui.

Ačiū, mielieji, Jūsų aukos padės išrinkti deputatus, kurie atstovaus jus, kurie rūpinsis mūsų visų ateitimi.

Aukų rinkimas tebetęsiasi.

SAJŪDŽIO TARYBA

KRAŽIETIŠKI NUTIKIMAI

Tai bent statistika!

Savotiškus stebėjimus atliko viena mūsų apylinkių ubagėlė. Atsikrausčiusi į Šiluvą nuo pat pirmosios Šilinių dienos ir įsikūrusi prie pat šventoriaus vartų, pačioje matomiausioje vietoje, sakosi poteriaudama suskaiciavusi, kiek mūsų parapijiečių per visas Šilinių dienas aplankė Šiluvą. Kad nesusimaišytų, pamačiusi pažįstamą veidą, dėjo į kišenę pomėtinuką žirnelį. Šilinėms pasibaigus, jų kišenėje buvo... pusantro tūkstančio. Dar ubagėlė sako, kad vaikų, ypač jaunesnio amžiaus, galėjusi ir nepriskaičiuoti. Be to, ji mums pažadėjo dar ne tokios statistikos pateikti. Tik su sąlyga, kad neminėsimė jos pavardės.

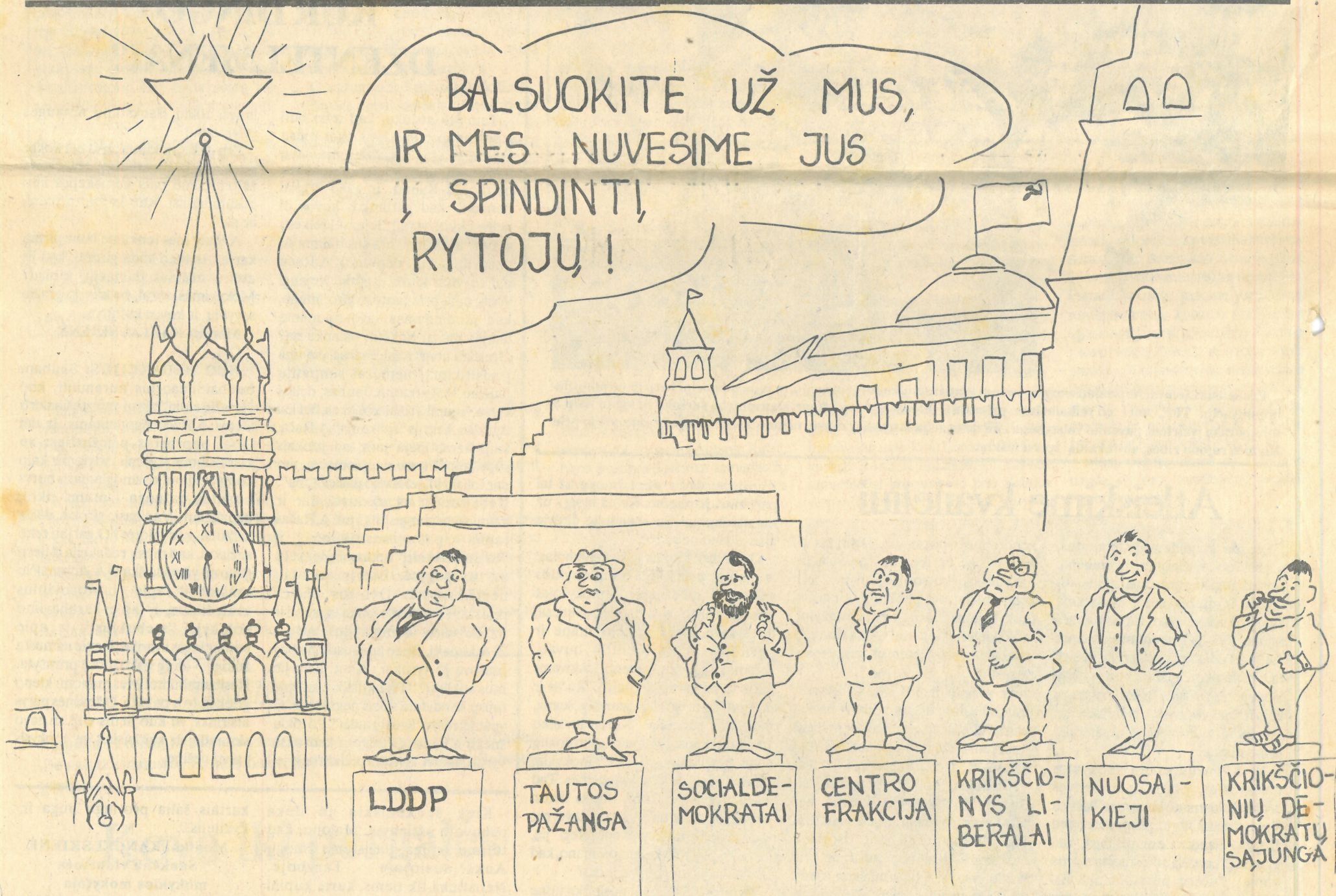
Sunkus dalykas tos dalybos!

Kražiškiai vis niekaip nepasidalina naujaisiais Vievio tipo namukais, kurie, kaip pamenate, buvo statyti žmonių gyvenančių kolegijos pastate, išskeldinimui. Tik kol pastatė, labai daug jų norinčių atsirado. Tad apylinkės viršaitis B.Dirmeikis, ėmėsis pagrindinio dalintojo vaidmens, kartais galų nebesudursto: iš ryto reikia vienam pažadėti, po pietų - kitam atiduoti. Daug jau įvairiausių skundų būta, net AT deputatui S.Kašauskui rašyta, rajono vadovybės pagalbos prašyta, bet reikalai nekruva. Šiandien "mūrų" gyventojai jau varsto prokuratūros duris ir tikina, kad

viršaitis juos apmovė. Pasirodo, kur kas lengviau pastatyti, negu pasidalyti. Manom, kad tai - ne paskutinė žinutė ta tema.

Bus nauji vartai

Prie Kražių bažnyčios - vėl "netvarka". Išversti vartai, nuardyta dalis šventoriaus tyros. Tik, karštieji, neskubėkit pykti. Šito reikia skerdynių atminimo paminklo statybai. Kaip atmenat, paminklas bus statomas šventoriaus vartuose, kurie, deja, pasirodė esą per ankšti. Prieš karą jų kitokių būta. Tad netrukus kražiškiai turės progos pamatyti, kaip atrodė senieji bažnyčios vartai.

Jurgitos Tučkutės pieš.

Redaktorė
Nijolė Petrošūtė

Įregistruotas spaudos kontrolės valdyboje prie Vidaus reikalų ministerijos liudijimu Nr.323

Redakcijos adresas: 5470 Kelmė, Raseinių 9a-74, tel. 5-35-00

Spausdino valstybinė "Titnago" spaustuvė: Vasario 16-osios g. 52, Šiauliai 5400, tel. 3-24-93

Užsakymo Nr. 3893

Kaina sutartinė